

Udhibiti wa Gharama Sekta ya Umma

Uchambuzi wa Hatua za Serikali za Kudhibiti
Matumizi na Kupunguza Gharama

Toleo Namba 4, 2018

Kwa Ufadhili wa Shirika la Maendeleo:
(With core support by DANIDA)

**ROYAL DANISH
EMBASSY**
Danida

Matumizi Yasiyo ya Lazima

Uchambuzi wa Jitihada za Serikali katika
kuangalia upya Matumizi

Toleo Namba 4

Kwa kushirikiana na:
Mradi wa Usimamizi Bora wa Fedha za Umma
(Good Financial Governance)

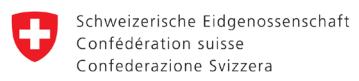
Unaotekelezwa na:

Kwa niaba ya:

Co-funded by European Union

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

SHUKRANI

Mafanikio ya uchapishaji wa ripoti hii ya uchambuzi yametokana na michango muhimu ya taasisi na watu mbalimbali. Kwanza kabisa, shukrani zetu za dhati ziende Ofisi ya Rais – Tume ya Mipango, Wizara ya Fedha na Mipango, Ofisi ya Bunge ya Bajeti, na Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa kujitolea muda wao kutoa majibu ya dodoso zetu. Taarifa zao muhimu kuhusu mchakato wa bajeti nchini zimefanya uchapishaji wa ripoti hii uwezekane.

Pili, shukrani zetu za pekee ziende kwa washirika wetu DANIDA na Programu ya ‘Good Financial Governance (GFG) nchini Tanzania’ iliyoteklezwa na GIZ kwa ufadhili wao wa kifedha na kitaalamu ambao umefanya ripoti hii kuwa muhimu kwa wadau mbalimbali.

Hatimaye, shukrani za kipekee ziende kwa wafanyakazi wote ambao walishiriki katika maandalizi ya ripoti hii, hususan, Bw. Hendry Samky na Bw. Robert Martyniecki, ambao walihakikisha kuwa zoezi lote kuanzia kuandaa Hadidu za Rejea, kuajiri na kuazima washauri, utafutaji na ukusanyaji wa nyaraka, mapitio ya ripoti na uchapaji vilifanyika kwa mafanikio.

Kazi ya ukusanyaji wa data, uchambuzi wa data na vilevile uandishi wa muswada wa kwanza ilipewa kampuni ya INNOVEX Development Consulting Ltd. Hatimaye ripoti hii ilipitiwa na kukamilishwa na wafanyakazi wa Sikika.

Ahsanteni nyote.

Irenei Kiria
Mkurugenzi Mtendaji,
Sikika

YALIYOMO

MUHTASARI	V
1 UTANGULIZI.....	1
1.1 USULI.....	1
1.2 MALENGO.....	2
1.3 MBINU ZILIZOTUMIKA	3
2 UWASILISHAJI WA MATOKEO	5
2.1 UFANISI WA MIONGOZO YA MAANDALIZI YA MIPANGO NA BAJETI	5
2.2 UCHAMBUZI WA MWELEKEO WA VIPENGELE LENGWA VYA BAJETI.....	7
2.3 BAJETI YA MATUMIZI YA WIZARA, IDARA, MASHIRIKA YA UMMA NA SEKRETARIETI ZA UONGOZI WA MIKOA	8
2.3.1 <i>Bajeti ya Matumizi ya Posho za Hiari</i>	10
2.3.2 <i>Bajeti ya Matumizi ya Mafunzo</i>	12
2.3.3 <i>Bajeti ya Matumizi ya Safari</i>	13
2.3.4 <i>Bajeti ya Matumizi ya Mafuta, Oili na Vilainishi</i>	14
2.3.5 <i>Bajeti ya Matumizi ya Vifaa na Huduma ya Ukarimu</i>	15
2.3.6 <i>Bajeti ya Matumizi ya Ununuzi wa Vyombo vya Moto</i>	17
2.3.7 <i>Muhtsari wa Vipengele Lengwa vya Bajeti</i>	18
2.4 ATHARI ZA MFUMUKO WA BEI	19
2.5 TATHMINI YA NAFASI YA VYOMBO VYA USIMAMIZI.....	20
2.5.1 <i>Kamati ya Bajeti ya Bunge</i>	20
2.5.2 <i>Wizara ya Fedha na Mipango</i>	21
2.5.3 <i>Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali (CAG)</i>	22
3 HITIMISHO NA MAPENDEKEZO	23
3.1 HITIMISHO	23
3.2 MAPENDEKEZO	24
3.2.1 <i>Watunga Sera</i>	24
3.2.2 <i>Watekelezaji wa Sera</i>	26
3.2.3 <i>Kamati ya Bunge ya Bajeti</i>	26
4 KIAMBATISHO 1: Bibliografia	27

5	KIAMBATISHO 2: Jedwali la Vipengele Lengwa vya Bajeti	28
5.1	KIAMBATISHO 2.1: POSHO ZA HIARI.....	28
5.2	KIAMBATISHO 2.2: MAFUNZO.....	31
5.3	KIAMBATISHO 2.3: SAFARI.....	34
5.4	KIAMBATISHO 2.4: MAFUTA, OILI NA VILAINISHI.....	37
5.5	KIAMBATISHO 2.5: VIFAA NA HUDUMA ZA UKARIMU	40
5.6	KIAMBATISHO 2.6: UNUNUZI WA VYOMBO VYA MOTO	43
6	KIAMBATISHO 3: Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti.....	46

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo 1: Mabadiliko katika Makadirio ya Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti.....	19
Kielelezo 2: Uwiano wa Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti na Jumla ya Bajeti ya Kawaida.....	19
Kielelezo 3: Mabadiliko ya Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti katika Wizara, Idara na ya Mashirika ya Umma na Sekretarieti ya Uongozi wa Mikoa katika Mwaka 2016/2017....	21
Kielelezo 4: Uchambuzi wa Mwelekeo kwa ‘Posho za Hiari’ (Sh Milioni).....	22
Kielelezo 5: Mwelekeo wa Uchambuzi wa ‘Mafunzo’ (Sh Milioni).....	25
Kielelezo 6: Uchambuzi wa Mwelekeo wa Safari (Sh Milioni).....	27
Kielelezo 7: Uchambuzi wa Hali ya Mafuta, Oili na Vilainishi (Sh Milioni)	28
Kielelezo 8: Uchambuzi wa Hali ya Vifaa na Huduma za Ukarimu (Sh Milioni).....	29
Kielelezo 9: Uchambuzi wa Mwelekeo wa Ununuzi wa Vyombo vya Moto (Sh Milioni)	30
Kielelezo 10: Muhtasari wa Vipengele Lengwa vya Bajeti	32

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali 1: Vipengele vya Bajeti Vilivyorekebishwa kwa ajili ya Mfumuko wa Bei mwaka 2017/2018 (Sh Milioni)	22
Jedwali 2: Vipengele vya Bajeti Vilivyorekebishwa kwa ajili ya Mfumuko wa Bei mwaka 2017/2018 (Sh Milioni)	33
Jedwali 3: Vipengele vya Bajeti Vilivyorekebishwa kwa ajili ya Mfumuko wa Bei mwaka 2017/2018 (Sh Milioni)	34

MUHTASARI

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania inakusudia kuimarisha udhibiti wa gharama za sekta ya umma. Inafanya hivyo kwa kuboresha mchakato wa maandalizi ya bajeti ili kuhakikisha unakuwa na uwekevu, ustadi na ufanisi katika kutenga rasilimali. Tangu 2008, Wizara ya Fedha na Mipango imetangaza mpango wa kuimarisha udhibiti wa gharama na kutumia akiba kukuza malengo ya maendeleo ya nchi.

Serikali hutumia miongozo kwa ajili ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti (GPPB), ambayo inawaagiza Maafisa Masuuli kuchukua ‘hatua za kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’ wakati wa maandalizi ya bajeti. Serikali ya sasa imesisitiza kupunguza matumizi yasiyo ya lazima ya vipengele mbalimbali vya bajeti ikiwa ni pamoja na ulipiaji wa huduma kama vile bima, usafirishaji vifurushi, intaneti, simu, vyombo vya habari na usafiri, ushauri katika maeneo ya ujenzi, utoaji wa huduma na vifaa, sherehe za kitaifa, posho za vikao, uchapishaji wa fulana, kofia, mifuko, safari za kwenda nje ya nchi, mafunzo ya muda mfupi nje ya nchi, ununuzi wa samani za ofisi kutoka nje ya nchi, kufanya mikutano, mafunzo, semina na warsha nje ya ofisi za umma, huduma za umma ikiwa ni pamoja na maji, simu na umeme, ununuzi wa majengo ya ofisi na magari, udhibiti wa mikopo ya wanafunzi wa elimu ya juu, miamala ya fedha za kigeni na gharama za kubadili fedha za kigeni, mionganoni mwa mambo mengine.

Uchambuzi huu, hata hivyo, unalenga vipengele sita vya bajeti, ambavyo vitarejelewa kama ‘vipengele vya bajeti lengwa’, navyo ni;

1. ‘mafunzo’ (ndani na nje ya nchi),
2. ‘posho’ (bahashishi),
3. ‘safari’ (ndani ya nchi na nje ya nchi),
4. ‘ununuzi wa magari mapya’,
5. ununuzi wa ‘mafuta, oily na vilainishi’ na
6. ‘usambazaji wa vifaa na huduma za ukarimu’.

Vipengele hivi vya bajeti vimekuwa vikijadiliwa kwa muda mrefu na Wabunge, asasi za kiraia, na washirika wa kimataifa wa maendeleo ambao waliishauri Serikali itumie fursa zilizopo kuboresha udhibiti wa gharama sekta ya umma. Hata hivyo, madhumuni ya uchambuzi huu, si kuchunguza iwapo vipengele hivi vya bajeti vinatumia gharama ndogo zaidi kutoa huduma bora. Uchambuzi huu unatathmini ufanisi wa mpango wa Serikali ilioutangaza wa kudhibiti matumizi na kupunguza gharama bila kupunguza ubora wa huduma kwa umma. Kimsingi, uchambuzi huu unatathmini ufanisi wa Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti ya mwaka 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018 kuimarisha udhibiti wa gharama kwa kulenga vipengele sita vya bajeti. Uchambuzi huu unatathmini Mapendekazo ya Bajeti ya Utendaji (EBP) ya 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018 ili kubainisha Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa ambazo zimepanga kupunguza kiasi cha bajeti iliyotengwa katika vipengele sita lengwa, na unalinganisha matokeo hayo na uchambuzi wa Sikika 2011/2012 ‘Matumizi Yasiyo ya Lazima’. Timu ya uchambuzi huu pia imetathmini athari za mfumuko wa bei katika mabadiliko ya bajeti. Zaidi ya hayo, uchambuzi huu unaafanua kuhusu changamoto halisi ambazo Kamati ya Bunge

ya Bajeti inakumbana nazo wakati wa kuchunguza Pendelekezo la Bajeti ya Serikali ili kuhakikisha kuwa makadirio ya bajeti yanafuata Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti.

Kwa ujumla, uchambuzi huu unaonesha kuwa Serikali imetenga Sh bilioni 334, ambazo zilikuwa sawa na 4.94% ya jumla ya bajeti ya kawaida, kwa vipengele sita lengwa vya bajeti mwaka 2015/2016 tofauti na Sh bilioni 159 mwaka 2016/2017, ambazo zilikuwa 3.84% ya jumla ya bajeti ya kawaida ya Serikali kwa mwaka huo. Hii ilikuwa pungufu ya 53% katika jumla ya kiasi cha vipengele hivi sita lengwa vya bajeti. Mnamo mwaka 2017/2018, Serikali ilitenga Sh bilioni 176 kwenye vipengele hivi lengwa vya bajeti, ambayo ilikuwa 4.40% ya jumla ya bajeti ya kawaida ya Serikali kwa mwaka huo, ikionyesha kuwa mwelekeo unafika mwisho. Hivyo, uchambuzi wa bajeti kwa ujumla unaonesha kuwa, kwa ujumla, mpango wa Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama umetekelozwa ipasavyo.

Hata hivyo, uchambuzi huu pia umedhihirisha kuwa mwelekeo unatofautiana sana katika Wizara, Idara na Mashirika na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa. Ingawa baadhi ya taasisi ziliweza kupunguza bajeti ya vipengele lengwa karibu kufikia sifuri, taasisi zingine zilitenga bajeti kubwa mara nyingi zaidi. Uchunguzi huu unaonesha kuwa hatua za kupunguza gharama haziwezi kutumika kwa usawa kote, badala yake, inawezekana pakahitajika kuweka utaratibu wa udhibiti ambao unazingatia mazingira ya kipekee ya vitengo mbalimbali vya matumizi ya bajeti.

Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti ya 2018/2019 inaangalia zaidi ya vipengele vya bajeti lengwa ya uchambuzi huu na inajumuisha hatua zitakazohakikisha kunakuwepo taasisi za umma zenye faida na mashirika halali kisheria na vilevile hatua za kupunguza hatari za upotetu wa fedha kwa kuandaa ankara za ukandarasi kwa Shilingi za Tanzania. Mtazamo wa serikali wa kupanua mawanda ya udhibiti wa gharama za sekta ya umma unastahili pongezi, lakini bado fursa zimekuwa chache za kufanya majadiliano ya wazi kuhusu ubora wa hatua hizi na mbadala wake.

Tunapendekeza kuwa kila upande katika mchakato wa bajeti uwajibike kuimarisha usimamizi katika sekta ya umma. Watunga sera (hususan Wizara ya Fedha), watekelezaji wa sera (Wizara, Idara na Mashirika ya Umma, Sekretarieti ya Uongozi wa Mikoa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa) na vyombo vya usimamizi (Mkaguzi na Mdhibiti wa Hesabu za Serikali na Bunge) wanapaswa wakati wote kutafuta fursa ambazo hazijatumwi ili kuboresha udhibiti wa gharama katika maeneo manne ya usimamizi ikiwa ni pamoja na uendeshaji wa shughuli za utoaji wa bidhaa na huduma kwa umma, usimamizi wa rasilimali watu, ufanisi wa uwekezaji katika taasisi na mashirika ya umma na udhibiti wa upotetu wa fedha.

- Usimamizi wa shughuli za uendeshaji utakuwa na faida iwapo zitafanyika **tafiti kuchunguza gharama** kwa kuchunguza mafanikio katika uchaguzi wa vifaa mbalimbali vya uzalishaji na gharama za uzalishaji wa bidhaa au huduma unaofanywa na taasisi za umma ikilinganishwa na taasisi binafsi. Tafiti hizi zitasaidia kufanya maamuzi ‘wa kuzalisha au kununua bidhaa’ kwa mfano kutumia majengo ya serikali kufanya mikutano, mafunzo, semina na warsha badala ya majengo binafsi. Vilevile, vyombo vya umma vinaweza kuangalia upya ununuvi wa mali za kudumu na zisizo za kudumu (kama vile magari au leseni za programu) kuitia mkataba wa kukodi, kupangisha au kununua bidhaa au huduma. Zaidi ya hayo, inawezekana kuzidi kuwa makini katika **kuzingatia kaguzi za manunuzi** zilizofanywa na Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma (PPRA), kuboresha thamani ya fedha kwa mali, kazi na huduma kwa umma. Mpango huu unaweza kujaziwa na matumizi kidogo na kwa kuchagua **gharama za kitu kimoja kimoja** ambapo mali za serikali zinakuwa na gharama zisizobadilika na utaratibu mmoja wa kuzalisha mali

na kutoa huduma kwa umma unaweza kutekelezeka (mfano ujenzi wa barabara). Zaidi ya hayo, Serikali inaweza kutumia **uchambuzi wa gharama za maisha** kwa shughuli ambazo zinahitaji kugharimiwa kwa miaka kadhaa, kama vile ujenzi na ukarabati wa mifumo ya huduma za umma kama vile barabara, maji na mitandao ya umeme.

- Usimamizi wa rasilimali watu unachangia kiasi kikubwa katika uchumi, ufanisi na mafanikio ya utoaji wa huduma kwa umma. Usimamizi huu unalenga vipengele kama vile uchaguzi wa nguvukazi, mafunzo ya ufundi sanifu na malipo ya mishahara na marupurupu na vilevile posho za kuwezesha utekelezaji wa majukumu. Serikali inapaswa kuendelea kuhakikisha kuwa maafisa wenyе sifa tu ndio wanaopata malipo wanayostahili (kwa mfano ili kuepuka kuwalipa ‘wafanyakazi hewa’ ambaо wamebainishwa wakati wa **ukaguzi kuangalia utekelezaji wa masharti** yaliyowekwa na Mkaguzi Mkuu wa Serikali) na kuwa utoaji wa posho kwa utashi wa kiongozi unapaswa kufanyika kwa kufuata kanuni zilizo wazi na udhibiti wa kiutawala.
- Usimamizi wa vitegauchumi vyा umma unapaswa kuwa wazi kwa kutoa viashiria ambavyo vinaonesha mchango halisi au haja ya kulipia fedha, deni halisi na madeni nje ya mizania (kwa mfano dhamana za mapato) za kampuni zinazomilikiwa na serikali. Iwapo bei za huduma za umma zinasimamiwa ipasavyo kulingana na sera ya Serikali chini ya bei ya soko, ni muhimu kukadiria mahitaji ya fedha za ziada na kuziingiza kwenye bajeti kama marejesho ya gharama. **Mikataba ya utendaji** inapaswa kuingiza malengo ya kifedha na yasiyo ya kifedha ya mwaka mmoja na miaka kadhaa na **ripoti za pamoja za utendaji** wa mwaka zinapaswa kuwa wazi kwa ajili ya ukaguzi wa umma. Pia, kuwa na utaratibu wa kuweka kumbukumbu na kutoa ripoti ya wastani wa gharama na muda uliopita kwa miradi mikubwa unaweza kuongeza uwajibikaji katika maandalizi na utekelezaji wa mradi.
- Udhibiti wa mazingira ya upotevu wa fedha ni muhimu ili kulinda sekta binafsi dhidi ya hasara kubwa zisizotarajiwa. Upotevu huu unaweza kutokea kutohana na matukio ya kiuchumi kwa ujumla (kama vile kushuka ghafla kwa viwango vyа kubadili fedha za kigeni), matukio ya kipekee (kama vile kutumia fedha nyingi kuliko ilivyotarajiwa kulipa mishahara sekta ya umma), matukio ya kipekee yanayojokeza (kama vile kufilisika kwa mashirika ya umma), au muundo duni wa usimamizi wa fedha za umma (kwa mfano ukadiriaji duni wa mapato). Kutohana na sababu hizi, ni muhimu kubainisha na **kufuatilia matukio hatari ya upotevu wa fedha**, kuyapunguza kwa kiasi kikubwa, na kuingiza fedha za dharura kwenye bajeti.

Watunga sera wanapaswa kufanya majadiliano kila mwaka na wadau mbalimbali ikiwa ni pamoja na taasisi za umma katika ngazi ya taifa na chini yake, Wabunge, vyama vyа wafanyakabiashara, asasi za kiraia, na vilevile washirika wa maendeleo wa kimataifa ili kubainisha fursa za kuboresha udhibiti wa gharama sekta ya umma. Baada ya majadiliano hayo, Serikali inaweza kuamua kufanya utafiti kiuchambuzi au kutoa kandarasi ambaо utaonesha aina na mawanda ya sera zinaweza kuokoa gharama na kuandaa sera bora kwa ajili ya kutumia fursa hizi. Ikiwa imepata taarifa hizo, Serikali inapaswa kuweka hatua za udhibiti wa gharama kwenye Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti kwa mwaka na kuandaa **Mpango wa Utekelezaji wa Udhibiti wa Gharama** ukiwa na mfumo wa kuripoti ulio wazi na unaofaa.

Maafisa Masuuli wa taasisi mbalimbali za serikali (Wizara, Idara na Wakala, Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa, na Mamlaka za Serikali za Mitaa) wanawajibika kuandaa mapendekezo ya bajeti ambayo yanafuata Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti pamoja na kuweka

kikomo cha juu cha matumizi kamili na malengo ya sera ya kupunguza gharama. Kwa kuzingatia kuwa vitengo hivi nya matumizi ya fedha vyenyewe vinahusika na usimamizi wa shughuli zao, Maafisa Masuuli wanapaswa kutafakari pamoja na Wizara ya Fedha na Mipango wakati wa majadiliano ya bajeti ili kuamua kitu gani hasa kinaweza kufanyika, ili kutoa huduma bora kwa gharama nafuu iwezekanavyo. Ili kuhimiza kuwa na fikra chanya kuhusu kupunguza gharama, majadiliano ya bajeti kati ya Wizara ya Fedha na Mipango na taasisi zinazotumia fedha yanaweza kufanikiwa kwa njia zifuatazo:¹

- Kuzitaka taasisi zinazofanya matumizi zenye mipango mipy ya sera kupendekeza njia za kupunguza gharama.
- Kuweka muda wa makataa ya maamuzi ya kutoa fedha kwa ajili ya mipango ya sera (ambayo inaweza kuchukua miaka mingu).
- Kuzitaka taasisi zinazofanya matumizi ya fedha kutoa “gawio la ufanisi” (asilimia ya fedha zilizookolewa) kwa matumizi ya aina fulani.
- Kushirikiana na wawakilishi wa wafanyakazi ili kuweka njia nzuri zaidi ya kuboresha muundo wa malipo pamoja na mipango ya sasa ya kutoa posho za mshahara na za kuwezesha utendaji kazi.
- Kuepuka kuongeza matumizi ya fedha ya lazima katika sheria za haki.
- Kusimamia kanuni ili kupunguza kufanya marekebisho ya mwaka ili kuepuka kuandaa bajeti ya awali isiyio na uhalisia na baadaye kuhamisha fedha za bajeti toka akaunti moja kwenda akaunti nyingine au kuomba bajeti ya ziada.

Kamati ya Bunge ya Bajeti inapaswa kuagiza ufanyike utafiti mara kwa mara na kutumia taarifa iliyopo kwenye ripoti za ukaguzi za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma, na vilevile tafiti zilizofanywa na asasi za kiraia ili kubainisha fursa za kuboresha udhibiti wa gharama Serikalini.

Kamati ya Bunge ya Bajeti itumie Mpango wa Serikali wa Utekelezaji wa Udhibiti wa Gharama na mfumo wa kutoa taarifa ili kufuatilia maendeleo kwa ujumla ya hatua zilizokubaliwa na Waziri wa Fedha na Maafisa Masuuli kuwajibika na utekelezaji katika maeneo yao ya mamlaka. Ili kutekeleza wajibu huu, Kamati ya Bunge ya Bajeti hupata msaada wa kitaalamu kutoka Ofisi ya Bunge ya Bajeti. Hivyo, ni muhimu kuhakikisha kuwa Ofisi ya Bunge ya Bajeti imepatiwa rasilimali za kutosha kuwezesha kutekeleza wajibu wa Bunge wa usimamizi.

¹ Linganisha Allen, Hemming, na Potter (2013), “The International Handbook of Public Financial Management, uk. 218”.

1. UTANGULIZI

Ripoti hii inawasilisha uchambuzi wa mafanikio ya hatua zinazochukuliwa na Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama sekta ya umma.

1.1 Usuli

Mwaka 2008, Waziri Mkuu wa wakati huo, Mh. Mizengo Peter Pinda, alikiri kuwepo kwa fursa za kuboresha udhibiti wa gharama sekta ya umma na hivyo, alitangaza kuanzisha ‘mpango wa kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’. Sikika imekuwa ikifuatilia utekelezaji wa sera ya Serikali ya kuimarisha mpango wa kudhibiti gharama tangu mwaka 2010. Uchambuzi huu unalenga vipengele sita vya bajeti (baadaye vitarejelewa kama ‘vipengele lengwa vya bajeti’) ambavyo vitahusishwa na fursa za kuboresha udhibiti wa gharama. Vipengele hivi vya bajeti ni:

1. Mafunzo (ndani na nje ya nchi);
2. Posho (bahashishi);
3. Kusafiri (ndani ya nchi na nje ya nchi);
4. Mafuta, oily, na vilainishi;
5. Usambazaji na huduma za ukarimu; na
6. Ununuzi wa magari na usafirishaji.

Vipengele hivi lengwa vya bajeti vilichaguliwa kwa **sababu mbalimbali**:

- Mwaka 2009, kulikuwa na mchapopo wa matumizi ya fedha yasiyo ya lazima kwa ajili ya safari: Kwa mfano, Tanzania ilituma ujumbe wa maafisa 25 kwenye mikutano wa mwaka wa Shirika la Fedha Duniani (IMF) na Benki ya Dunia wakati nchi zingine za Afrika Mashariki zilituma ujumbe wa watu 5-7. Wakati huo, fedha zilizotengwa kwa ajili ya ‘posho’ zilikuwa 59% ya jumla ya fedha za mshahara serikalini, ambazo zilikuwa nyingi sana ikilinganishwa na viwango halisi vya mshahara. Kisha, ripoti ya Kamati ya Hesabu za Umma (PAC) mwaka 2016/2017 kwenda Bunge la Tanzania ilieleza kuwa maafisa wengi wa Serikali ya Tanzania wamekuwa wakisafiri kwenda kwenye mikutano ya kimataifa ambayo ingeweza kufanyika ndani ya nchi.
- Ripoti ya Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) 2015/2016 kwenda Bunge la Tanzania imeeleza kuwa kumekuwa na mazoea kwa taasisi za serikali kufanya semina na warsha mbali na maeneo ya kazi ili kuhalalisha malipo ya posho za malazi kwa washiriki.
- Gharama za usafiri na mafuta ya magari kuwasafirisha maafisa wa serikali, kama vile maafisa wa wizara na wafanyakazi waendeshaji kuhudhuria mikutano ya bajeti Dodoma zilionekana kuwa kubwa. Kamati ya Bunge ya Bajeti imesisitiza katika ripoti yake ya mwaka 2017/2018 Bungeni kuwa hatua za kupunguza gharama kwa vipengele hivyo vya bajeti zitazingatiwa wakati wa kuandaa Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti ya mwaka 2017/2018.

Utaratibu kama huu hutumia gharama ambazo zinaweza kuepukwa kupitia mchakato bora wa maandalizi ya bajeti ili kuhakikisha kuwa, rasilimali za taifa zinatumwa kwa ajili ya kuboresha ustawi wa watu nchini badala ya kuwanufaisha wafanyakazi wachache serikalini. Kwa madhumuni hayo, taratibu zinazotumika sasa katika maeneo mbalimbali ya kiutendaji Serikalini zinahitaji kuchambuliwa ili rasilimali za taifa zitumike kwa maslahi ya wengi, kama ilivyooonekana katika matamko ya sera ya Serikali na vilevile maagizo ya Rais.

Mwaka 2016/2017, Serikali ilitangaza ‘mpango wa kudhibiti na kupunguza gharama’ ambapo iliwaagiza Maafisa Masuuli kufuata sera za matumizi Serikalini kulingana na Sheria ya Bajeti, Na. 11 ya 2015, Sheria ya Fedha za Umma, CAP 348 ya 2001, Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa, CAP 290 ya 1992, Sheria ya Manunuzi, CAP 410 ya 2013, pamoja na kanuni na marekebisho ya Maafisa Masuuli na vilevile nyaraka na maagizo ya serikali. Lengo la hatua hizi ni kuimarishe udhibiti wa gharama sekta ya umma bila kuharibu ubora wa huduma zinazotolewa.

Waziri wa Fedha na Mipango Mh. Dk. Philip I. Mpango (MB), katika hotuba yake ya bajeti mnamo tarehe 8 Juni mwaka 2017 kwenye Bunge la Taifa kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2017/2018, alisisitiza kusudio la Serikali kuimarishe udhibiti wa gharama. Alieleza kuwa; “*mwaka 2016/2017, Serikali iliendelea kudhibiti matumizi katika maeneo mbalimbali, pamoja na kupunguza safari za nje kwa kuhakikisha kuwa vibali vinatolewa kwa safari zenye maslahi kwa taifa tu; usimamizi madhubuti wa huduma za umma; na udhibiti wa gharama za matumizi ya magari. Kwa kuongezea, matumizi ya kumbi za umma za mikutano yamesaidia kudhibiti matumizi ya Serikali katika mikutano, semina na warsha*”.

Programu ya Sikika ya Usimamizi wa Fedha za Umma inalenga kuhamasisha usimamizi wa fedha za umma kwa umakini na nidhamu katika maeneo ya ukusanyaji wa mapato, kupanga mipango na bajeti, na vilevile udhibiti na usimamizi wa fedha. Sikika imepanga kufanya uchambuzi huu kwa kushirikiana na Programu ya ‘Good Financial Governance (GFG) nchini Tanzania’, programu inayotekelawa na GIZ, ambayo imekusudia kuimarishe Mfumo wa Fedha za Umma Tanzania kulingana na kanuni za GFG za uwazi, ufanisi na uwajibikaji. Lengo la uchambuzi huu ni kuona namna ambavyo Serikali imetekelawa mpango wake wa kuimarishe udhibiti wa gharama na kuhamasisha kutumika taratibu zinazoimarishe jitihada za Serikali.

Hivyo, ripoti hii inawasilisha matokeo ya kiuchambuzi ambayo yamezingatia utengaji wa bajeti kijumla kwa vipengele sita ambavyo vinachukuliwa kuwa vinatoa fursa ya kuboresha udhibiti wa gharama. Ripoti hii inaonesha namna Wizara, Idara, Shirika la Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mkoa zimechangia hali hii. Hatimaye, ripoti hii inatoa mapendekezo kuhusu namna ya kuongeza na kudumisha mafanikio haya siku za usoni.

1.2 Malengo

Malengo mahususi ya uchambuzi huu ni kufanya kazi zifuatazo:

- Kufanya tathmini ya ufanisi wa Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti (GPPB) 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018 katika kushughulikia masuala ya udhibiti wa matumizi ya fedha na kupunguza gharama.
- Kufanya uchambuzi wa Mapendekezo ya Bajeti ya Serikali (EBP) ya mwaka 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018 kuchunguza Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa ambazo zimepanga kupunguza matumizi katika vipengele lengwa

vya bajeti ni zifi, na vilevile kulinganisha na matokeo ya awali ya Uchambuzi wa Matumizi Yasiyo ya Lazima uliofanywa na Sikika mwaka 2011/2012.

- Kufanya uchambuzi kujua nafasi ya Kamati ya Bunge ya Bajeti kuongeza ufanisi katika kutenga bajeti kwa kufuatilia ufanisi katika utekelezaji wa mpango wa kudhibiti matumizi na kuokoa gharama'.

Kutokana na kufanya uchambuzi huu na hatimaye uhamasishaji, Sikika inakusudia kuchangia katika matokeo yafuatayo:

- Msimamo wa wazi na thabiti kutolewa na Serikali kuimarisha hatua za udhibiti wa gharama zilizoelezwa katika Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti.
- Kufanya majadiliano ya wazi, yenyewe ushahidi kuhusu fursa ambazo hazijatumika kutekeleza hatua za kudhibiti gharama kwa kujumuisha taasisi za serikali, taasisi za usimamizi wa katiba kama vile Bunge, Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) na Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma (PPRA), na vilevile asasi za kiraia.
- Usimamizi madhubuti wa maendeleo ya taasisi za serikali katika ngazi zote ili kuimarisha udhibiti wa gharama kwa kuzingatia mpango wa utekelezaji ulio wazi, unaoaminika na mfumo bora wa kutoa taarifa.

1.3 **Mbinu Zilizotumika**

Kazi hii ilihitaji ufanyike uchambuzi wa kina wa hatua za Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama kwa miaka ya fedha 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018. Taarifa zilikusanywa kutoka Programu ya Sikika ya Usimamizi wa Fedha za Umma ambayo inachunguza uwazi na uwajibikaji katika bajeti na vilevile kutoka kwa Kamishna wa Bajeti Wizara ya Fedha na Mipango. Mikutano ya ziada ilifanywa pamoja na Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa na Kamati ya Bunge ya Bajeti.

Njia ya utekelezaji wa jukumu hili ilijumuisha kazi muhimu zifuatazo za kukusanya taarifa: kupitia kwa kusoma taarifa za tafiti mbalimbali na ripoti kutoka kwa wadau katika eneo la udhibiti wa gharama katika sekta ya umma na kuchambua ili kuona namna Wizara, Idara, Mashirika ya Umma na Serikali za Mikoa zimeweza kutekeleza sera na miongozo. Baadhi ya nyaraka zilizopitiwa zilikuwa: Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti, Mapendekezo ya Bajeti ya Serikali (hususan nyaraka za bajeti ya kawaida, ambazo ni vitabu vya bajeti juzuu II & III), Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali (CAG) kwa miaka ya fedha ambayo imeishia tarehe 30 Juni 2015, 2016 na 2017, ripoti za PPRA miaka ya 2015 na 2016. Hata hivyo, baadaye ilionekana kuwa ripoti za PPRA hazikuwa na taarifa za udhibiti wa gharama na hivyo, ziliondolewa kwenye uchambuzi huu.

Kama ilivyooneshwa hapo chini, uchambuzi huu pia ulijumuisha ulinganishi wa kihesabu wa vipengele sita lengwa vya bajeti, ambavyo ni: 'mafunkzo' (ndani na nje ya nchi), 'posho' (bahashishi), 'safari' (ndani ya nchi na nje ya nchi), 'ununuzi wa vyombo vipyta vya moto', 'ununuzi wa mafuta, oily na vilainishi', na vilevile 'vifaa na huduma za ukarimu'. Sikika ilichagua posho (bahashishi) na posho za mali kwa sababu Serikali ina uwezo wa kupunguza gharama za posho za bahashishi kwa kutekeleza sera ya kupunguza gharama zisizo lazima. Posho za bahashishi na posho za mali/muda mara nyingi huunganishwa na malipo ya mkataba wa wafanyakazi kwa

ajili ya kutekeleza kazi za serikali, na haki ya kupata posho hizi imelindwa na Katiba. Mipango ya serikali ya matumizi katika vipengele sita lengwa vya bajeti kwa miaka ya fedha 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018 ilichambuliwa kwa njia zifuatazo:

- Ulifanyika uchambuzi wa mwelekeo kwa jumla kwa kuzingatia jumla kuu ya vipengele sita vya bajeti lengwa ili kujua kama kulikuwa na hali ya kuongezeko au kupungua kwa ujumla katika kipindi hicho. Sehemu hii ya uchambuzi pia inajumuisha mgawanyo wa mwelekeo wa jumla wa Wizara, Idara, Mashirika ya Umma na Serikali za Mikoa.
- Uchambuzi wa kina na mwelekeo wa vipengele sita vya bajeti pamoja na mchanganuo wa namna kila Wizara, Idara, Shirika na Serikali ya Mkoa imechangia katika jitihada za kuimarisha udhibiti wa gharama kwa ujumla.
- Mfumuko wa bei unachukua nafasi muhimu katika kupanga mipango ya kiuchumi na kifedha. Hivyo, makadirio ya bajeti ya mwaka (ambayo yanaelezwa kidogo) yaliwekewa nyongeza kwa kuzingatia kiwango cha mfumuko wa bei kukokotoa kiwango cha ukuaji kwa vipengele sita lengwa vya bajeti kwa miaka husika ya fedha.

Aidha, mikutano ilifanywa pamoja na wadau muhimu. Kwa madhumuni hayo, timu ya uchambuzi ilitembelea Wizara ya Fedha na Mipango na vilevile Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI), ili kupata uelewa zaidi wa aina za matumizi na taarifa zilizoingizwa kwenye vitabu vya bajeti ambazo hazikueleweka wazi. Kamishna wa Bajeti na Mkurugenzi Msaidizi wa Fedha Serikali za Mitaa alithibitisha kuwa ni muhimu kuelewa mikakati na changamoto ambazo Wizara, Idara, Mashirika ya Umma na Serikali za Mikoa zinakumbana nazo katika kuimarisha udhibiti wa gharama. Timu hii pia ilitembelea wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Bajeti kuuliza kuhusu nafasi yao kikatiba ya kuchukua hatua madhubuti za udhibiti wa gharama, kama vyombo vya usimamizi wa mipango ya Serikali.

2. UWASILISHAJI WA MATOKEO

2.1 Ufanisi wa Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti

Kabla ya kufanya maandalizi ya bajeti ya mwaka, Wizara ya Fedha na Mipango hutoa Miongozo ya Mipango ya Maandalizi ya Bajeti (GPPB) ambayo itazingatiwa wakati wa kuandaa bajeti ya mwaka husika wa fedha. Mipango ya Maandalizi ya Bajeti huwaagiza Maafisa Masuuli ‘kuchukua hatua za kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’ ambazo zinagusa vipengele sita lengwa vilivyochaguliwa vya bajeti ambavyo vinaangaliwa katika uchambuzi wetu:² Yafuatayo ni baadhi ya maoni yaliyotolewa:

i. Ikibidi vyombo vya moto vikodishwe badala ya kununuliwa

‘Mkataba wa kukodisha’ ni mkataba ambapo upande mmoja (msambazaji/mtoa huduma) huhamisha mali au huduma kwenda upande mwingine (Serikali) kwa muda maalum kwa malipo. Mkataba wa kukodisha kifaa unaweza kufikia kifaa kumilikiwa kikamilifu na upande unaopokea huduma (Serikali) mara utakapokuwa umekamilisha kufanya malipo. Faida kubwa ya mipango hii ni kuwa Serikali huepuka kulipa fedha nyingi mara moja kwa kuwa sehemu ya bei waliyokubaliana inakuwa imelipwa kwa wakati. Ikiwa ni hatua ya kudhibiti gharama, Serikali inachukulia mpango huu kuwa njia nafuu zaidi ya kukodisha vyombo vya moto badala ya kuvinunua kutokana na gharama za ununuzi kuwa kubwa. Kukodisha vyombo vya moto husaidia kupunguza matumizi ya ‘fedha za kununua vyombo vya moto’, kwa kuwa vyombo vya moto hutumika kwa muda mfupi na vitachakaa kabla malipo kamili ya gari hayajatolewa. Iwapo fedha zitaokolewa kutokana na kubadili mipango kutoka kununua hadi kukodisha itategemea muda unaotarajiwa kutumika na umbali liliokwenda. Hata hivyo, iwapo Serikali ina mpango wake wa huduma ya ukarabati, mpango wa kununua unaweza kuwa njia nafuu zaidi kwa kuwa utaokoa faida anayopata mtoa huduma kutoka nje. Serikali inahitaji kuangalia kwa karibu njia ipi inafaa zaidi kwa kuangalia gharama za muda mrefu.

ii. Kupunguza safari kwenda nje ya nchi na gharama za wajumbe kusafiri mpaka wapate kibali kutoka Ikulu

Katika mwaka wa fedha 2015/2016, makadirio ya bajeti ya safari za ‘nje ya nchi’ yaliyopitishwa yalikuwa Sh bilioni 59.8, wakati mwaka 2016/2017, makadirio ya bajeti yaliyopitishwa ya “safari nje ya nchi” yalipungua kwa -63% hadi kufika karibu Sh bilioni 22. Hii inaonesha kuwa Serikali iliweza kupunguza kwa kiasi kikubwa makadirio ya “safari kwenda nje ya nchi” katika juhudzi za kuboresha udhibiti wa gharama. Katika bajeti ya hivi karibuni ya mwaka 2017/2018, makadirio ya “safari za nje” yameongezeka kidogo kwa +10% hadi takribani Sh bilioni 24 ikilinganishwa na makadirio yaliyopitishwa mwaka 2016/2017. Hata hivyo, mwelekeo wa jumla wa miaka mitatu kuanzia 2015/2016 hadi 2017/2018 ni wa kushuka.

iii. Kuendelea kupunguza matumizi yasiyo ya lazima na kupunguza gharama katika maeneo kama vile sherehe, posho za vikao, uchapishaji wa fulana, kofia, mifuko, mafunzo ya muda mfupi nje ya nchi na ununuzi wa samani za ofisi kutoka nje ya nchi

Makadirio ya bajeti iliyotengwa kwa ajili ya mafunzo ya muda mfupi nje ya nchi kwa miaka mitatu ya fedha yalikuwa takribani Sh bilioni 18 mwaka 2015/2016 ikifuatiwa na kushuka kwa kiasi kikubwa cha -76% hadi Sh bilioni 4.4 kwa makadirio ya bajeti ya mwaka

² Matokeo na uchambuzi wa data uliofanywa na INNOVEX Development Consulting Ltd.

2016/2017. Katika makadirio ya mwaka 2017/2018, mafunzo ya muda mfupi nje ya nchi yaliongezekwa kwa +11% hadi Sh bilioni 4.9, ambazo zilikuwa nyingi kuliko makadirio ya bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017 lakini bado ni chini zaidi kuliko makadirio ya bajeti kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

Posho za vikao (zinazochangia sehemu ya ‘posho za vikao za bahashishi’), kwa upande mwingine, zimekuwa zikiongezekwa miaka kadhaa. Makadirio ya posho za bahashishi yaliyopitishwa ya Sh bilioni 458 mwaka 2015/2016 yaliongezekwa kwa +8% hadi kufika makadirio ya Sh bilioni 496 yaliyopitishwa mwaka 2016/2017, na kisha yaliongezekwa zaidi kwa +34% hadi kufika Sh bilioni 663 mwaka 2017/2018, yakionesha kuwa Serikali haijaweza kupunguza posho zilizopangwa, zikiwemo posho za vikao. Wizara ya Fedha na Mipango imeamua kupunguza posho za vikao kulingana na Mwongozo wa Maandalizi ya Mipango na Bajeti kwa mwaka 2017/2018, lakini pia imetambua kuwa zinaweza kupunguzwa kwa kiasi kidogo kwa sababu posho hizi zimewekwa katika kategoria ya ‘posho zisizoweza kubadilishwa’ kwa sababu ya sheria; hivyo, haziwezi kupunguzwa kwa urahisi kwa madhumuni ya kudhibiti gharama. Ni muhimu Serikali iangalie eneo hili na kuamua kama bado inataka kudhibiti posho zilizopangwa za vikao au zitaondolewa kwenye orodha ya mpango wa kuimarisha udhibiti wa gharama.

Ingawa gharama za sherehe za kitaifa, uchapishaji wa fulana, kofia, mifuko na ununuza wa samani za ofisini kutoka nje hazikuingizwa kwenye orodha ya vipengele sita lengwa vya bajeti kwa ajili ya uchambuzi, zitastahili kuwa kama gharama ambazo zinaweza kupunguzwa bila kuathiri ubora wa utoaji wa huduma. Hivyo, Sikika inaunga mkono juhudzi za Serikali kupunguza matumizi haya.

iv. Ununuza wa vyombo vya moto kuitia Wakala wa Serikali wa Huduma za Manunuza (GPSA) baada ya kupata kibali kutoka Ofisi ya Waziri Mkuu

Ununuza wa vyombo vyote vya moto kwa sasa unafanyika kuitia Wakala wa Serikali wa Huduma za Manunuza (GPSA) baada ya kuthibitishwa na kupata kibali kutoka Ofisi ya Waziri Mkuu. GPSA ilianzishwa chini ya Sheria ya Wakala wa Serikali CAP 245 R.E 2009 na ilianza kutumika kuitia Tangazo la Serikali (GN) Na. 235 la tarehe 7 Desemba 2007 (lililorekebishwa mwezi Aprili 2012). Wakala anafanya kazi kama lango ambapo zabuni zote za serikali kwa vitu vinavyotumika mara kwa mara (CUI) hutangazwa, na wasambazaji mbalimbali hualikwa kuomba zabuni ya kutoa huduma hizo.

Makadirio ya jumla ya bajeti iliyopitishwa kwa ajili ya ununuza wa vyombo vya moto yamepungua kwa -73% kutoka Sh bilioni 13.2 kulingana na makadirio yaliyopitishwa mwaka wa fedha 2015/2016 hadi makadirio yaliyopitishwa ya Sh bilioni 3.5 kwa mwaka 2016/2017. Ingawa makadirio ya bajeti yameongezeka kwa +177% hadi Sh bilioni 9.8 katika mwaka 2017/2018, bado ni ya chini kuliko makadirio ya bajeti yaliyopitishwa mwaka 2015/2016.

v. Kupunguza gharama za uendeshaji wa vyombo vya moto hususan katika mafuta, vilainishi na matengenezo

Gharama za uendeshaji wa vyombo vya moto pia zilitegemewa kupungua kama zilivyo gharama za kununua vyombo vya moto. Gharama za uendeshaji wa vyombo vya moto zinajumuisha gharama za ununuza wa mafuta, oilyi, vilainishi na matengenezo.

Kulingana na vitabu vya bajeti vya mwaka wa fedha 2015/2016, makadirio ya bajeti yaliyopitishwa yalifika jumla Sh bilioni 72, lakini yalipungua kwa -43% hadi Sh bilioni

40.9 kwa makadirio ya bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017. Katika mwaka 2017/2018, makadirio ya bajeti ya jumla Sh bilioni 41, ambayo karibu yanafanana (+0.3%) ikilinganishwa na hesabu za bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017. Hatua hii ya kupunguza gharama inaonekana kuwa na mafanikio kwa miaka mitatu ya uchambuzi wetu.

vi. Kupunguza gharama zilizotengwa kwa ajili ya vifaa na huduma za ukarimu

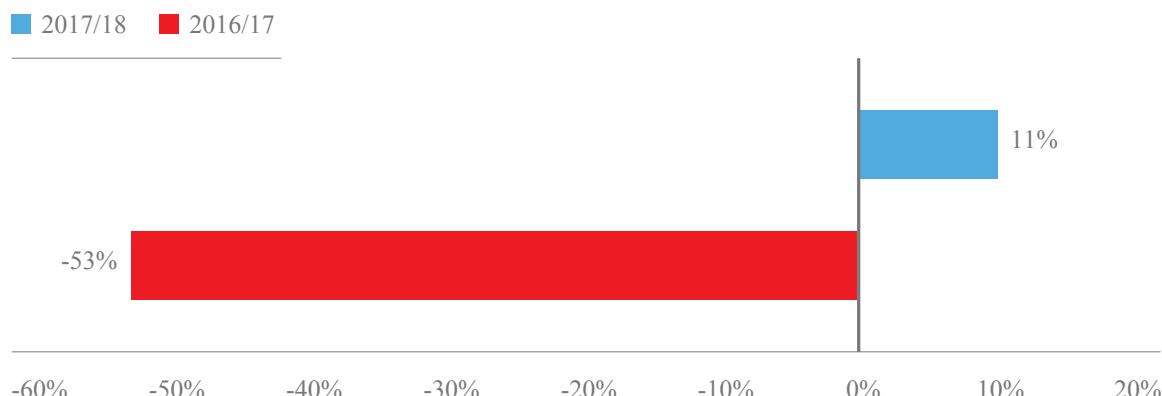
Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti haioneshi wazi kuna nini chini ya kipengele cha bajeti ‘vifaa na huduma za ukarimu’ ambacho kimefanya uchambuzi huu kuwa mgumu.

Wakati tulipotembelea Wizara ya Fedha na Mipango na vilevile Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, iligundulika kupitia mahojiano kuwa ‘vifaa na huduma za ukarimu’ zinajumuisha vipengele kama zawadi kwa wageni rasmi wa serikali (mabalozi, wanadiplomasia, nk.), matukio rasmi ya uzinduzi, dhifa, na mengineyo. Hivyo, uchambuzi wa kina umewasilishwa katika sehemu 2.3.5.

Matokeo hapo juu yanadhihirisha marekebisho yaliyofanyika katika usimamizi wa sekta ya umma, ambayo yamefanywa na Serikali ya awamu ya tano ilioingia madarakani katika robo ya pili ya mwaka 2015/2016. Mwaka wa fedha 2016/2017 ulikuwa mwaka wa kwanza chini ya uongozi wa Rais John Magufuli na pia mwaka wa kwanza wa Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano (FYDP II) 2016/2017 – 2020/2021. Moja ya malengo ya Mpango huu (FYDP II) ni kujenga msingi wa kuibadili Tanzania kuwa taifa la kati la viwanda kufika mwaka 2025. Katika hotuba yake kuhusu Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 mnamo Juni 2016, Rais alisema: “Serikali ya Awamu ya Tano ambayo anaiongoza imekusudia kuleta mabadiliko makubwa katika maisha ya Watanzania. [...] [Wizara, Idara na Mashirika ya Umma] yanapaswa kuwa macho kuhakikisha kuwa rasilimali zote zilizopo, fedha na mali, zinatumika kwa busara na ufanisi.” Hivyo, mpango huu unasukuma jitihada mbalimbali za kuokoa gharama zilizoonekana katika bajeti za Serikali iliyopo katika juhudzi za kufuutilia udhibiti wa gharama na pia kutekeleza maagizo ya Rais ya kupunguza gharama za uendeshaji na kuongeza thamani ya uwekezaji katika miradi ya maendeleo.

2.2 Uchambuzi wa Mwelekeo wa Vipengele Lengwa vya Bajeti

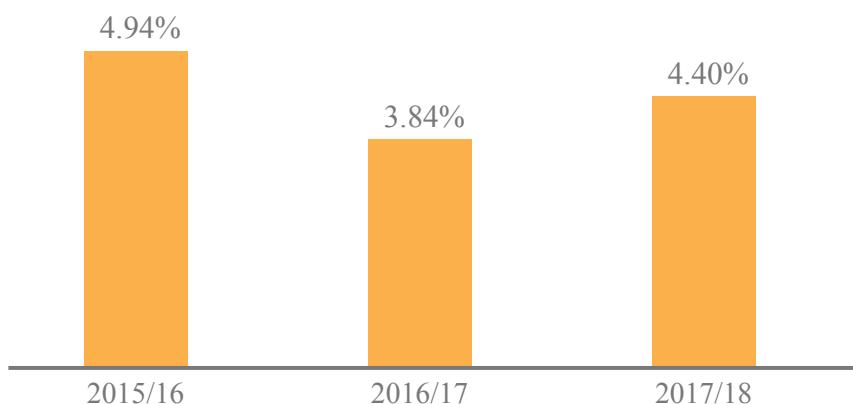
Sehemu hii inafanya uchambuzi mpana wa mwelekeo kwa kuzingatia vipengele sita vya bajeti ili kuona kama kuna ongezeko au kupungua kwa jumla wakati fulani.

Kielelezo 1: Mabadiliko katika Makadirio ya Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti

Jumla ya fedha kwa vipengele lengwa sita vya bajeti katika mwaka 2015/2016 ilikuwa Sh bilioni 334. Kiasi hicho kimepunguzwa kwa -53% hadi Sh bilioni 158.7 mwaka 2016/2017, na kisha kiliongezeka kwa +11% hadi Sh bilioni 176.4 mwaka 2017/2018. Hivyo, inawezekana kusema kumekuwa na mwelekeo wa kushuka sana, ambao umebadilika kidogo. Ulinganishi wa jumla kuu ya fedha kwa vipengele hivyo sita vya bajeti kwa makadirio ya bajeti ya kawaida ya Serikali unaonesha kuwa kumekuwa na mabadiliko ya asilimia jinsi miaka inavyopita. Katika mwaka 2015/2016, jumla kuu ya fedha kwa vipengele lengwa vya bajeti ilipanda kwa 4.94% ya bajeti ya kawaida ya Serikali; Kisha kiasi hiki kilishuka kwa 3.84% mwaka 2016/2017. Katika mwaka uliofua 2017/2018, jumla kuu ya vipengele lengwa vya bajeti ilikuwa 4.40% ya jumla ya bajeti ya kawaida ya Serikali, na kufanya hatua za kudhibiti gharama ziwe na mafanikio kiasi, kwa kuwa hatua za awali za kupunguza gharama zilikuwa zimetekelizwa kidogo.

Kielelezo 2: Uwiano wa Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti na Jumla ya Bajeti ya Kawaida

Kama inavyoonekana katika vielelezo hivi, hajulikani kama hatua zilizochukuliwa za kudhibiti gharama zilikuwa juhudhi za mara moja au hazikuwa hatua madhubuti za utekelezaji wa muda mrefu. Ili kuondoa shaka kuhusu mwelekeo huu usio dhahiri, inabidi Serikali na Bunge iendelee kufuatilia matumizi hayo kwa muda mrefu ili kuhakikisha kunakuwa na mafanikio ya malengo ya sera za matumizi yaliyopangwa na kukubalika.

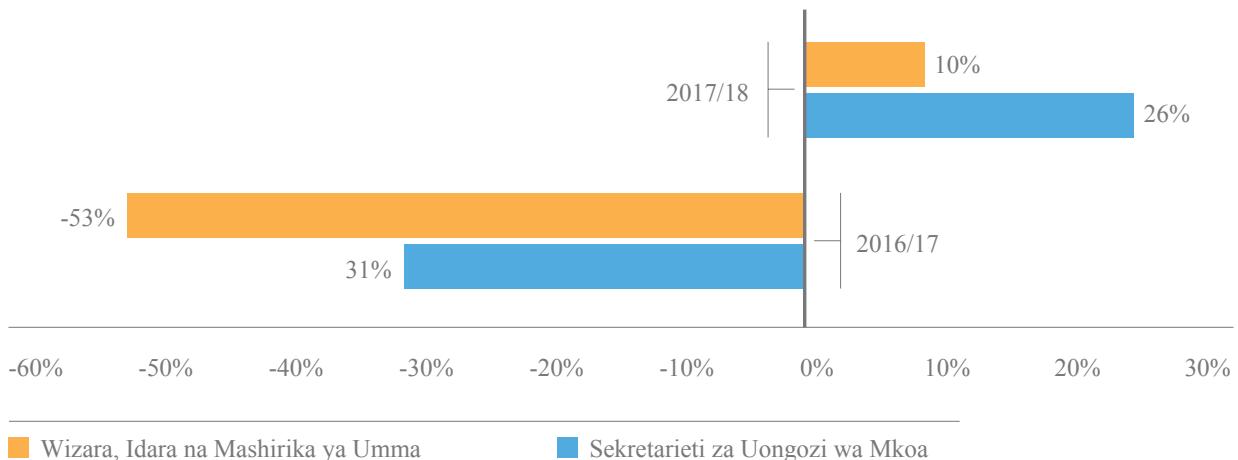
2.3 Bajeti ya Matumizi ya Wizara, Idara, Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa

Mwaka 2015/2016, jumla ya bajeti kwa vipengele lengwa vya bajeti kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma (MDA) ilikuwa takribani Sh bilioni 324, wakati mwaka 2016/2017 bajeti ilikuwa Sh bilioni 152, ambayo inaonekana kushuka kwa -53% katika miaka miwili. Hata hivyo, katika mwaka 2017/2018, jumla ya bajeti kwa vipengele lengwa vya bajeti kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma iliongezeka hadi Sh bilioni 168, ambazo ni ongezeko la +10% ikilinganishwa na mwaka 2016/2017.

Kuhusu kasma kwa ajili ya Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa, jumla kuu ya vipengele lengwa vya bajeti ilishuka kwa -31% (pungufu ya Sh bilioni -3) katika mwaka 2016/2017, lakini iliongezeka kwa +26% (ongezeko la Sh bilioni +1.8) katika mwaka 2017/2018. Hii inaonesha kuwa, kwa Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma, kumekuwa na ongezeko kutoka mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018, lakini mwelekeo wa jumla wa miaka mitatu umeonesha hali ya kushuka. Hii inaonesha mafanikio katika utekelezaji wa hatua za Serikali za kudhibiti

gharama. Ikumbukwe kuwa jumla ya makadirio ya bajeti kwa Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa ni madogo zaidi ikilinganishwa na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma; hivyo, mafanikio ya hatua za kudhibiti gharama yanategemea utekelezaji unaofanywa na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma.

Kielelezo 3: Mabadiliko ya Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti katika Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti ya Uongozi wa Mikoa katika Mwaka 2016/2017

Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yana jumla ya kasma 69 za bajeti ambapo 52 (yaani 75% ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yote) zimeonesha kushuka kwa makadirio ya vipengele lengwa vya bajeti kwa mwaka 2016/2017. Hata hivyo, katika mwaka 2017/2018, kasma 17 tu kati ya 69 (25% ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yote) zimeonekana kushuka katika makadirio ya bajeti ya vipengele lengwa vya bajeti, ambapo 75% iliyobaki ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yamepata ongezeko katika makadirio yao ya vipengele lengwa vya bajeti kwa mwaka huo. Ongezeko katika jumla kuu ya vipengele lengwa vya bajeti ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma kwa kiasi kikubwa inatokana na ongezeko la Sh bilioni 16.5 katika 'safari' kati ya 2016/2017 na 2017/2018 tofauti na vipengele vitano lengwa vya bajeti vilivyotokea katika uchambuzi huu. 'Posho za bahashishi' zimepungua katika wakati huo, tofauti na posho zingine, ikiwa ni pamoja na 'posho za lazima' na vilevile 'marupurupu', ambayo mara nyingi ni ya mshahara na yameongezeka wakati huu. Lakini 'posho za bahashishi' zimepungua kwa -56% kutoka mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017 na punguzo jingine la -15% kutoka mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018. Kati ya vipengele vyote sita vya bajeti, hususan kati ya miaka ya fedha 2016/2017 na 2017/2018, 'mafunzo' ni kipengele pekee cha bajeti mbali na 'posho za bahashishi' ambacho kimeshuka katika kipindi hiki kwa -24%. Vipengele vingine vya bajeti katika kipindi hicho viliongezeka kama ifuatavyo: 'safari' +24%, 'mafuta, oily na vilainishi' +0.3%, 'vifaa na huduma za ukarimu' +3%, na 'ununuzi wa magari' kwa +177%, kama ilivyowasilishwa katika jedwali ukurasa ufuatao.

Jedwali 1: Vipengele vya Bajeti Vilivyorekebishwa kwa ajili ya Mfumuko wa Bei mwaka 2017/2018 (Sh Milioni)

Kipengele cha Bajeti	2015/2016	Asilimia ya Badiliko	2016/2017	Asilimia ya Badiliko	2017/2018
Mafunzo	58,191	-57%	25,253	-24%	19,286
Posho (Zisizo za lazima)	11,816	-56%	5,200	-15%	4,408
Safari	158,046	-54%	72,786	24%	90,537
Mafuta, Oili, Vilainishi	72,058	-43%	40,871	0.3%	40,988
Ukarimu	21,015	-47%	11,079	3%	11,434
Ununuzi wa Vyombo vya Moto	13,208	-73%	3,526	177%	9,762
Jumla	334,334	-53%	158,716	11%	176,414

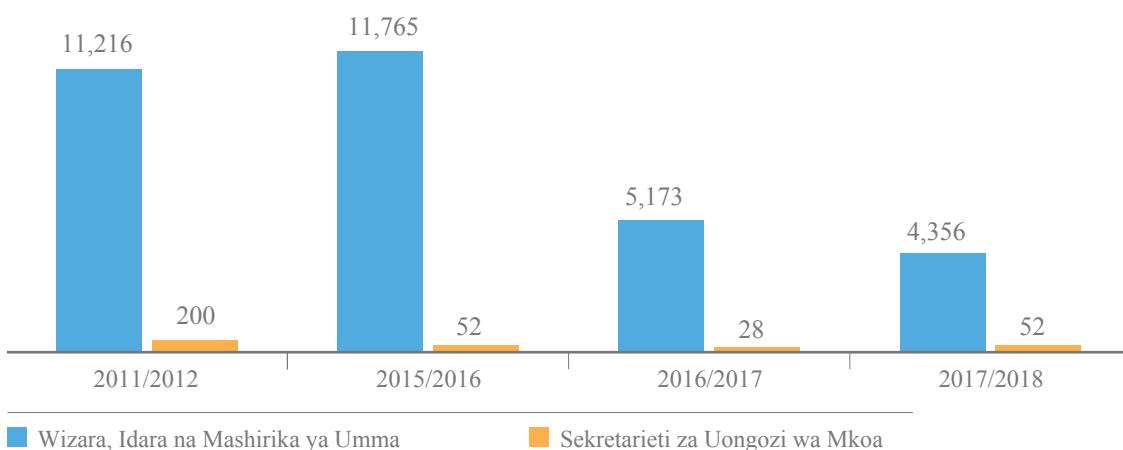
Kutoka kasma zote 26 za Sekretarieti ya Uongozi wa Mikoa katika mwaka 2017/2018, mikoa 5 tu (ambayo ni 19% ya mikoa yote nchini Tanzania) iliweza kumudu kupunguza makadirio ya bajeti yao kwa vipengele sita lengwa vya bajeti yao, wakati mwaka 2016/2017, mikoa 20 kati ya 26 (ambayo ni takribani 77%) iliweza kupunguza makadirio yao ya bajeti kwa vipengele hivi.

Sehemu zinazofuata zinaonesha uchambuzi wa kina zaidi wa kila moja ya vipengele sita vya bajeti kwa miaka ya fedha 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018. Zinajumuisha grafu kuonesha mwelekeo wa jumla lakini pia zinafafanua ni kwa kiasi gani ufanisi wa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa iliyochaguliwa umetofautiana katika kipengele lengwa cha bajeti. Jedwali linaloonyesha kasma zote linaweza kupatikana kwenye kiambatisho 2 mwishoni mwa ripoti hii.

2.3.1 Bajeti ya Matumizi ya Posho za Hiari

‘Posho za bahashishi’ zilifika Sh bilioni 11.8 katika mwaka 2015/2016 na kushuka hadi Sh bilioni 5.2 katika mwaka 2016/2017. Katika mwaka 2017/2018, bajeti ilipungua kwa mara nyingine hadi Sh bilioni 4.4. Hii ina maana kuwa ‘posho za bahashishi’ zilipungua kwa miaka yote mitatu inayofanyiwa uchambuzi.

Kielelezo 4: Uchambuzi wa Mwelekeo kwa ‘Posho za Hiari’ (Sh Milioni)

Katika thamani halisi, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma unaonekana mwelekeo wa kupungua katika makadirio ya bajeti kwa ‘posho za bahashishi’ kutoka mwaka 2015/2016 hadi 2017/2018 tofauti na matokeo ya uchambuzi wa Sikika (wakati huo ulijulikana kama ‘matumizi yasiyo muhimu’) uliotolewa mwaka 2011/2012. Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa pia zimeonesha mwelekeo wa kushuka; hata hivyo, wameonesha asilimia kubwa ya ongezeko kutoka mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018 kwa +87% kutoka Sh milioni 28 hadi Sh milioni 52 na kumaliza kabisa kutumia kiasi kilichookolewa mwaka uliopita.

Katika Wizara, Idara na Mashirika ya Umma, asilimia ya mabadiliko katika ‘posho za bahashishi’ kati ya miaka 2015/2016 na 2016/2017 zinatofautiana kutoka kupungua kwa -99.9% kwa Msajili wa Vyama vya Siasa hadi ongezeko la +779% katika Ofisi ya Rais na Katibu wa Baraza la Mawaziri. Mgao wa Ofisi ya Rais na Katibu wa Baraza la Mawaziri ulikuwa kiasi cha Sh milioni 156.5 ambazo ni 3% ya jumla ya gharama za ‘posho za bahashishi’ kwa mwaka 2016/2017. Kwa upande mwingine, Msajili wa Vyama vya Siasa, Tume ya Uchaguzi, na Wizara ya Usafirishaji zote pamoja zimekuwa na mwelekeo wa kushuka kwa -99% kwa sababu ambazo kwa sasa hatuzijui. Pia kulikuwa na matukio mbalimbali ambapo bajeti zilikatwa hadi sifuri (ambayo inaonyesha kupungua kwa -100%). Linaloonekana zaidi kati ya haya ilikuwa Ofisi ya Rais – Utumishi wa Umma, ambayo bajeti yake ilikatwa yote kufikia sifuri kutoka Sh milioni 119.8. Kiasi kidogo zaidi cha fedha kilitengwa kwa ajili ya Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali, ambapo bajeti yake ilipunguzwa kwa Sh bilioni -1.57, ambayo ilipungua kwa -98%. Kwa ujumla, jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 48 kati ya 69 yaliweza kupunguza ‘posho za bahashishi’ kutoka mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017. Jumla ya asilimia ya punguzo ilifikia -56% kwa ‘posho za bahashishi’.

Hata hivyo, kati ya mwaka 2016/2017 na 2017/2018, asilimia ya mabadiliko katika ‘posho za bahashishi’ baina ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma ilitofautiana kutoka punguzo la -94% (Wizara ya Maji) hadi ongezeko la +714,925% kwa Msajili wa Vyama vya Siasa. Hata hivyo, ikumbukwe kuwa asilimia hii kubwa ya ongezeko imefika Sh milioni +14.3 tu katika gharama halisi. Ongezeko kwa Msajili wa Vyama vya Siasa linafuatia kushindwa kupunguza mwaka uliopita, ambapo bajeti yake ilipunguzwa kwa takribani -100%. Taasisi zingine ambazo zimekuwa na ongezeko kubwa la asilimia ziliikuwa Tume ya Uchaguzi kwa ongezeko la +30,973% (ongezeko la Sh milioni +6.1 tu) na Sekretarieti ya Ajira ya Utumishi wa Umma kwa ongezeko la +1540% (ongezeko la Sh milioni +3.6 tu). Kwa thamani halisi, ongezeko kubwa zaidi lilikuwa la Ofisi ya Rais – Tume ya Mipango, ikiwa na ongezeko la Sh milioni +200, wakati punguzo kubwa zaidi lilikuwa katika Hazina, punguzo la Sh milioni -797.7, ambalo lilikuwa punguzo la -46%. Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 18 tu kati ya 69 ziliweza kuweka rekodi ya punguzo katika ‘posho za bahashishi’ kutoka mwaka uliotangulia; hata hivyo, bado ziliweza kuchangia katika punguzo la jumla la -16% katika ‘posho za bahashishi’ kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma. Hii inaonesha mafanikio katika kutekeleza hatua za Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama za sekta ya umma.

Bajeti kwa ajili ya ‘posho za bahashishi’ katika Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa, kwa mwaka 2016/2017, zilitofautiana kati ya punguzo la -98% katika mkoa wa Geita hadi ongezeko la +233% katika mkoa wa Mwanza. Mwaka 2017/2018, tofauti ilikuwa kati ya punguzo la -80% kwa mkoa wa Mwanza hadi ongezeko la +283% kwa mkoa wa Arusha (sawa na ongezeko halisi la Sh milioni +4.3).

Pia kulikuwa na matukio mengi ya bajeti kupunguzwa hadi kufikia sifuri, tukio linalokumbukwa zaidi kati ya haya likiwa mkoa wa Ruvuma, ambao ulipata punguzo la bajeti yake ya Sh milioni 8.6 hadi sifuri. Kwa ujumla, mikoa 17 kati ya 26 ilikuwa na punguzo katika makadirio ya bajeti kwa ‘posho za bahashishi’ mwaka 2016/2017 na kusababisha punguzo la -46% kwa mwaka huo.

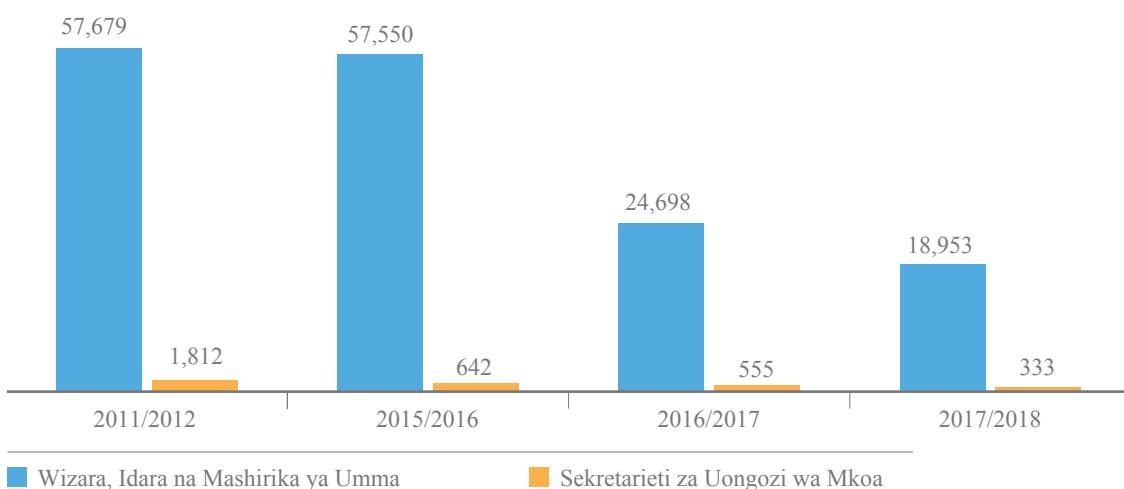
Mwaka 2017/2018, mikoa 6 tu kati ya 26 ilikuwa na punguzo la ‘posho za bahashishi’, ambalo limesababisha ongezeko la +87%. Kwa ujumla, punguzo halisi kwa mwaka 2016/2017 lilikuwa Sh milioni -23.8, ambapo ongezeko halisi kwa mwaka 2017/2018 lilikuwa Sh milioni +24.

2.3.2 Bajeti ya Matumizi ya Mafunzo

‘Mafunzo’ yanajumuisha ‘mafunzo ndani ya nchi’ na ‘mafunzo nje ya nchi’ kwa maafisa wa serikali. Jumla ya makadirio ya bajeti ya ‘mafunzo’ kwa mwaka 2015/2016 yalikuwa Sh bilioni 58.2. Kisha yalipungua hadi Sh bilioni 25.3 kwa makadirio ya bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017 baadaye iliendelea kupungua hadi Sh bilioni 19.3 katika makadirio ya bajeti kwa mwaka 2017/2018. Kuhusu asilimia ya mabadiliko, bajeti ya ‘mafunzo’ ilipungua kwa -56.6% kati ya mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017 na pia ilipungua kwa -23.6% kati ya mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018. Hivyo, inaonekana kuwa kimsingi bajeti ilishuka tangu Serikali ya awamu ya tano inayoongozwa na Rais John Pombe Magufuli ilipoingia madarakani, ukizingatia kuwa Serikali yake iliandaa bajeti yake ya kwanza mwaka 2016/2017.

‘Mafunzo’ katika Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa ni kipengele pekee cha bajeti ambacho Serikali iliweza kupunguza wakati wote wa miaka mitatu ukiacha ‘posho za bahashishi’. Serikali ya awamu ya tano inaonekana wazi kufanikiwa katika kupunguza bajeti ya ‘mafunzo’ ili kufanikisha malengo yake ya Mpango wa Maendeleo ya Miaka Mitano 2016/2017 hadi 2020/2021. Mafanikio hayo yanatukumbusha kuwa utashi wa kisiasa unachukua nafasi muhimu katika mafanikio ya sera za Serikali za kudhibiti gharama.

Kielelezo 5: Mwelekeo wa Uchambuzi wa ‘Mafunzo’ (Sh Milioni)

Mwaka 2016/2017, kati ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma katika kipengele cha ‘mafunzo’ imeonekana asilimia ya mabadiliko kuanzia kupungua kwa -100% hadi kuongezeka kwa +1,322%. Wakati wa maandalizi ya bajeti, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 13 zilipunguza makadirio ya bajeti kwa ajili ya ‘mafunzo’ kwa -100% na, hatimaye, kuondoa kabisa matumizi hayo kutoka katika bajeti yao. Wizara, Idara na Mashirika ya Umma mengine 32 ambayo makadirio ya ‘mafunzo’ yamepungua yamekuwa na punguzo kati ya -99% na -4%.

Wizara, Idara na Mashirika ya Umma mawili, ambayo ni ‘Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto’ na Tume ya Kupambana na Madawa ya Kulevyta walidumisha viwango vyao vya bajeti

ya ‘mafunzo’ wakati Wizara, Idara na Mashirika ya Umma mengine 11 yaliongeza vipengele vya makadirio yao ya bajeti za ‘mafunzo’ kwa viwango mbalimbali. Kitengo cha ‘Financial Intelligence’ kimepata ongezeko la +1,322%; jumla ya bajeti ya kitengo hicho ilikuwa Sh milioni 256.6 kwa mwaka 2016/2017, ambapo ongezeko halikuwa kubwa katika makadirio ya bajeti ukiangalia jumla ya bajeti kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma.

Mwaka 2017/2018, katika Wizara, Idara na Mashirika ya Umma bajeti ya ‘mafunzo’ ilianza kupungua kuanzia -100% hadi ongezeko la +1314%. Zaidi ya hayo, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma mawili yalipunguza makadirio yao ya bajeti ya ‘mafunzo’ kwa -100%, kwa kuondoa gharama zote, wakati Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 22 yalipunguza makadirio ya kipengele hiki kati ya -94% na 0%, na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yaliyobaki 25 yaliongeza gharama zao katika bajeti kwa mwaka huo. Wizara zenye mabadiliko makubwa kati ya hizi ni Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa ikiwa na ongezeko lilitotajwa awali la +1314%, Wizara ya Usafirishaji ikiwa na ongezeko la +837% (Sh milioni +25.1), Idara ya Usimamizi wa Kumbukumbu na Makavazi ikiwa na ongezeko la +769% (Sh milioni +15.4), na Tume ya Huduma za Mahakama ikiwa na ongezeko la +629% (Sh milioni +17.6). Hizi Wizara, Idara na Mashirika ya Umma manne yamekuwa na ongezeko kubwa katika makadirio ya bajeti kwa asilimia; lakini kwa hali halisi, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yote manne yalikuwa jumla Sh milioni 89.6.

Kuhusu Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa, katika mwaka 2016/2017, kulikuwa na mabadiliko makubwa ya asilimia (-100% hadi +650%, ongezeko kubwa la asilimia ikiwa ni ongezeko la Sh milioni +134.8 kwa hesabu kamili) mkoa 1 (Katavi) bajeti yake ikiwa imepunguzwa hadi sifuri, wakati mikoa mingine 15 makadirio yao ya kipengele cha ‘mafunzo’ yalikuwa yamepunguzwa. Mikoa mingine 11 iliongeza makadirio yao ya kipengele hicho cha bajeti.

Mtwara, Njombe, Dodoma na Tabora ilikuwa na asilimia kubwa zaidi ya ongezeko katika makadirio yao ya bajeti ya ‘mafunzo’ (kwa pamoja ongezeko kwa thamani halisi lilifikia jumla Sh milioni 179), ambayo ilikuwa 32% ya jumla ya makadirio ya bajeti ya mkoa mwaka 2016/2017. Mnamo mwaka 2017/2018, mabadiliko ya asilimia yalikuwa tofauti kuanzia -100% hadi +30,024% (ongezeko kubwa la asilimia linaonyesha mabadiliko halisi ya Sh milioni +1.5), mikoa 2 (Geita na Manyara) ikiwa bajeti zao zimepunguzwa hadi sifuri, na kwa mikoa mingine 16 imepunguza makadirio yao ya bajeti ya ‘mafunzo’ kwa kati ya -96% hadi -1%. Mikoa 7 tu iliongeza makadirio yao ya bajeti katika kipengele hicho kwa jumla ya Sh milioni +44.

2.3.3 Bajeti ya Matumizi ya Safari

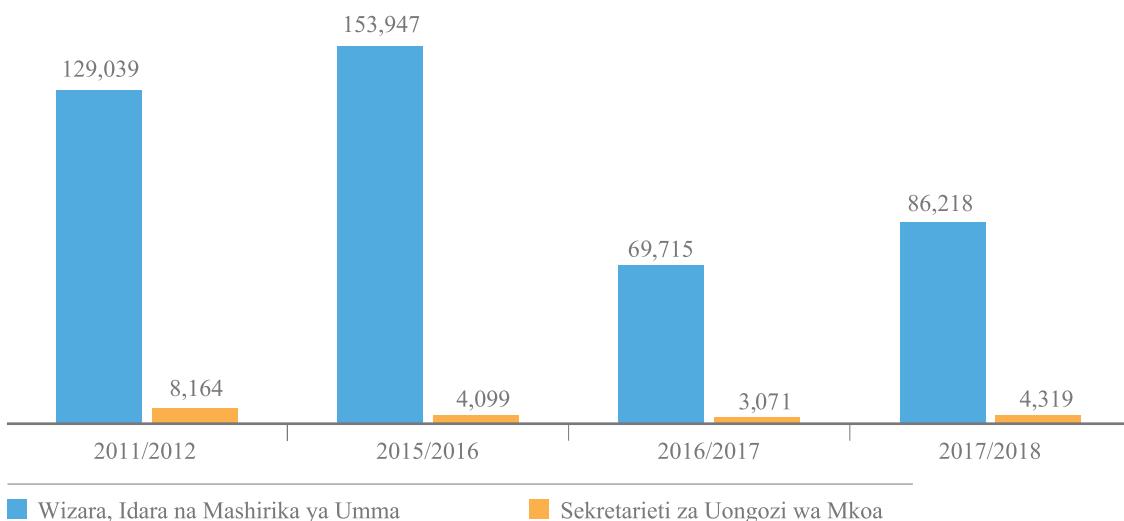
Kipengele cha bajeti kwa ajili ya ‘safari’ (ikijumuisha safari ndani ya nchi na nje ya nchi) kimekuwa kikibadilika katika kipindi tunafanya mapitio haya. Mwaka 2015/2016, makadirio ya bajeti ya ‘safari’ yalifika jumla Sh bilioni 158, kisha yakapungua hadi Sh bilioni 73 kwa makadirio ya bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017 kabla ya kuongezeka hadi Sh bilioni 91 katika makadirio ya bajeti kwa mwaka 2017/2018. Kuhusu asilimia ya mabadiliko, matumizi katika ‘safari’ yalipungua kwa -54% katika miaka 2015/2016 hadi 2016/2017, lakini yaliongezeka kwa +24% katika miaka 2016/2017 hadi 2017/2018. Kwa miaka hii mitatu ambayo imechambuliwa, jumla ya bajeti ya ‘safari’ ilipungua.

Katika mwaka 2016/2017, kumekuwa na tofauti ya bajeti ya “safari” katika Wizara, Idara na Mashirika ya Umma kuanzia kupungua kwa -100% hadi kuongezeka kwa +165%, ambapo Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 6 yaliweza kupunguza bajeti zao hadi sifuri, na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 41 kati ya 69 yaliweza kupunguza makadirio yao ya bajeti. Mwaka 2017/2018, mabadiliko kwa asilimia yalikuwa kuanzia -100% hadi ongezeko la +18,064%. Wizara, Idara na

Mashirika ya Umma 16 tu yalipunguza makadirio yao ya bajeti. Msajili wa Vyama vya Siasa alikuwa na ongezeko la +18,064%, ambalo lilikuwa ni sawa na Sh milioni +290, wakati bajeti ya Sekretarieti ya Maadili iliongezeka kwa +5,991% sawa na ongezeko la Sh milioni +355. Ofisi ya Rais – Utumishi wa Umma imekuwa na ongezeko la +2,851% (sawa na Sh milioni +376), na TACAIDS imepata ongezeko la +975% (sawa na Sh milioni +101). Vipengele vyote vilivyotajwa vinaonyesha mabadiliko makubwa katika asilimia, wakati, katika tarakimu halisi, vipengele hivi vilikuwa na chini ya 2% ya jumla ya bajeti ya safari 2016/2017. Hivyo, hakukuwa na athari kubwa katika jumla ya vipengele lengwa vya bajeti kwa miaka husika.

Bajeti ya Sekreterieti ya Uongozi wa Mkoa kwa ‘safari’ ilikuwa na mabadiliko kuanzia kupungua kwa -79% hadi kuongezeka kwa +153%. Mikoa 19 kati ya 26 (yaani 73%) ilipunguza makadirio ya bajeti ya ‘safari’, wakati mwaka 2017/2018 mabadiliko yalikuwa ya kuanzia punguzo la -40% hadi ongezeko la +619%, ambapo mikoa 4 tu ilipunguza makadirio ya bajeti ya ‘safari’ wakati mikoa 22 imeongeza makadirio ya bajeti yao ya ‘safari’ mwaka huo.

Kielelezo 6: Uchambuzi wa Mwelekeo wa Safari (Sh Milioni)

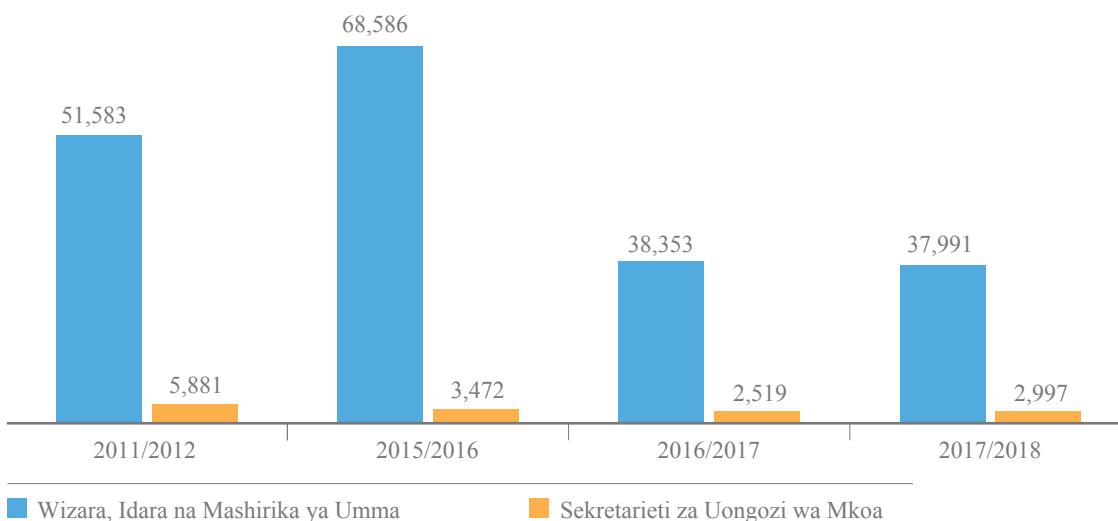

2.3.4 Bajeti ya Matumizi ya Mafuta, Oili na Vilainishi

Wakati Waziri wa Fedha na Mipango, Mh. Dkt. Philip I. Mpango, alipowasilisha makadirio ya matumizi ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2016/2017 Bungeni, alieleza kuwa “Serikali itachukua hatua stahiki kudhibiti matumizi ikiwa ni pamoja na gharama za uendeshaji wa vyombo vya moto hususan katika mafuta, vilainishi na matengenezo”.

Makadirio ya bajeti mwaka 2015/2016 kwa ajili ya ‘mafuta, oily na vilainishi’ yalikuwa Sh bilioni 72. Makadirio ya bajeti iliyopitishwa mwaka 2016/2017 yalipungua hadi Sh bilioni 40.8 na kisha yakaongezeka hadi Sh bilioni 41 kwa makadirio ya bajeti kwa mwaka 2017/2018. Kutoka mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017, bajeti ya ‘mafuta, oily na vilainishi’ ilipungua kwa -43%, lakini kuanzia mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018, yaliongezeka kidogo kwa +0.3%, ambalo ni ongezeko kidogo ikilinganishwa na vipengele vingine vya aina hiyo vya bajeti ambavyo vimeonekana makadirio yake ya bajeti yameongezeka sana mwaka huo.

Kielelezo 7: Uchambuzi wa Hali ya Mafuta, Oili na Vilainishi (Sh Milioni)

Kati ya mwaka 2015/2016 na 2016/2017 bajeti ya ‘mafuta, oily na vilainishi’ kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma ilibadilika kuanzia kupungua kwa -100% hadi kuongezeka kwa +232%. Mionganini mwao, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 2 bajeti zao zilipunguzwa hadi kufika sifuri, wakati Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 37 kati ya 69 (yaani takribani nusu yao) yalipunguza makadirio yao ya bajeti katika mwaka 2016/2017. Katika mwaka 2017/2018, mabadiliko ya asilimia yalikuwa kuanzia punguzo la -55% hadi ongezeko la +493% (sawa na ongezeko la Sh milioni +153) ambapo Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 20 tu yalipunguza makadirio yao ya ‘mafuta, oily na vilainishi’.

Kwa mwaka 2016/2017 Idara ya Usimamizi wa Kumbukumbu na Makavazi ilikuwa na ongezeko la +232%. Tume ya Utumishi wa Walimu ilikuwa na ongezeko la +493%, ambalo ni sawa na 0.4% ya jumla ya makadirio ya mafuta, oily na vilainishi kwa mwaka 2017/2018. Utendaji wa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma katika kupunguza matumizi ya ‘mafuta, oily, na vilainishi’ umekuwa na ubora kwa kiasi kikubwa ikilinganishwa na ule ulioripotiwa katika ripoti ya Sikika kuanzia mwaka 2011/2012 wakati gharama zilikuwa zinaongezeka.

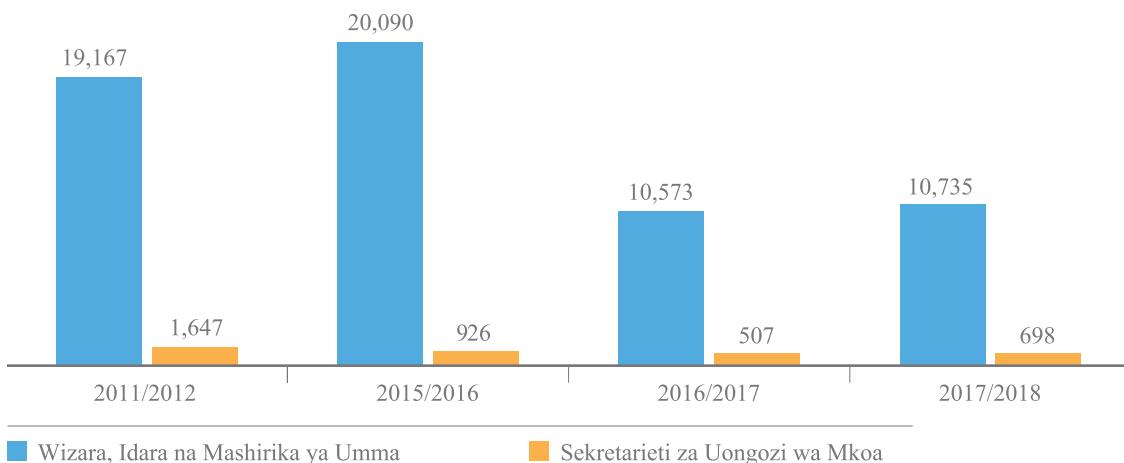
Kwa bajeti ya mkoa, mabadiliko ya asilimia ya bajeti kwa ajili ya ‘mafuta, oily na vilainishi’ yalikuwa kuanzia punguzo la -74% hadi ongezeko la +126% katika mwaka 2016/2017. Kwa ujumla, mikoa 20 kati ya 26 ilipunguza makadirio ya bajeti kwa ajili ya ‘mafuta, oily na vilainishi’. Katika mwaka 2017/2018, mabadiliko ya bajeti yalikuwa kati ya punguzo la -28% hadi ongezeko la +193%; mikoa 8 tu imepunguza makadirio yao ya bajeti kwa ajili ya ‘mafuta, oily, na vilainishi’. Morogoro ilikuwa na ongezeko la bajeti la +126% mwaka 2016/2017. Hii ni sawa na 4% ya jumla ya makadirio ya ‘mafuta, oily, na vilainishi’ kwa mikoa mwaka 2016/2017, wakati mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na ongezeko la +193% (Sh milioni +64), sawa na 2% tu ya jumla ya makadirio ya mwaka 2017/2018. Mkoa wa Simiyu pia ulikuwa na ongezeko la +179% (Sh milioni +56.4) kwa mwaka huo.

2.3.5 Bajeti ya Matumizi ya Vifaa na Huduma ya Ukarimu

‘Vifaa na huduma ya ukarimu’ imechangia 6.3% ya jumla ya vipengele vya bajeti lengwa katika mwaka 2015/2016, inayofika jumla Sh bilioni 21. Kiasi hiki kilipungua hadi Sh bilioni 11.1 mwaka 2016/2017 kabla ya makadirio kupungua kidogo hadi Sh bilioni 11.4 katika mwaka 2017/2018. Kwa asilimia, bajeti ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ ilishuka kwa -47% kati ya mwaka 2015/2016 na

2016/2017. Hata hivyo, kati ya mwaka 2016/2017 na 2017/2018, imeongezeka kidogo kwa +3%. Hali ya kupungua kiujumla kwa bajeti ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ imetokana na juhudzi za Serikali ya awamu ya tano kudhibiti matumizi na kuelekeza fedha zilizookolewa kwenye miradi ya maendeleo.

Kielelezo 8: Uchambuzi wa Hali ya Vifaa na Huduma za Ukarimu (Sh Milioni)

Kwa bajeti ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma kwa ajili ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’, kulikuwa na tofauti ya punguzo kati ya -100% hadi ongezeko la +102% kwa mwaka 2016/2017, ambapo Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 7 bajeti zao zilipunguzwa hadi kufikia sifuri, na Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 42 kati ya 69 yaliweza kupunguza makadirio yao ya bajeti. Mwaka 2017/2018, kulikuwa na tofauti kuanzia punguzo la -100% hadi ongezeko la +3,295%, ambapo Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 24 yalipunguza makadirio ya bajeti kwa matumizi kama hayo. Mwaka 2017/2018, Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania ilikuwa na ongezeko lililotajwa hapo juu la +2,563% (sawa na ongezeko la Sh milioni 20.6), na kufanya 0.2% tu ya makadirio ya jumla ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kwa mwaka huo. Sekretarieti ya Maadili ilikuwa na ongezeko la +1,782% (sawa na ongezeko la Sh milioni 9.1), na kufanya 0.08% ya jumla ya makadirio ya matumizi ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kwa mwaka huo. Inavyoonekana, ongezeko hili ni kidogo sana kama likiangaliwa kiuhalisia.

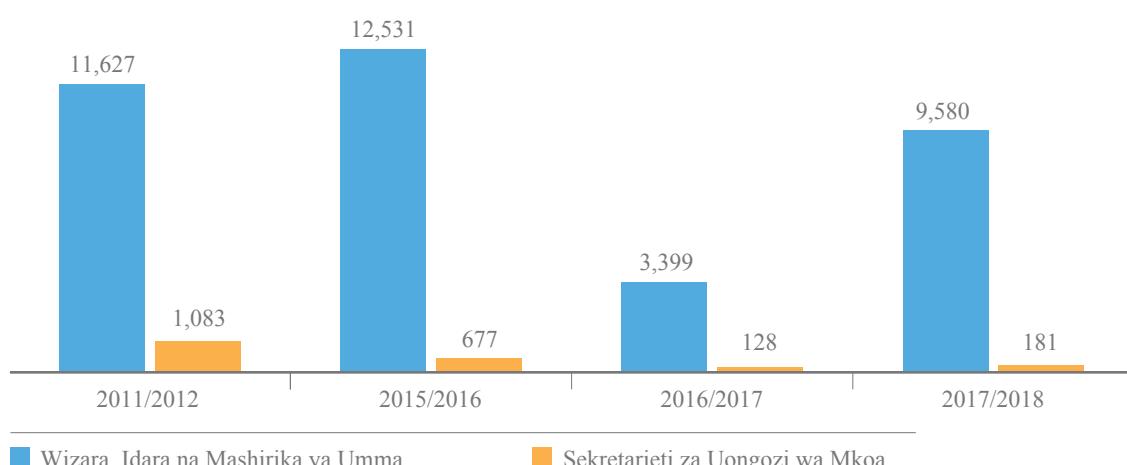
Mwaka 2016/2017, makadirio ya bajeti za Sekretarieti ya Uongozi wa Mikoa yalikuwa na mabadiliko katika kipengele cha ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kuanzia punguzo la -100% hadi ongezeko la +133%, ambapo mikoa 2 (Katavi na Tanga) bajeti zao zilipunguzwa hadi kufikia sifuri. Zaidi ya hayo, mikoa 16 kati ya 26 ilipunguza makadirio yao ya bajeti kwa ajili ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’. Mwaka 2017/2018 mabadiliko yalikuwa kuanzia punguzo la -45% hadi ongezeko la +800%. Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa 8 tu zilipunguza makadirio yao ya bajeti ya matumizi kwa ajili ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’.

Singida ilikuwa na ongezeko lililotajwa la bajeti la +800% mwaka 2017/2018, sawa na 1.6% ya jumla ya makadirio ya bajeti ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kwa mwaka huo. Mikoa wa Dar es Salaam ulikuwa na ongezeko la +719% (sawa na ongezeko kamili la Sh milioni +28) kwa mwaka huo, kufikisha 4% ya jumla ya makadirio ya ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kwa mwaka huo, wakati mikoa wa Kilimanjaro ulikuwa na ongezeko la +631% (Sh milioni +57.3), na kufikia 8.2% ya jumla ya makadirio kwa kipengele cha bajeti cha ‘vifaa na huduma za ukarimu’ kwa mwaka huo.

2.3.6 Bajeti ya Matumizi ya Ununuzi wa Vyombo vya Moto

Ikiwa ni hatua ya kudhibiti matumizi na kupunguza gharama, Serikali inasisitiza kukodisha magari badala ya kununua pale inapowezekana. Kipengele cha bajeti ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ kilichukua 4% ya jumla kuu ya vipengele lengwa vya bajeti katika mwaka 2015/2016, kiasi cha Sh bilioni 13.2. Makadirio yalipungua hadi Sh bilioni 3.5 mwaka 2016/2017. Mwaka 2017/2018 makadirio yaliongezeka hadi Sh bilioni 9.8. ‘Ununuzi wa magari’ ikiwa ni gharama imebadilika katika miaka mitatu. Kati ya mwaka 2015/2016 na 2016/2017 matumizi yamepungua kwa -73% (Sh bilioni -9.7), wakati, kuanzia mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018, yameongezeka kwa +177% (Sh bilioni +6.2). Kwa ujumla, bajeti kwa ajili ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ imedhibitiwa tangu Serikali hii ilipoingia madarakani.

Kielelezo 9: Uchambuzi wa Mwelekeo wa Ununuzi wa Vyombo vya Moto (Sh Milioni)

Mwaka 2016/2017, mabadiliko ya asilimia mionganini mwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma katika ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ yameanzia punguzo la -100% hadi ongezeko la +488%, ambapo Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 57 kati ya 69 hazikufanya matumizi kabisa, wakati Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 16 bajeti zao zilipunguzwa hadi sifuri kutoka mwaka uliotangulia. Mbali na hilo, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 6 yalipunguza makadirio yao ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’. Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi ni wizara ambayo bajeti yake iliongezeka kwa +488% mwaka 2016/2017. Mwaka 2017/2018, mabadiliko ya bajeti ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma yalitofautiana kati ya punguzo la -100% hadi ongezeko la +20,900%.

Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 43 kati ya 69 hayakufanya matumizi kabisa, wakati Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 5 yalipunguza makadirio yao ya bajeti ya matumizi kwa ajili ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’. Kwa kuongezea, Wizara, Idara na Mashirika ya Umma 6 yalikuwa na ongezeko la makadirio ya bajeti ya matumizi. Wizara ya Fedha na Mipango ilikuwa na ongezeko la bajeti lililotajwa hapo awali la +20,900% (sawa na ongezeko la Sh milioni +209), wakati Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi ilikuwa na ongezeko la +806% (ongezeko la Sh milioni +189.5). Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali pia ilikuwa na ongezeko katika bajeti ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto kwa +174% (ongezeko la Sh milioni +695). Ongezeko kamili kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma ilikuwa kubwa kiasi fulani, kufanya 7% ya jumla ya makadirio ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ kwa mwaka 2017/2018.

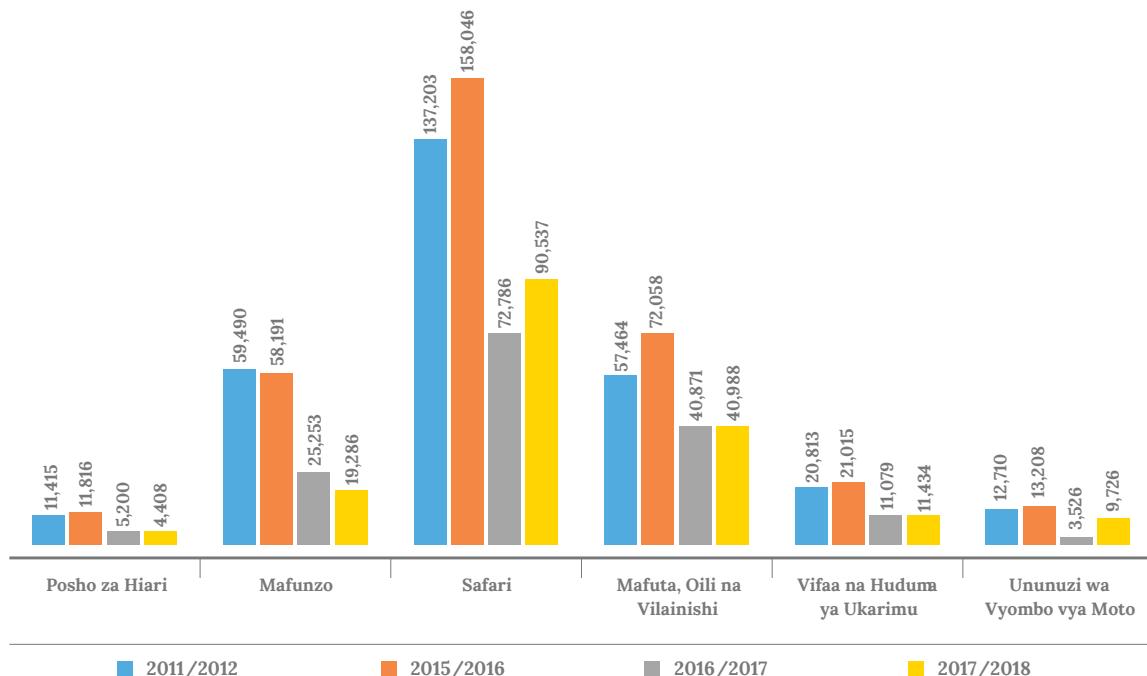
Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa, kwa upande mwagine, zilikuwa na punguzo kuanzia -100% hadi +57% mwaka 2016/2017. Kwa kipengele hiki cha bajeti, mikoa 23 kati ya 26 haikutenga bajeti kwa ajili hiyo kwa mwaka 2016/2017 ambapo mikoa 7 bajeti zao zilipunguzwa hadi kufikia sifuri. Mwaka 2017/2018, mikoa 18 kati ya 26 haikuwa na bajeti kwa mwaka huo. Katika mikoa ile ambayo bajeti ziliongezeka, mabadiliko hayo yalikuwa madogo isipokuwa kwa mkoa wa Morogoro, ambao ultengewa bajeti ya Sh milioni 100 (55% ya jumla ya bajeti ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ kwa mikoa yote) baada ya kukosa bajeti mwaka uliopita, mkoa wa Tabora, ultengewa Sh milioni 78 (43% ya jumla ya bajeti ya ‘ununuzi wa vyombo vya moto’ kwa ajili ya mikoa) baada ya kukosa bajeti mwaka uliopita vilevile.

2.3.7 Muhtasari wa Vipengele Lengwa vya Bajeti

Tulicheweza kubainisha kutokana na kuangalia tofauti ya asilimia kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Mikoa ni kuwa imekuwa na asilimia kubwa ya ongezeko na punguzo la bajeti kutokana na mazingira tofauti. Kwa sababu hiyo, inawezekana kutathmini mafanikio ya hatua za Serikali za kudhibiti gharama kwa kuangalia tarakimu za jumla ambazo zinajumuisha Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na mikoa yote.

Kielelezo 10 kinaonesha kuwa kumekuwa na mwelekeo wa jumla wa kushuka katika vipengele lengwa vya bajeti kwa miaka yote, hali ambayo inaonesha jitihada za Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama katika maeneo haya sita yanayolengwa. Makadirio yote ya mwaka 2017/2018 ni chini ya makadirio yaliyopitishwa mwaka 2015/2016. Wakati bajeti za ‘posho za bahashishi’ na ‘mafunzo’ zimeendelea kupungua, vipengele vingine lengwa vya bajeti vinaonekana kuwa vya chini baada ya zoezi la awali la kupunguza matumizi kuwa na mafanikio. Uchambuzi wa baadaye unaonesha kuwa Serikali inaweza kudumisha mwelekeo huu.

Kielelezo 10: Muhtasari wa Vipengele Lengwa vya Bajeti

2.4 Athari za Mfumuko wa Bei

Uchambuzi uliowasilishwa hapo juu ulifanywa kwa kuzingatia makadirio ya bajeti ndogo bila kuzingatia mfumuko wa bei. Hata hivyo, athari ya mfumuko wa bei katika uwezo wa shilingi kufanya ununuzi ni jambo muhimu la kuzingatia, hasa kwa watunga sera na wachambuzi wa sera, wakati wakifanya uchambuzi wa mwelekeo. Kwa hali hiyo, ingawa uchambuzi wa jumla umefanyika kwa kuzingatia vielelezo vilivyotajwa, sehemu hii inaonyesha jinsi ambavyo kurekebisha hesabu kwa ajili ya mfumuko wa bei huathiri tathmini kabla ya kutoa mahitimisho.

Jedwali 2 na 3 yana makadirio madogo ya bajeti kwa vipengele sita vya bajeti kwa ajili ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa kwa mwaka 2015/2016, 2016/2017 na 2017/2018. Vielelezo vifuatavyo vinaonesha namna kila kipengele cha bajeti kilivyoathiriwa na mfumuko wa bei. Kwa kuchukua mwaka 2015/2016 kama msingi kwa ajili ya uchambuzi, kiwango cha mfumuko wa bei cha 5.2% kilitumika kukokotoa makadirio ya bajeti kwa mwaka 2016/2017. Iwapo uchambuzi huu umefanywa kwa kuchukulia mwaka 2016/2017 kama msingi, mfumuko wa bei wa 5.4% kwa mwaka 2017/2018 utatumika. Kipimo cha punguzo la bei kwa ajili ya uchambuzi ni $1 / (1 + 5.2\%) = 0.95057$ kwa mwaka 2016/2017 na $1 / (1 + 5.4\%) = 0.94877$ kwa mwaka 2017/2018. Kipimo cha punguzo la bei kilizidishwa kwa thamani iliyotajwa ya kila kipengele cha bajeti kwa mwaka 2016/2017 na 2017/2018 kubadili thamani zilizotajwa kuwa thamani halisi. Ili kuonyesha namna mlinganyo huu unavyoathiri mwelekeo wa uchambuzi, jedwali 2 hapo chini pia linawasilisha tofauti halisi kati ya thamani tajwa na thamani halisi na vilevile badiliko la asilimia ya thamani halisi (ambayo inaweza kulinganishwa na badiliko tajwa la asilimia ya thamani ndogo).

Jedwali 2: Vipengele vya Bajeti Vilivyorekebishiwa kwa ajili ya Mfumuko wa Bei mwaka 2017/2018 (Sh Milioni)

Kipengele Lengwa cha Bajeti	Makadirio Yaliyopitishwa Mwaka 2015/2016	Makadirio Yaliyopitishwa Mwaka 2016/2017	Mabadiliko mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017 (%)	Makadirio Halisi 2016/2017	Tofauti ya Makadirio Bayana na Halisi 2016/2017	Mabadiliko Halisi 2015/2016 hadi 2016/2017 (%)
Mafunzo	58,191	25,253	-57%	24,015	1,237	-59%
Posho za Hiari	11,816	5,200	-56%	4,946	255	-58%
Safari	158,046	72,786	-54%	69,219	3,567	-56%
Mafuta, Oili, Vilanisi	72,058	40,871	-43%	38,869	2,003	-46%
Ukarimu	21,015	11,079	-47%	10,537	543	-50%
Ununuzi wa Vyombo vya Moto	13,208	3,526	-73%	3,353	173	-75%
Jumla	334,334	158,716	-53%	150,939	7,777	-55%

Jedwali 3: Mpangilio wa Vipengele vya Matumizi Yasiyo ya Lazima Vilivyo fanyiwa Mabadiliko Kadiri ya Mfumuko wa Bei kwa Mwaka 2017/18 (Kiwango Katika TZS)

Kipengele cha Bajeti	Makadirio Yaliyopitishwa Mwaka 2016/2017	Makadirio Yaliyopitishwa Mwaka 2017/2018	Mabadiliko Mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018 (%)	Makadirio Halisi 2017/2018	Tofauti ya Makadirio Bayana na Halisi 2017/2018	Badiliko Halisi 2016/2017 hadi 2017/2018 (%)
Mafunzo	25,253	19,286	-24%	18,341	945	-27%
Posho za Hiari	5,200	4,408	-15%	4,192	216	-19%
Safari	72,786	90,537	24%	86,100	4,436	18%
Mafuta, Oili, Vilanisi	40,871	40,988	0%	38,979	2,008	-5%
Ukarimu	11,079	11,434	3%	10,873	560	-2%
Ununuzi wa Vyombo vya Moto	3,526	9,762	177%	9,283	478	163%
Jumla	158,716	176,414	11%	167,770	8,644	6%

Ili kuonesha hoja za mfumuko wa bei, tutatumia mfano ufuatao katika jedwali 3: Serikali ilipanga makadirio ya bajeti Sh bilioni 90.5 kwa ajili ya ‘safari’ mwaka 2017/2018, ambapo ikilinganishwa na mwaka 2016/2017 makadirio ya Sh bilioni 72.8, yamekuwa na badiliko dogo la asilimia (ongezeko) +24.4%. Hata hivyo, baada ya kurekebisha kuingiza athari ya mfumuko wa bei wa kiwango cha 5.4%, makadirio halisi kwa mwaka 2017/2018 ni Sh bilioni 86.1, ambazo ni pungufu Sh bilioni 4.4 kuliko makadirio bayana. Makadirio halisi ya bajeti ni +18.3%.

Mambo ya kuzingatia katika uchambuzi huu ni kuwa, kwa kila ongezeko la bajeti, kuna mfumuko wa bei uliofichika ambao unachangia bajeti kuongezeka, na, kwa kila punguzo, wakati wote kunakuwa na maelezo ya punguzo husika. Hatimaye, punguzo la jumla la vipengele vyote sita lengwa vya bajeti kuanzia mwaka 2015/2016 hadi 2016/2017 ni -55% wakati ikipimwa katika bei halisi (na -53% katika bei tajwa), ongezeko la jumla kutoka mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018 ni +6% ikilinganishwa na bei halisi (na +11% katika bei tajwa).

Athari za mfumuko wa bei zimethibitika kuzidisha kushuka kwa makadirio ya bajeti kwa miaka kadhaa. Kwa mfano, matumizi kwa ajili ya mafunzo, yalikuwa na makadirio ya jumla Sh bilioni 19.3 mwaka 2017/2018, ambayo yakilinganishwa na makadirio ya bajeti ya mafunzo iliyopitishwa mwaka 2016/2017 ya Sh bilioni 24.3, inaonesha kupungua kwa -24%. Ukijumlisha mfumuko wa bei kwa matumizi kwa ajili ya mafunzo, jumla inakuwa Sh bilioni 18.3, hivyo, bajeti ya mafunzo imezidi kupungua hadi -27%. Ukiiondoa athari za mfumuko wa bei, asilimia ya ongezeko la jumla ya vipengele lengwa vya bajeti kwa mwaka 2017/2018 ni +6% badala ya ongezeko la +11% kama ilivyooneshwa katika Jedwali 3 hapo juu.

Kwa kuhitimisha, ni kuwa tathmini ya mpango wa Serikali wa kudhibiti gharama kwa kuzingatia makadirio halisi inaonekana kufaa zaidi kuliko ilivyokuwa inaonekana katika makadirio tajwa kama ilivyoripotiwa katika makadirio ya bajeti ya mwaka ya Serikali.

2.5 Tathmini ya Nafasi ya Vyombo vya Usimamizi

2.5.1 Kamati ya Bajeti ya Bunge

Timu ya uchambuzi ilikutana na Mwenyekiti na Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya Bunge ya Bajeti kwa majadiliano mafupi ili kupata taarifa. Majadiliano haya yamesaidia kutoa uelewa

kuhusu baadhi ya makadirio ya bajeti hususan ya vipengele sita lengwa vya bajeti. Wakati wa majadiliano na Kamati, timu ya uchambuzi ilifahamishwa kuwa Kamati inafuatilia mchakato mzima wa maandalizi ya bajeti na kuwa mapitio ya makadirio ya bajeti yaliyopendekezwa na Maafisa Masuuli wa kila Wizara, Idara na Shirika la Umma na Sekretarieti ya Uongozi wa Mkoa hufanywa kwanza na Kamati mwezi Januari na kisha hupitiwa na Wizara ya Fedha na Mipango mwishoni mwa mwezi Machi. Baada ya Wizara ya Fedha na Mipango kuititia, bajeti inayopendekezwa hupelekwa Bungeni kwa ajili ya kujadiliwa mwezi Aprili. Lakini ufuatiliaji una changamoto kwa kuwa Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti haielezi ukomo wa juu na chini katika maandalizi ya bajeti, ina maana miongozo hiyo haitoi ukomo wa kiasi cha juu na chini kwa kila Wizara, Idara na Shirika la Umma na Sekretarieti ya Uongozi wa Mkoa. Hii ni changamoto kubwa kwa kuwa Kamati inapaswa kutoa uamuzi wakati ikipitia mapendelekezo ya makadirio ya bajeti yaliyowasilishwa ili kuamua kama makadirio ya bajeti yanatosha, hayatoshi au ni makubwa kupita kiasi. Suala hili pia limekuwa na changamoto kwa kuwa wanakamati hawana taarifa nyingine zozote (kama tafiti za mara kwa mara) kuhusu ufanisi wa bajeti, taarifa ambazo zinaweza kuwadokezea kuhusu mafanikio ya siku za nyuma katika vipengele maalum vya bajeti na kuwezesha kuchukua hatua madhubuti za utekelezaji ili kuhakikisha kuwa shughuli za bajeti zinafanyika kwa gharama nafuu.

Wanakamati waliifahamisha timu ya uchambuzi kuwa wanazingatia zaidi vipengele vyenye kipaumbele kikubwa katika bajeti pendekezwa (inawezekana visiwe vipengele sita lengwa vya bajeti) badala ya kuchunguza kila kipengele. Kamati inachukua vipengele hivyo vya bajeti kutoka katika ‘mpango wa kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’ vilivyoorodheshwa katika Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti, Sera za Serikali zinazotekelawa mwaka huo, na vilevile maagizo ya Rais kuhusu matumizi ya umma. Hata hivyo, Kamati haina zana ambazo zingewezesha kufuatilia kwa ufanisi na mafanikio hatua za kupunguza gharama wakati huo.

2.5.2 Wizara ya Fedha na Mipango

Wakati wa majadiliano na Wizara ya Fedha na Mipango, Afisa Mkuu Usimamizi wa Fedha alibainisha kuwa hatua za kuimarisha udhibiti wa gharama hazitumiki kwa usawa katika Wizara, Idara na Shirika la Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mkoa zote. Kutokana na mazingira maalum katika vitengo mbalimbali vya serikali, maafisa mipango wakati mwingine hutakiwa kuangalia kila kipengele cha bajeti kwa mitazamo tofauti kabla ya kuamua iwapo kipengele hicho cha bajeti kinaweza kupunguzwa bila kuondoa ubora wa huduma inayotolewa. Iliripotiwa kuwa fursa ya kupunguza gharama zinazokwepeka zinategemea aina ya matumizi na wakati. Ongezeko katika makadirio ya bajeti yanayohusiana na vipengele lengwa vya bajeti vilivyochambuliwa katika ripoti hii mara nyingi ni muhimu kulingana na mahitaji au vipaumbele vilivyokusudiwa kutekelezwa. Kwa mfano, iwapo Serikali inatakiwa kutumia fedha ili kutoa mafunzo kwa wafanyakazi muhimu katika maeneo ya msingi ili kuboresha utoaji wa huduma, kwa hali hii, mafunzo yanaweza kuchukuliwa kuwa matumizi muhimu. Hii haina maana kuwa, katika kipindi chote cha miaka mitano ya utekelezaji wa sera, maafisa wa serikali hawatapatiwa mafunzo katika vipengele muhimu ambavyo vinaongeza ufanisi wao na kuboresha shughuli za serikali.

Ukweli, hili ni jambo muhimu kuhusiana na istilahi iliyotumiwa zaidi ‘matumizi yasiyo ya lazima’ kufafanua vipengele vya bajeti ambavyo vinahusiana na gharama zinazoweza kuepukwa. Jambo la kuzingatia ni kuwa si istilahi ya kudumu (vipengele vilivyoko vya bajeti haviwezi kuchukuliwa kama ‘visivyo vya lazima’), kimsingi inaonyesha kuwa vipengele hivi vya bajeti vinahusisha shughuli zinazotia mashaka, na kuwa vipengele hivi vya bajeti wakati mwingine vinaweza kuzidishwa kwa makusudi kwa faida ya wanaoandaa bajeti. Hivyo, ni kwa maslahi ya Serikali kuhakikisha kuwa

vipengele hivi vya bajeti vinakuwa katika viwango fulani vya juu na kuwa shughuli zinazopangwa zinawanufanisha wananchi.

2.5.3 Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali (CAG)

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali (CAG) ni afisa wa serikali mwenye mamlaka aliyopewa na Katiba. Huteuliwa na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na husimamia Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi Tanzania (NAOT), ambayo ni Taasisi Kuu ya Ukaguzi nchini. CAG anawajibika kukagua Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa zote na ana mamlaka ya kutoa maoni iwapo vitabu na hesabu za Serikali vina makosa au la.

Katika kutekeleza hatua za Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama za sekta ya umma, CAG anatarajiwa kuchukua nafasi muhimu katika kuhakikisha kuwa fedha zinatumika kwa madhumuni yaliyokusudiwa katika kuzitenga. CAG anaweza kuchunguza, kuuliza, na kukagua hesabu za Maofisa Masuuli wote na ana haki na mamlaka ya kumwita ofisa yejote kwa ajili ya kutoa ufanuzi na taarifa iwapo kutakuwa na kutofautiana kwa taarifa. Uchambuzi huu unazingatia bajeti iliyopitishwa. Hata hivyo, CAG anaweza kwenda ndani zaidi na kuchambua matumizi halisi kwa kuzingatia kipengele chochote cha bajeti na kutoa mrejesho kwa Serikali na Bunge. Ripoti za ukaguzi za hivi karibuni zilizochapishwa na ofisi ya CAG “Taarifa za Jumla za Fedha za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa Mwaka Ulioishia Tarehe 30 Juni 2015, 2016 na 2017” zimeripoti kuhusu matumizi katika vipengele fulani vya bajeti ingawa si kwa njia ya kipekee ili kusaidia kujenga uelewa kuwa athari gani zimekuwepo katika matumizi ya serikali, hususan katika vipengele sita lengwa vya bajeti vya uchambuzi huu.

Kwa mfano, ripoti ya karibuni ya CAG 2016/2017 imeeleza kuwa “hatua za udhibiti wa matumizi zilizochukuliwa na Serikali ni pamoja na usimamizi wa nidhamu katika matumizi ya fedha za umma kwa kufuata sheria, kanuni na miongozo. Lengo ni kupunguza matumizi yasiyo ya lazima katika miradi ya kawaida na miradi ya maendeleo. Hatua hizo ni pamoja na kutumia majengo ya taasisi za umma wakati wa kufanya mikutano, mafunzo, warsha na semina, kuimarisha tathmini na ufuutiliaji wa matumizi ya umma katika miradi ya maendeleo, kuingiza Mamlaka za Serikali za Mitaa katika matumizi ya Mfumo wa Kielektroniki wa Kuhamisha Fedha, nk.” Ni muhimu, siku zijazo, CAG apitie moja kwa moja hatua zilizochukuliwa katika kufanikisha mpango wa Serikali wa kuondoa matumizi yanayoweza kuepukwa.

3. HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

3.1 Hitimisho

Waziri wa Fedha na Mipango huwasilisha Bungeni Hotuba ya Bajeti kila mwaka kabla ya bajeti inayopendekezwa kutolewa kwa ajili ya kujadiliwa na Wabunge. Masharti ya Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti yanapaswa kuonyeshwa katika bajeti inayopendekezwa. Ni wajibu wa Bunge kubainisha tofauti zilizopo kutokana na miongozo hii na kuuliza maswali kuhusu bajeti inayopendekezwa kabla ya kuipitisha. Kushindwa kwa Bunge kufanya hivyo kutasababisha kupitishwa bajeti ambayo haiendani na Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti au Hotuba ya Waziri ya Bajeti kwa mwaka husika wa fedha.

Katika mwaka wa fedha 2016/2017, jumla ya bajeti katika vipengele lengwa ilipungua kwa -53% ikilinganishwa na makadirio ya bajeti ya mwaka 2015/2016 kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na kupungua kwa -31% kwa Sekretarieti ya Uongozi wa Mko. Hata hivyo, katika mwaka uliofuata wa 2017/2018, jumla ya bajeti ya vipengele lengwa iliongezeka kwa +10% kwa Wizara, Idara na Mashirika ya Umma na +26% kwa Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa. Ongezeko kutoka mwaka 2016/2017 hadi 2017/2018 linaashiria uwezekano wa kufanya marekebisho iwapo vipengele husika vya bajeti vilipunguzwa sana mwaka uliopita, na hakukuwa na ongezeko katika mwaka uliofuata ili kuepuka kuharibu ubora wa huduma inayotolewa kwa umma. Hata hivyo, kwa ujumla matokeo yanaonesha kuwa hatua zilizotangazwa na Serikali kudhibiti matumizi na kupunguza gharama zimekuwa na mafanikio makubwa.

Uchambuzi wa mwelekeo kwa vipengele lengwa vya bajeti kuhusiana na Wizara, Idara na Shirika la Umma na Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa umeonesha kuwa kuna kutofautiana kiasi kikubwa katika kiwango ambacho Maafisa Masuuli wanafuata Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti. Ingawa baadhi ya vitengo vinavyofanya matumizi viliweza kupunguza mgao wa vipengele lengwa vya bajeti hadi sisuri, vingine viliongeza mgao mara kadhaa. Matokeo haya yanaonesha kuwa hatua za kudhibiti gharama haziwezi kutumika kwa namna moja kote na, badala yake, unahitajika utaratibu wa kudhibiti kwa busara unaozingatia mazingira maalum ya vitengo vinavyofanya matumizi. Matokeo haya yanaonesha kuwa uchambuzi wa sera unaweza kutathmini tu ufanisi wa jumla wa hatua za Serikali kudhibiti gharama kwa kuzingatia hesabu za jumla na si kila Wizara, Idara na Shirika la Umma na Sekretarieti ya Uongozi wa Mkoamma mmoja pekee.

Athari za mfumuko wa bei katika kuongezeka au kupungua kwa makadirio ya bajeti pia zimeonekana katika uchambuzi huu. Inashauriwa kuwa Serikali iendelee kuzingatia hili wakati wa kufikiria kufanya marekebisho yoyote baadaye katika Miongozo ya Mipango na Bajeti, na vilevile sera za Serikali na maagizo kuhusu matumizi ya umma.

Ili kuunga mkono juhudi za Serikali kuimarisha udhibiti wa gharama sekta ya umma kwa kufuata Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti, ni muhimu vyombo vya usimamizi vipatiwe mfumo halisi na ulio wazi wa kupima ufanisi. Kamati ya Bunge ya Bajeti inatarajiwa kuchambua vipengele mbalimbali vya matumizi kabla ya kuwasilisha Bungeni kwa ajili ya kujadiliwa na kupitishwa, lakini rasilimali ilizonazo ili kufanya uchambuzi wa kina ni chache. Jitihada zake za kufuatilia hatua za kupunguza gharama pia zinakwamishwa na ukweli kuwa hakuna mpango na mfumo wa kuripoti ambao unawezesha kuendelea kuongeza ufanisi wa bajeti na vilevile kufuata hatua za kupunguza gharama kwa kutumia taarifa za mambo walijofunza na vilevile taratibu bora za utekelezaji. Pia itakuwa vizuri kama CAG atapitia kipekee utekelezaji wa hatua za udhibiti

wa gharama katika ngazi za maandalizi na utekelezaji, lakini hata hivyo hakuna sera maalum ya udhibiti wa gharama ambayo ingeweza kufanyiwa ukaguzi kujua ufanisi wake.

3.2 Mapendelezo

Katika miaka iliyopita, Serikali imekuwa ikichukua ‘hatua mbalimbali za kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’ bila kuhatarisha ubora wa utoaji huduma. Na Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti kwa mwaka 2018/2019 inaangalia zaidi ya vipengele lengwa vya bajeti katika uchambuzi huu na inajumuisha hatua zinazochukuliwa kuhakikisha kunakuwa na taasisi za umma na mashirika ya umma yaliyo kisheria yenye faida na hatua za kupunguza hatari za upotevu wa fedha zinachukuliwa kwa kuandaa mikataba kwa Shilingi za Tanzania. Msimamo wa serikali wa kupanua mawanda ya udhibiti wa gharama sekta ya umma unastahili kupewa sifa, lakini kumekuwa na nafasi kidogo ya kufanya mdahalo wenyewe ushahidi, ulio wazi kuhusu sifa za hatua hizi na mbadala wake.

Kwa madhumuni hayo, tunapendekeza kuwa Serikali ishauriane na wadau mbalimbali ili kutafuta fursa ambazo bado hazijatumiwa ili kuboresha mchakato wa maandalizi ya bajeti. Hii itasaidia kufanikisha kufikia malengo ya maendeleo ya taifa kwa gharama ndogo iwezekanavyo kwa kuhakikisha utengaji wa rasilimali unafanyika kwa gharama nafuu, ufanisi na mafanikio.³ Kila mdau muhimu katika mchakato wa kuandaa bajeti ya mwaka anapaswa kufikiria upya nafasi yake katika kuimarisha udhibiti wa gharama sekta ya umma.

3.2.1 Watunga Sera

Katibu Mkuu Hazina na Mkuu wa Idara ya Mishahara Hazina wanawajibika kuhakikisha kuwa Maafisa Masuuli wanawasilisha makadirio ya bajeti ya mwaka ambayo inaonesha thamani ya fedha na matumizi borai ya rasilimali za serikali. Ili kufanikisha malengo haya, Wizara ya Fedha inapaswa kufanya **mashauriano mapana kila mwaka** na vyombo vya umma katika ngazi ya taifa na ngazi chini ya taifa, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Wabunge, wafanyabiashara, asasi za kiraia, na vilevile washirika wa kimataifa wa maendeleo kubainisha fursa za kuboresha udhibiti wa gharama sekta ya umma. Wakati wa mashauriano haya, wadau wote wanapaswa kupatiwa muda wa kuwasilisha uchambuzi wao wa masuala ya udhibiti wa gharama sekta ya umma.

Serikali yenyewe inaweza kuamua kuchapa au kushirikiana kuchapisha, au kutoa kandarasi ya **utafiti wake wa udhibiti wa gharama** ili kuamua aina na uwezekano wa kuokoa gharama na kubuni njia zinazofaa za sera ili kutumia fursa hizi. Tafiti hizo zinazolenga udhibiti wa gharama zinaweza kugusa maeneo mbalimbali ya usimamizi ikiwa ni pamoja na shughuli zinazohusiana na bidhaa na huduma kwa umma, usimamizi wa rasilimali watu, mafanikio ya uwekezaji katika taasisi za umma na mashirika ya kiserikali, na udhibiti wa hatari za upotevu wa fedha.

- Usimamizi wa shughuli unaweza kufanikiwa kutohakikisha na tafiti **maalum kuchunguza gharama** na kuchambua mafanikio ya uchaguzi na michango mbalimbali ya uzalishaji na kulinganisha gharama za uzalishaji wa bidhaa au huduma zinazotolewa na vyombo vya umma na zile za vyombo binafsi; tafiti hizi zitasaidia kutoa ‘uamuzi wa kutengeneza au kununua bidhaa au huduma’ kama vile kutumia majengo ya serikali kufanya mikutano, mafunzo, semina na warsha badala ya kutumia majengo binafsi.

3 ‘Uchumi’ unahitaji kupata rasilimali au ubora, wingi ulio sahihi kwa wakati na mahali mwafaka kwa gharama nafuu iwezekanavyo. ‘Ufanisi’ Unahitaji uhusiano wa hali ya juu kati ya utoaji wa huduma au matokeo mengine na rasilimali zilizotumika kuzalisha matokeo hayo. ‘Ufanisi’ unahitaji kufanikisha malengo ya sera, malengo ya uendeshaji au athari nyinyige zilizokusudiwa

Vilevile, vyombo vya umma vinaweza kutafakari uamuzi wa kununua mali zinazoshikika na zisizoshikika (kama vile magari au leseni za programu) kwa kutumia mikataba ya kukodi, kupanga, au kununua. Zaidi ya hayo, inabidi kuzingatia zaidi matokeo ya **ukaguzi wa manunuzi** unaofanywa na Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma ili kuongeza thamani ya fedha kwa bidhaa za umma, ujenzi na huduma. Jitihada hizi zinaweza kuchangiwa na matumizi kidogo na uchaguzi wa njia ya kupima gharama ambapo uzalishaji wa serikali unakuwa na gharama thabiti na kutumia taratibu za kawaida za kuzalisha bidhaa na huduma kwa umma zinajitosheleza (kama ujenzi wa barabara). Zaidi ya hayo, Serikali inaweza kutumia njia ya **uchambuzi wa gharama za muda mrefu** kwa shughuli ambazo zinahitaji fedha kwa miaka kadhaa, kama vile ujenzi na ukarabati wa mifumo ya huduma za umma kama barabara, maji na mitandao ya umeme.

- Usimamizi wa rasilimali watu una athari kubwa katika uchumi, ufanisi na mafanikio ya utoaji wa huduma kwa umma. Unalenga vipengele kama vile uchaguzi wa nguvukazi, mafundi stadi, na malipo ya marupurupu ikiwa ni pamoja na mishahara na posho za mishahara na vilevile posho kutoa motisha ya kazi. Serikali inapaswa kuendelea kuhakikisha kuwa maafisa wenyе sifa tu ndio wanaopata stahiki zao za fedha (kwa mfano kuepuka kulipa ‘wafanyakazi hewa’ ambao wamebainishwa wakati wa ukaguzi uliofanywa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali) na kuwa posho za bahashishi zitolewe pale panapokuwa na kanuni zilizo wazi na udhibiti kiutawala vya kutosha.
- Usimamizi wa vitegauchumi vya umma unapaswa kufanyika kwa uwazi kwa kutoa viashiria ambavyo vinaonesha mchango halisi au mahitaji ya fedha, deni halisi na madeni yaliyo nje ya mizania (kwa mfano, dhamana ya mapato) ya kampuni zinazomilikiwa na serikali. Iwapo bei ya huduma kwa umma inasimamiwa kulingana na sera ya serikali kwa kiwango cha chini ya bei ya soko, ni muhimu kukadiria mahitaji ya ziada ya fedha na kuyaingiza katika bajeti kama marejesho. **Mikataba ya utendaji** inapaswa kujumuisha malengo ya kifedha na yasiyo ya kifedha ya mwaka mmoja na miaka kadhaa na **ripoti za jumla za mwaka** zinapaswa kuwa wazi kwa umma. Pia, mfumo wa kurekodi na kutoa ripoti ya wastani wa gharama na muda uliotumika kwa miradi mikubwa unawenza kuimarisha uwajibikaji katika maandalizi na utekelezaji wa mradi.
- Udhibiti wa hatari ya upotevu wa fedha ni muhimu ili kulinda sekta ya umma isipate hasara kubwa zisizokubalika. Hatari hizi zinaweza kutokea kutokana na dharura za jumla za kiuchumi (kama vile kushuka ghafla kwa viwango vya kubadili fedha za kigeni), dharura maalum za wazi (kama vile kutumia fedha nyingi kulipa mishahara kuliko ilivyotarajiwa), dharura maalum zilizofichika (kama vile kampuni zinazomilikiwa na serikali kufilisika au kuishiwa), au udhaifu wa kimuundo katika mfumo wa usimamizi wa fedha za umma (kama vile udhaifu wa utabiri wa mapato). Kutokana na sababu hizi, ni muhimu kubainisha na **kufuatilia hatari za upotevu wa fedha**, kuzipunguza katika kiwango kinachovumilika, na kuingiza kwenye bajeti fedha za kufidia hatari kama hizo.

Ikiwa na ushahidi wa kuaminika kutokana na uchambuzi huo, Serikali inapaswa kuweka hatua za udhibiti wa gharama zilizochaguliwa kwenye **Miongozo ya Maandalizi ya Mipango na Bajeti** ya mwaka na kuandaa **Mpango wa Utekelezaji wa Udhibiti wa Gharama** ukiwa na mfumo wa kutoa ripoti ulio wazi na unaominika.

3.2.2 Watekelezaji wa Sera

Kwa taasisi za serikali, Maafisa Masuuli ndio wanaowajibika kuandaa mapendekezo ya bajeti ambayo yanafuata Miongozo ya Maaandalizi ya Mipango na Bajeti, pamoja na ukomo wa juu wa matumizi kwa njia iliyo wazi na kuchukua hatua zozote zilizopo za kuimarisha udhibiti wa gharama sekta ya umma.

Kwa kuwa taasisi zote hizi zimepewa jukumu la kuandaa mpango wa kina na utekelezaji wa shughuli zao, Maafisa Masuuli wanapaswa kutafakari pamoja na Wizara ya Fedha wakati wa majadiliano ya bajeti ili kuona kufanyike kitu gani hasa, kwa kuzingatia mazingira waliyo nayo, ili kutoa huduma bora kwa gharama ndogo iwezekanavyo.

Ili kuhamasisha na kuleta mwamko wa kifikra kuhusu udhibiti wa gharama, majadiliano ya bajeti kati ya Wizara ya Fedha na taasisi zake yanaweza kuwa na mafanikio kutokana na kutumia mbinu zifuatazo:⁴

- Kuzitaka taasisi zenyе sera mpya zipendekeze njia zitakazosaidia kuokoa gharama.
- Kuweka makataa ya muda wa kupitisha maamuzi ya kutoa fedha kwa uwazi.
- Kuzitaka taasisi kuwasilisha “gawio la ufanisi” (asilimia ya akiba) kwa kundi fulani la matumizi.
- Kushirikiana na wawakilishi wa wafanyakazi ili kupanga njia nzuri ya kuboresha muundo wa malipo ikiwa ni pamoja na mipango ya sasa ya kutoa posho za mishahara na majukumu. Kuepuka ongezeko la matumizi ya lazima katika sheria ya stahiki.
- Kusimamia kanuni za kupunguza marekebisho ya mwaka ili kuepuka kupanga bajeti ya awali isiyo halisi na baadaye kutoa maombi ya kuhamisha fedha kutoka akaunti moja kwenda nyingine au kupitisha bajeti za ziada.

3.2.3 Kamati ya Bunge ya Bajeti

Kamati ya Bunge ya Bajeti inawajibika kujadili na kupitia Miongozo ya Mipango na Bajeti na kufuatilia uwajibikaji wa vyombo vya umma kufuata kanuni za uwajibikaji katika matumizi ya fedha. Zaidi ya hayo, kamati inapaswa kufanya **tafiti mara kwa mara** kuhusu ufanisi wa bajeti. Ili kutekeleza majukumu haya, Kamati ya Bunge ya Bajeti hupata msaada wa wataalamu kutoka Ofisi ya Bunge ya Bajeti. Hivyo, ni muhimu kuhakikisha kuwa Ofisi ya Bunge ya Bajeti inapatiwa rasilimali za kutosha kusaidia kufanya kazi za Bunge za kusimamia matumizi na mapato.

Kamati ya Bunge ya Bajeti inapaswa kuitaka Serikali itoe **Mpango wa Utekelezaji wa Udhibiti wa Gharama** kukiwa na mfumo ulio wazi na wa kuaminika wa kutoa ripoti ambao unawezesha kufuatilia maendeleo kwa jumla ya ‘hatua za kudhibiti matumizi na kupunguza gharama’. Mfumo huu wa kutoa ripoti unapaswa kutumika kama marejeo wakati wa mashauriano ya mwaka kwa kuwawajibisha Waziri wa Fedha na vilevile Maafisa Masuuli ili wahakikishe kuwa matumizi rasilimali za serikali yanakuwa mazuri.

⁴ Linganisha Allen, Hemming, na Potter (2013), “The International Handbook of Public Financial Management, uk. 218”.

4. KIAMBATISHO 1: Bibliografia

1. Waziri wa Fedha; Hotuba ya Waziri wa Fedha Mhe. Dkt. Philip I. Mpango, iliyowasilishwa kwenye Bunge, Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016, 2016/2017 na 2017/18 chanzo: <http://www.mof.go.tz/mofdocs/budget/speech/Budget%202011%20english.pdf> imetizamwa mnamo 21/12/2017.
2. 2. Wizara ya Fedha; Miongozo ya uandaaji wa Mpango na Bajeti Kwa Mwaka 2015/2016, 2017/2018 katika utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2011/12-2015/16, chanzo: <http://www.mof.go.tz/mofdocs/budget/PLAN%20AND%20BUDGET%20GUIDELINES%20FOR%20201213%20IN%20THE%20IMPLEMENTATION%20OF%20THE%20FIVE%20YEAR%20DEVELOPMENT%20PLAN%202011-12-015-16.pdf>
3. Bunge; Sheria ya Fedha za Umma, (2001) iliyochapwa na Serikali, imetizamwa mnamo 21/12/2017
4. JMT (1998), Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mpigachapa wa Serikali, Dar es Salaam. Imeangaliwa mnamo 21/12/2017
5. Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/17 – 2020/21: Wizara ya Fedha na Mipango: Juni 2016
6. Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Vitabu vya Bajeti, Nakala II: Makadirio ya Matumizi ya Umma Mfuko Jumuishi wa Huduma (Kipengele I) na Vifungu vya Matumizi (Wizara) na Nakala III: Makadirio ya Matumizi ya Umma Vifungu vya Matumizi (Mikoa), Mpigachapa wa Serikali, Dar es Salaam, chanzo: <http://www.mof.go.tz/mofdocs/budget/Budget%20Books>, imetizamwa mnamo 21/12/2017
7. Allen, Hemming, and Potter (2013), The International Handbook of Public Financial Management, 2013, UK

5. KIAMBATISHO 2: Jedwali la Vipengele Lengwa vya Bajeti

5.1 Kiambatisho 2.1: Posho

S/N	Kasma Na	Wizara/Idara	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Katija Mwaka 2016/17 & 2015/16	Kiasi Tofauti Katija Mwaka 2017/18 & 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU ARDHI	-	9,000,000	-	9,000,000	(9,000,000)	N/A
2	3	TUME YA TAIFA YA MI PANGO YA MATUMIZI YA IDARA YA UTUNZAJI NA USIMAMIZIWA KUMBU-KUMBU	-	-	1,600,000	-	1,600,000	N/A
3	4	TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI	2,000,000	1,000,000	-	(1,000,000)	(1,000,000)	-50%
4	5	KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	-	-	-	-	-	N/A
5	6	MSAHILI WA HAZINA	137,900,000	215,200,000	303,700,000	77,300,000	88,500,000	56% 41%
6	7	BODI YA MISHAHARA NA MASILAHI KATIKA UTUMISHI WA UMMMA	27,000,000	-	-	(27,000,000)	-	N/A
7	8	TUME YA PAMOJA YA FEIDHA	104,300,000	56,750,000	67,050,000	(47,550,000)	10,300,000	-46% 18%
8	9	SHIRIKI LA MAFUTA NA GESI	-	2,000,000	18,350,000	2,000,000	16,350,000	N/A 8 (8%)
9	10	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA	134,318,800	10,240,000	24,600,000	(124,078,800)	14,360,000	-92% 140%
10	11	KITENGO CHA KUDHIBITI FEIDHA HARAMU	51,000,000	44,600,000	52,800,000	(6,400,000)	8,200,000	-13% 18%
11	12	JESHILA ZIMAMOTONNA UOKOAJI	47,502,000	-	-	(47,502,000)	-	N/A
12	13	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI	32,500,000	-	-	(32,500,000)	-	N/A
13	14	OFISI YA MWANASHERIA MKUU	22,700,000	15,000,000	12,000,000	(7,700,000)	(3,000,000)	-34% -20%
14	15	TUME YA UNESCO IKULU	-	-	52,540,000	-	52,540,000	N/A 0%
15	16	HAZINA	1,824,840,000	1,729,917,500	932,251,000	(94,922,500)	(79,766,500)	-5% -46%
16	17	MADENI YA UMMMA NA HUDUMA MBALIMBALI	-	-	-	-	-	N/A
17	18	IDARA YA MHASIBU MKUU	1,587,840,000	30,000,000	50,750,000	(1,557,840,000)	20,750,000	-98% 69%
18	19	TUME YA MAENDELIO YA USHIRIKATANZANIA	13,200,000	-	-	(13,200,000)	-	N/A
19	20	WAZIRI MKUU	-	-	-	-	-	N/A
20	21	MAKAMU WARALIS	15,123,000	-	-	(15,123,000)	-	N/A
21	22	MSAHLI WAWYAMA VYA SIASA	63,250,000	2,000	14,300,500	(63,248,000)	14,298,500	-100,00% 714925%
22	23	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHILA POLISI	12,500,000	-	-	(12,500,000)	-	N/A
23	24	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMA ZA MAGEREZA	18,000,000	-	-	(18,000,000)	-	N/A
24	25	OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	17,800,000	156,500,000	141,000,000	138,700,000	(15,500,000)	779% -10%
25	26	OFISI YA RAIS – MENGEIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA	9,500,000	4,000,000	20,500,000	(5,500,000)	16,500,000	-58% 413%
26	27	OFISI YA RAIS – MENGEIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA	119,800,000	-	-	(119,800,000)	-	N/A
27	28	SEKRETARIETI YA MAADILI	8,200,000	-	26,600,000	(8,200,000)	26,600,000	N/A
28	29	WIZARA YA MAMBO YA NJIE NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA	828,278,000	1,219,744,000	1,103,906,000	391,466,000	(115,838,000)	47% -9%
29	30	KITENGO CHA MASHITAKA	18,000,000	-	-	(18,000,000)	-	N/A
30	31	OFISI YA WAZIRI MKUU	21,000,000	16,000,000	-	(5,000,000)	(16,000,000)	-24%
31	32	ULINZI	-	-	-	-	-	N/A
32	33	JESHILA KUJENGIA TAIFA	3,200,000	3,774,720	8,000,000	574,720	4,225,280	18% 112%
33	34	MAHAKAMA	-	-	-	-	-	N/A
34	35	WIZARA YA KATIBANA NASHERIA	19,825,000	-	29,000,000	(19,825,000)	29,000,000	N/A
35	36	MEUKO WA BUNGE	100,000,000	40,000,000	20,000,000	(60,000,000)	(20,000,000)	-60%
36	37	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULA NA USHIRIKA	25,800,000	12,400,000	4,500,000	(13,400,000)	(7,900,000)	-52% -64%
37	38	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	42,628,100	24,800,000	32,500,000	(17,828,100)	7,700,000	-42% 31%
38	39	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	-	-	-	-	-	N/A
39	40	-	-	-	-	-	-	N/A
40	41	-	-	-	-	-	-	N/A
41	42	-	-	-	-	-	-	N/A
42	43	-	-	-	-	-	-	N/A
43	44	-	-	-	-	-	-	N/A

40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAFIA	1,643,910,000	149,200,000	297,400,000	(1,494,710,000)	148,200,000	-91%	99%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	30,750,000	16,000,000	4,000,000	(14,750,000)	(12,000,000)	-48%	-75%
42	48	WIZARA YA ARDHII NA MAENDLEO YA MAKAZI	130,500,000	76,100,000	20,200,000	(54,400,000)	(55,900,000)	-42%	-73%
43	49	WIZARA YA MAJII	23,617,000	5,250,000	300,000	(18,367,000)	(4,950,000)	-78%	-54%
44	50	WIZARA YA FEDHA	1,443,500,000	847,600,000	420,700,000	(595,900,000)	(426,900,000)	-41%	-50%
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	11,900,000	-	8,100,000	(11,900,000)	8,100,000	N/A	N/A
46	52	WIZARA YA AFYA NA USTAWI WA JAMI	3,550,000	-	24,000,000	(3,550,000)	24,000,000	N/A	N/A
47	53	WIZARA YA MAENDLEO YA JAMI, JINSIA NA WATOTO	-	-	-	-	-	N/A	N/A
48	55	TUME YA HAKIZA BINADAMU NA UTTAWALA BORA	7,500,000	-	8,300,000	(7,500,000)	8,300,000	N/A	N/A
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOANA SERUKALI ZA MITAA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHI LA KUJENGATAIFA	4,000,000	-	8,000,000	(4,000,000)	8,000,000	N/A	N/A
51	58	WIZARA YA NISHATI NA MADINI	2,315,200,000	194,130,000	150,200,000	(2,121,070,000)	(43,930,000)	-92%	-23%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	21,000,000	10,000,000	10,000,000	(11,000,000)	-	-52%	0%
53	60	BLASHARA NA UWEKEZAJI	-	-	37,500,000	-	37,500,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA UCHA GUZI	3,000,000	20,000	6,214,300	(2,980,000)	6,194,300	-99%	30972%
55	62	WIZARA YA USAFRISHAJI	71,430,000	1,000,000	2,300,000	(70,430,000)	1,300,000	-99%	130%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	44,700,000	-	-	(44,700,000)	-	N/A	N/A
58	66	OFISI YARAI-S-TUME YA MIPANGO	47,330,000	-	200,000,000	(47,330,000)	200,000,000	N/A	N/A
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	2,010,000	250,000	4,100,000	(1,760,000)	3,850,000	-88%	1540%
60	68	WIZARA YA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOGIA	98,714,375	17,450,000	13,500,000	(81,264,375)	(3,950,000)	-82%	-23%
61	69	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	312,200,000	117,700,000	97,300,000	(194,500,000)	(20,400,000)	-62%	-17%
62	91	TUME YA KUDHITI MADAWA YA KULEVVA	71,300,000	96,500,000	71,900,000	25,200,000	(24,600,000)	35%	-25%
63	92	TUME YA KUDHITI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	10,025,949	-	-	(10,025,949)	-	N/A	N/A
64	93	IDARA YA UHAMIAJI	30,000,000	-	-	(30,000,000)	-	N/A	N/A
65	94	TUME YA UTUMISHIWA UMMIA	85,000,000	5,000,000	1,000,000	(80,000,000)	(4,000,000)	-94%	-80%
66	96	WIZARA YA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	-	-	-	-	-	N/A	N/A
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKA YA MASHARIKI	22,350,000	-	-	(22,350,000)	-	N/A	N/A
68	98	WIZARA YA UJENZI	12,539,490	492,000	5,006,000	(12,047,490)	4,514,000	-96%	917%
69	99	WIZARA YA MAENDLEO YA MIFUGO NA UVUVI	10,500,000	2,000,000	7,500,000	(8,500,000)	5,500,000	-81%	275%
		Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma	11,764,531,714	5,172,620,220	4,356,467,800	(6,591,911,494)	(816,152,420)	-56%	-16%

S/N	Kasma Na.	Mikoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko 2015/16-2016/17 (%)	Asilimia ya Badiliko 2016/17- 2017/18 (%)
1	36	MKOAWA KATAVI	600,000	-	-	(600,000)	-	N/A	N/A
2	47	MKOAWA SIMIYU	427,000	-	-	(427,000)	-	N/A	N/A
3	54	MKOAWA NJOMBE	500,000	-	-	(500,000)	-	N/A	N/A
4	63	MKOAWA GEITA	2,800,000	43,000	-	(2,757,000)	(43,000)	-58%	N/A
5	70	MKOAWA ARUSHA	6,510,000	1,500,000	5,750,000	(5,010,000)	4,250,000	-77%	283%
6	71	MKOAWA PWANI	360,000	-	-	(360,000)	-	N/A	N/A
7	72	MKOAWA DODOMA	200,000	-	-	(200,000)	-	N/A	N/A
8	73	MKOAWA IRINGA	1,230,000	-	-	(1,230,000)	-	N/A	N/A
9	74	MKOAWA KIGOMA	-	-	700,000	-	700,000	N/A	N/A
10	75	MKOAWA KILIMANJARO	6,200,000	1,000,000	700,000	(5,200,000)	(300,000)	-84%	-30%
11	76	MKOAWA LINDI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
12	77	MKOAWA MARA	1,500,000	-	-	(1,500,000)	-	N/A	N/A
13	78	MKOAWA MBEYA	7,260,000	2,000,000	-	(5,260,000)	(2,000,000)	-72%	N/A
14	79	MKOAWA MOROGORO	210,000	-	5,360,000	(210,000)	5,360,000	N/A	N/A
15	80	MKOAWA MIWARA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
16	81	MKOAWA MWANZA	1,500,000	5,000,000	1,000,000	3,500,000	(4,000,000)	233%	-80%
17	82	MKOAWA RUUVUMA	8,598,511	-	500,000	(8,598,511)	500,000	N/A	N/A
18	83	MKOAWA SHINYANGA	1,000,000	-	-	(1,000,000)	-	N/A	N/A
19	84	MKOAWA SINGIDA	2,000,000	-	-	(2,000,000)	-	N/A	N/A
20	85	MKOAWA TABORA	-	13,000,000	30,400,000	13,000,000	17,400,000	N/A	134%
21	86	MKOAWA TANGA	7,702,054	4,200,000	2,000,000	(3,502,054)	(2,200,000)	-45%	-52%
22	87	MKOAWA KAGERA	3,000,000	-	-	(3,000,000)	-	N/A	N/A
23	88	MKOAWA DAR ES SALAAM	-	-	-	-	-	N/A	N/A
24	89	MKOAWA RUKWA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
25	90	MKOAWA SONGWE	-	1,000,000	900,000	1,000,000	(100,000)	N/A	-10%
26	95	MKOAWA MANYARA	-	-	4,500,000	-	4,500,000	N/A	N/A
		Jumla ya Sekretarieti za Uongoz wa Mikoa	51,597,565	27,743,000	51,810,000	(23,854,565)	24,067,000	-46%	87%

5.2 Kiambatisho 2.2: Mafunzo

S/N	Kasma Na	Wizara/Idara	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2015/16	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU	-	40,200,000	14,960,000	40,200,000	(25,240,000)
2	3	TUME YA TAIFA YA MIPANGO YA MATUMIZI YA ARDHI	-	37,740,000	24,340,000	37,740,000	(13,400,000)
3	4	IDARA YA UTUNZAJI NA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	8,400,000	2,000,000	17,370,000	(6,400,000)	15,370,000
4	5	TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI	400,000	3,209,000	8,000,000	2,809,000	4,791,000
5	6	KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	30,450,000	-	-	(30,450,000)	-
6	7	MSAJILI WA HAZINA BODI YA MISHAHARA NA MASILAHI KATIKA UTUMISHI WA UMMMA	563,300,000	302,149,500	740,244,429	(261,150,500)	438,094,929
7	9	TUME YA PAMOJA YA FEIDHA SHIRIKA LA MAFUTANA GESI	39,600,000	-	6,302,000	(39,600,000)	6,302,000
8	10	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA KUTENGOMA CHA KUDHIBITU FEIDHA HARAMU JESHI LA ZIMAMOTO NA UOKOAJI	12,800,000	10,775,000	10,000,000	(2,025,000)	(775,000)
9	11	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA OFISI YA MWANASHERIA MKUTU	27,398,000	-	27,200,000	51,547,485	(27,200,000)
10	12	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA KUTENGOMA CHA KUDHIBITU FEIDHA HARAMU JESHI LA ZIMAMOTO NA UOKOAJI	18,050,000	256,600,000	318,800,000	(24,598,000)	17,600,000
11	13	TUME YA ULSULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUTU	1,601,395,000	-	-	(1,601,395,000)	-
12	14	TUME YA ULSULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUTU	7,700,000	11,800,000	3,000,000	4,100,000	(8,800,000)
13	15	TUME YA ULSULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUTU	106,800,000	-	4,630,000	(106,800,000)	4,630,000
14	16	TUME YA UNESCO IKULLU	-	-	15,791,000	-	15,791,000
15	18	HAZINA MADENI YA UMMMA NA HUDUMA MBALIMBALI	492,200,000	264,400,000	224,900,000	(227,800,000)	(39,500,000)
16	20	TUME YA MAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA	2,261,500,000	1,012,100,000	552,870,000	(1,249,400,000)	(459,230,000)
17	21	MADENI YA UMMMA NA HUDUMA IDARA YA MAHASIBU MKUU	-	-	-	-	-
18	22	TUME YA MAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA	6,764,454,000	1,459,660,000	663,732,868	(5,304,794,000)	(795,927,132)
19	23	WAZIRI MKUU	78,780,000	-	30,300,000	(78,780,000)	30,300,000
20	24	MAKAMU WA RAIS MSAJILI WAWYAMA VYASIASA	411,137,000	14,000,000	14,000,000	(27,137,000)	-
21	25	OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	36,298,000	-	-	(36,298,000)	-
22	26	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHI LA POLISI	53,045,000	15,263,000	21,901,500	(37,782,000)	6,638,500
23	27	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHI LA MAGEREZA OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	6,295,500,000	328,700,000	120,400,000	(5,966,800,000)	(208,300,000)
24	28	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMAZA OFISI YA MAKAMU WA RAIS WA UMMMA	494,522,400	518,730,000	-	24,207,600	(518,730,000)
25	29	OFISI YA RAIS – MENEIMENTI YA UTUMISHI SEKRETARIETI YA MAAIDLII	71,012,000	89,230,000	104,626,000	18,218,000	(51,396,000)
26	30	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – USHIRIKIANO WA KIMAIIFAA	648,200,000	283,450,000	437,250,000	(364,750,000)	153,800,000
27	31	OFISI YA RAIS – MENEIMENTI YA UTUMISHI WA UMMMA	108,789,500	-	107,084,000	(108,789,500)	107,084,000
28	32	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – USHIRIKIANO WA KIMAIIFAA	6,750,000	-	1,000,000	(6,750,000)	1,000,000
29	33	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – USHIRIKIANO WA KIMAIIFAA	304,927,500	639,200,210	588,602,244	334,242,710	(50,597,966)
30	34	KITENGO CHA MASHTAKA	114,507,400	200,000	-	(114,307,400)	(200,000)
31	35	OFISI YA WAZIRI MKUU	308,995,976	255,100,000	63,200,000	(53,895,976)	(191,900,000)
32	37	ULINZI	10,054,081,000	3,928,430,700	4,150,838,940	(6,125,650,300)	222,408,240
33	38	JESHI LA KUJENGATAIFA	1,546,512,000	1,591,507,915	3,386,817,801	44,995,915	1,795,309,886
34	39	MAHAKAMA	-	-	-	-	N/A
35	40	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	164,290,000	13,550,000	17,183,000	(150,740,000)	3,633,000
36	41	MFUKO WA BUNGE	1,418,000,000	212,600,000	286,750,000	(1,205,400,000)	74,150,000
37	42						35%

38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULA NA USHIRIKAA	3,625,831,160	3,464,851,010	207,513,250	(160,980,150)	(3,257,337,460)	-4%	-94%
39	44	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	299,230,000	272,590,500	152,163,518	(26,639,500)	(120,426,982)	-9%	-44%
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	4,570,619,000	366,130,000	911,802,360	(4,204,489,000)	545,672,360	-92%	149%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	2,530,448,870	4,235,200,000	985,148,700	1,704,751,130	(3,250,051,300)	67%	-77%
42	48	WIZARA YA ARDHI NA MAENDELEO YA MAKAZI	1,158,855,000	621,800,000	526,900,000	(537,055,000)	(94,900,000)	-46%	-15%
43	49	WIZARA YA MAJI	311,655,250	80,560,000	89,000,000	(231,095,250)	8,440,000	-74%	10%
44	50	WIZARA YA FEDHIA	1,575,941,000	839,565,000	292,671,000	(736,376,000)	(546,894,000)	-47%	-65%
45	51	WIZARA YA MAMBO YANNDANI	100,256,000	-	138,318,000	(100,256,000)	138,318,000	N/A	N/A
46	52	WIZARA YA AFYA NA USTAWI WA JAMII	240,700,000	1,667,734,000	1,587,378,000	(142,034,000)	(80,356,000)	503%	-5%
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMII JINSIA NA WATOTO	65,624,250	65,475,000	97,090,000	(149,250)	31,615,000	0%	48%
48	55	TUME YA HAKI ZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	14,400,000	-	8,000,000	(14,400,000)	8,000,000	N/A	N/A
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOZA SERIKALI ZA MITAA	183,300,300	-	75,831,200	(183,300,300)	75,831,200	N/A	N/A
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHILLAA KUJENGIA TAIFA	60,574,040	2,400,000	33,931,300	(58,124,040)	31,531,300	-96%	131.4%
51	58	WIZARA YA NISHATI NA MADINI	5,613,628,100	734,024,000	673,150,000	(4,879,604,100)	(60,874,000)	-87%	-8%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	51,500,000	7,000,000	16,200,000	(44,500,000)	9,200,000	-86%	131%
53	60	BLASHARA NA UWEKIZAJI	-	-	45,400,000	-	45,400,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA UCHAGUZI	29,000,000	11,500,000	61,387,004	(17,500,000)	49,887,004	-60%	434%
55	62	WIZARA YA USAFIRISHA JAI	242,800,000	3,000,000	28,100,000	(239,800,000)	25,100,000	-99%	83.7%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	37,300,000	-	37,300,000	N/A	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AIRA	19,830,000	21,500,000	4,100,000	1,650,000	(17,400,000)	8%	-81%
58	66	OFISI YA RAIS- TUME YA MIPANGO	148,967,432	18,410,000	33,200,000	(130,557,432)	14,790,000	-88%	80%
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	94,250,000	25,220,000	30,205,000	(69,030,000)	4,985,000	-73%	20%
60	68	WIZARA YA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA	77,793,114	29,278,600	40,943,000	(48,514,514)	11,664,400	-62%	40%
61	69	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	537,951,000	492,434,000	409,148,180	(45,517,000)	(83,285,520)	-8%	-17%
62	91	TUME YA KUDHITU MADAWA YA KULIEVYA	39,600,000	39,630,000	68,000,000	30,000	28,370,000	0%	72%
63	92	TUME YA KUDHITU NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	31,501,708	46,619,589	28,600,000	15,117,881	(18,019,589)	48%	-39%
64	93	IDARA YA UHAMIAJI	1,803,925,000	-	-	(1,803,925,000)	-	N/A	N/A
65	94	TUME YA UTUMISHI WA UMMA	87,500,000	60,800,000	86,950,000	(26,700,000)	26,150,000	-31%	43%
66	96	WIZARA YA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	-	-	16,700,000	-	16,700,000	N/A	N/A
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKAYA MASHARIKI	90,000,000	-	-	(90,000,000)	-	N/A	N/A
68	98	WIZARA YA UJENZI	112,214,813	73,579,400	66,620,400	(38,635,413)	(6,959,000)	-34%	-9%
69	99	WIZARA YA MAENDELEO YA MIFUGO NA UYUVI	151,868,016	198,050,300	194,270,000	46,182,284	(3,780,300)	30%	-2%
		Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma	57,549,558,829	24,697,946,724	18,952,862,779	(32,851,612,105)	(5,745,083,945)	-57%	-23%

S/N	Kasma Na.	Mikoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Katia ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Katia ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18
1	36	MKOA WA KATAVI	12,117,000	-	5,200,000	(12,117,000)	5,200,000	N/A	N/A
2	47	MKOA WA SIMIYU	26,758,000	9,218,000	3,42,000	(17,540,000)	(8,876,000)	-96%	-96%
3	54	MKOA WA NJOMBE	8,200,000	20,002,984	5,000,000	11,802,984	(15,002,984)	144%	-75%
4	63	MKOA WA GEITA	35,786,000	1,808,000	-	(33,978,000)	(1,808,000)	-35%	N/A
5	70	MKOA WA ARUSHA	46,471,000	8,001,400	5,290,000	(38,469,600)	(2,711,400)	-33%	-34%
6	71	MKOA WA PWANI	13,687,500	100,000	1,000,000	(13,587,500)	900,000	-99%	900%
7	72	MKOA WA DODOMA	11,480,000	38,780,000	34,163,000	(27,300,000)	(4,612,000)	238%	-12%
8	73	MKOA WA IRINGA	28,396,000	19,487,000	15,726,000	(8,909,000)	(3,761,000)	-31%	-19%
9	74	MKOA WA KIGOMA	43,976,500	45,227,000	27,180,000	1,250,500	(18,047,000)	3%	-40%
10	75	MKOA WA KILIMANJARO	16,695,000	30,773,000	25,580,000	14,078,000	(5,193,000)	84%	-17%
11	76	MKOA WA LINDI	20,206,000	15,509,000	10,020,000	(4,697,000)	(5,489,000)	-23%	-35%
12	77	MKOA WA MARA	35,993,000	1,500,000	23,030,000	(34,493,000)	(21,530,000)	-96%	1435%
13	78	MKOA WA MBUYA	20,867,500	8,300,000	5,720,000	(12,567,500)	(2,580,000)	-60%	-31%
14	79	MKOA WA MOROGORO	9,211,000	12,730,000	21,085,000	3,519,000	8,355,000	38%	66%
15	80	MKOA WA MTWARA	4,680,000	9,835,000	6,350,000	5,155,000	(3,485,000)	110%	-35%
16	81	MKOA WA MWANZA	27,757,000	15,460,000	20,690,000	(12,297,000)	5,230,000	-44%	34%
17	82	MKOA WA RUVUMA	40,747,603	22,775,000	20,900,000	(17,972,603)	(1,875,000)	-44%	-8%
18	83	MKOA WA SHINYANGA	65,190,000	27,420,600	27,178,000	(37,769,400)	(242,600)	-58%	-1%
19	84	MKOA WA SINGIDA	2,705,000	5,000,000	4,100,000	2,295,000	(900,000)	85%	-18%
20	85	MKOA WA TABORA	20,742,000	155,542,000	22,496,500	134,800,000	(133,045,500)	650%	-86%
21	86	MKOA WA TANGA	17,912,000	1,209,000	3,800,000	(16,703,000)	2,591,000	-93%	214%
22	87	MKOA WA KAGERA	62,639,500	88,824,800	37,877,000	26,185,300	(50,947,800)	42%	-57%
23	88	MKOA WA DAR ES SALAAM	-	5,000	1,506,200	5,000	1,501,200	N/A	30024%
24	89	MKOA WA RUKWA	34,050,000	12,690,000	4,940,000	(21,360,000)	(7,750,000)	-63%	-61%
25	90	MKOA WA SONGWE	-	-	3,990,000	-	3,990,000	N/A	N/A
26	95	Jumla ya Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa	35,417,000	4,360,000	-	(31,057,000)	(4,360,000)	-38%	-100%
			641,684,603	554,557,784	333,168,700	(87,126,819)	(21,389,084)	-14%	-40%

5.3 Kiambatisho 2.3: Safari

S/N	Kasma Na.	Wizara/Idara	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU ARDHI	-	473,660,000	847,070,000	473,660,000	373,410,000	N/A 79%
2	3	IDARA YA UTUNZAJI NA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	33,360,000	47,060,000	154,660,000	70,920,000	83,740,000	N/A 118%
3	4	TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI	68,100,000	81,440,000	156,140,000	117,630,000	109,080,000	41% 23%
4	5	KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASASA	63,900,000	-	-	(63,900,000)	-	N/A 44%
5	6	MSAJILI WA HAZINA	393,380,000	1,041,820,000	1,263,950,250	648,440,000	222,130,250	165% 21%
6	7	BODIYAMISHAHARA NA MASILAHII KATIKA UTUMISHI WA UMMA	262,760,000	-	70,139,000	(262,760,000)	70,139,000	-100% N/A
7	9	TUME YA PAMOJA YA FEDHA	81,680,000	115,660,000	95,390,000	33,980,000	(20,270,000)	42% -18%
8	10	SHIRIKALA MAFUTANA GESI	-	55,839,000	170,641,415	55,839,000	114,802,415	N/A 206%
9	11	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA	214,162,400	15,980,000	70,200,000	(198,182,400)	54,220,000	-93% 339%
10	12	KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU JESHII LA ZIMAMOTO NA UOKOAJI	118,080,000	333,860,000	213,080,000	215,780,000	(120,780,000)	183% -36%
11	13	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI	1,964,986,000	-	84,000,000	(1,964,986,000)	84,000,000	N/A N/A
12	14	OFISI YA MWANASHERIA MKUU	357,293,066	49,850,000	138,450,000	(307,443,066)	88,600,000	-86% 178%
13	15	TUME YA UNESCO	865,149,000	643,750,000	400,180,000	(221,399,000)	(243,570,000)	-26% -38%
14	16	IKULLU	-	-	70,664,000	-	70,664,000	N/A N/A
15	18	HAZINA	3,450,622,000	3,679,750,000	4,600,520,000	(591,040,000)	840,000	-33% 0%
16	19	MADENI YA UUMMA NA HUDUMA MBALIMBALI	-	-	-	229,128,000	920,770,000	7% 25%
17	21	IDARA YA MHASIBU MKUU	3,768,860,000	1,447,630,000	2,073,936,287	(2,321,230,000)	626,306,287	-62% 43%
18	22	TUME YA MAENDELEO YA USHIRIKI TANZANIA	605,277,000	185,300,000	197,740,000	(419,977,000)	12,440,000	-69% 7%
19	23	WAZIRI MKUU	450,941,000	533,930,000	82,941,000	(82,979,000)	910,000	18% 0%
20	24	MAKAMU WA RAIS	252,513,000	184,220,000	369,720,000	(68,293,000)	185,500,000	-27% 101%
21	25	MSAJILI WA VYAMYA VYA SIASA	115,560,000	1,606,999	291,900,000	(113,953,001)	290,293,001	-99% 18064%
22	27	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHII LA POLISI	11,464,365,000	2,346,985,000	1,663,932,500	(9,117,380,000)	(683,052,500)	-80% -29%
23	28	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMA ZA MAGEREZA	904,695,000	249,650,000	486,050,000	(655,045,000)	236,400,000	-72% 95%
24	29	OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	752,100,000	750,980,000	658,640,000	(1,120,000)	(92,340,000)	0% -12%
25	31	OFISI YA MAKAMU WARAISSUMMA	577,110,000	876,350,000	676,490,000	299,240,000	(199,860,000)	52% -23%
26	30	SEKRETARIETI YA MAADILI	47,632,000	5,920,000	360,580,000	(41,712,000)	354,660,000	-88% 5991%
27	32	WIZARA YA MAMBO YA NJE NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFEA	23,668,924,164	14,443,498,320	13,210,159,741	(9,225,425,844)	(1,233,338,579)	-39% -9%
28	33	JESHII LA KUIJENGA TAIFA	914,299,000	-	341,700,000	(914,299,000)	341,700,000	N/A N/A
29	34	MAHAKAMA	1,134,910,640	1,250,752,688	730,415,024	(520,337,664)	10%	-42%
30	35	MFUKO WA BUNGUE	4,658,622,000	1,820,263,500	642,087,385	(2,838,358,500)	(1,178,176,115)	-61% -65%
31	36	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	338,548,000	18,245,000	177,600,000	(320,303,000)	159,355,000	-95% 873%
32	37	MFUKO WA BUNGUE	27,054,180,000	10,567,100,000	13,995,760,000	(16,487,080,000)	3,428,660,000	-61% 32%

38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULA NA USHIRIKAA	2,758,628,242	1,612,084,000	2,394,524,972	(1,146,544,242)	782,440,972	-42%	49%
39	44	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	975,177,700	1,035,943,000	708,798,000	60,765,300	(327,145,000)	6%	-32%
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	19,425,904,450	5,587,295,131	10,892,381,626	(13,838,609,319)	5,305,086,495	-71%	95%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	3,049,052,800	3,221,143,400	4,161,877,422	1,172,090,600	940,734,022	6%	29%
42	48	WIZARA YA ARDHI NA MAENDELEO YA MAKAZI	2,858,670,000	1,011,090,000	1,835,490,000	(1,847,580,000)	824,400,000	-65%	82%
43	49	WIZARA YA MAJII	979,610,000	538,620,000	486,069,000	(440,990,000)	(52,551,000)	-45%	-10%
44	50	WIZARA YA VAFEDA	2,346,080,000	2,148,290,000	3,505,198,000	(197,790,000)	1,356,080,000	-8%	63%
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	267,731,760	132,933,000	460,129,862	(134,798,760)	327,196,862	-50%	246%
46	52	WIZARA YA AAFYA NA UUSTAWI WA IAMII	5,826,589,200	2,023,135,600	2,365,795,000	(3,803,453,600)	342,659,400	-65%	17%
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMILI, JINSIA NA WATOTO	299,246,530	528,032,417	1,136,632,000	228,785,887	608,599,583	76%	115%
48	55	TUME YA HAKI ZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	87,041,520	-	115,864,800	(87,041,520)	115,864,800	N/A	N/A
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOZA NA SERIKALI ZA MITAA	1,184,340,300	470,700,000	778,450,000	(713,640,300)	307,750,000	-60%	65%
50	57	WIZARA YA ULIJNZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFAA	286,214,268	189,619,640	250,510,000	(96,594,628)	60,890,360	-34%	32%
51	58	WIZARA YA NUSHATI NA MADINI	11,271,890,360	2,807,204,300	3,143,026,800	(8,644,686,060)	335,822,500	-75%	12%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA BIASHARA NA UWKEZAJI	250,588,000	89,810,026	146,320,000	(160,777,974)	56,509,974	-64%	63%
53	60	TUME YA UCHAGUZI	-	-	434,300,000	-	434,300,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA USAFIRISHAJI	136,285,400	91,151,000	399,402,772	(45,134,400)	308,251,772	-33%	338%
55	62	WIZARA YA USAFIRISHAJI	1,255,080,360	119,260,000	217,041,000	(1,135,820,360)	97,781,000	-90%	82%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	468,770,000	-	468,770,000	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	826,342,340	261,120,000	349,429,572	(565,222,340)	88,309,572	-68%	34%
58	66	OFISI YA RAIS-TUME YA MIPANGO	404,442,510	184,200,000	261,832,000	(220,242,510)	77,632,000	-54%	42%
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	157,556,000	36,856,000	49,969,476	(120,700,000)	13,113,476	-77%	36%
60	68	WIZARA YA MAWASILANO, SAYANSI NA TEKNOLOGIA	442,915,820	113,439,400	110,070,000	(329,476,420)	(3,369,400)	-74%	-3%
61	69	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	2,160,603,556	2,183,190,000	1,741,795,974	22,586,444	(441,394,026)	1%	-20%
62	91	TUME YA KUDHITI MADAWA YA KULEVYA	462,125,000	429,711,200	868,900,000	(32,413,800)	439,188,800	-7%	102%
63	92	TUME YA KUDHITI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	171,300,769	10,320,000	110,940,000	(160,980,769)	100,620,000	-94%	975%
64	93	IDARAYA UHAMIAJI	4,296,251,000	355,000,000	257,972,000	(3,941,251,000)	(97,028,000)	-92%	-27%
65	94	TUME YA UTUMISHI WA UMMA	319,952,000	201,659,000	304,084,310	(118,293,000)	102,425,310	-37%	51%
66	96	WIZARA YA HABARI, WIANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	546,640,000	368,940,000	319,732,609	(177,700,000)	(49,207,391)	-33%	-13%
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKA YA MASHARIKI	2,105,481,000	-	(2,105,481,000)	-	N/A	N/A	N/A
68	98	WIZARA YA UJENZI	249,720,222	72,197,400	74,413,160	(177,522,822)	2,215,760	-71%	3%
69	99	WIZARA YA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI	1,334,640,200	1,142,634,000	946,040,000	(192,006,200)	(196,594,000)	-14%	-17%
Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma		153,946,961,877	69,715,296,366	86,217,803,957	(84,231,665,511)	16,502,507,591	-55%	24%	

Na	Kasma Na	Mkoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 20/5/16		Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 & 2016/17		Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17		Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18			
			Yaliyopitishwa Sh.	Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	Yaliyopitishwa Sh.	
1	36	MKOAWA KATAVI	130,645,000	59,760,000	99,077,000	(70,885,000)	39,317,000	(70,885,000)	39,317,000	(97,691,700)	129,493,000	(58,778,000)	4,098,000	-54%	-54%	66%	66%	
2	47	MKOAWA SIMIYU	170,061,700	72,370,000	20,1,863,000	(97,691,700)	129,493,000	(97,691,700)	129,493,000	(198,277,500)	(44,807,950)	(49,120,000)	(114,455,000)	-40%	-40%	179%	179%	
3	54	MKOAWA NJOMBE	148,760,000	89,382,000	94,080,000	(58,778,000)	4,098,000	(58,778,000)	4,098,000	(198,277,500)	35,704,000	(114,455,000)	(114,455,000)	-79%	-79%	5%	5%	
4	63	MKOAWA GEITA	250,173,400	51,896,000	87,600,000	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	(198,277,500)	-79%	-79%	69%	69%	
5	70	MKOAWA ARUSHA	256,499,150	211,691,200	270,252,000	(44,807,950)	58,560,800	(44,807,950)	(44,807,950)	(49,120,000)	91,357,500	(114,455,000)	(114,455,000)	-17%	-17%	28%	28%	
6	71	MKOAWA PWANI	82,770,000	33,650,000	125,007,500	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	(49,120,000)	-59%	-59%	27%	27%	
7	72	MKOAWA DODOMA	112,800,000	285,800,000	171,345,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	173,000,000	153%	153%	-40%	-40%	
8	73	MKOAWA IRINGA	148,561,000	111,800,000	118,479,000	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	(36,761,000)	-25%	-25%	6%	6%	
9	74	MKOAWA KIGOMA	245,566,500	111,830,000	203,600,000	(133,736,500)	91,770,000	(133,736,500)	(133,736,500)	(133,736,500)	(133,736,500)	(133,736,500)	(133,736,500)	-54%	-54%	82%	82%	
10	75	MKOAWA KILIMANJARO	138,238,200	121,468,100	151,705,000	(16,770,100)	30,236,900	(16,770,100)	(16,770,100)	(16,770,100)	(16,770,100)	(16,770,100)	(16,770,100)	-12%	-12%	25%	25%	
11	76	MKOAWA LINDI	179,042,000	129,367,000	238,852,000	(49,675,000)	109,485,000	(49,675,000)	(49,675,000)	(49,675,000)	(49,675,000)	(49,675,000)	(49,675,000)	-28%	-28%	85%	85%	
12	77	MKOAWA MARA	133,940,000	79,500,000	134,610,000	(54,440,000)	55,110,000	(54,440,000)	(54,440,000)	(54,440,000)	(54,440,000)	(54,440,000)	(54,440,000)	-41%	-41%	69%	69%	
13	78	MKOAWA MBEYA	180,487,800	76,100,000	133,600,000	(104,387,800)	57,500,000	(104,387,800)	(104,387,800)	(104,387,800)	(104,387,800)	(104,387,800)	(104,387,800)	-58%	-58%	76%	76%	
14	79	MKOAWA MOROGORO	111,630,000	146,620,000	200,390,000	(34,990,000)	53,770,000	(34,990,000)	(34,990,000)	(34,990,000)	(34,990,000)	(34,990,000)	(34,990,000)	31%	31%	37%	37%	
15	80	MKOAWA MTWARA	148,453,000	123,528,000	178,410,000	(24,925,000)	54,882,000	(24,925,000)	(24,925,000)	(24,925,000)	(24,925,000)	(24,925,000)	(24,925,000)	-17%	-17%	44%	44%	
16	81	MKOAWA MWANZA	200,372,000	151,602,000	137,457,000	(48,770,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	(14,145,000)	-24%	-24%	.99%	.99%	
17	82	MKOAWA RUUVUMA	180,565,875	217,792,800	234,729,000	37,226,925	16,936,200	21%	21%	21%	21%	21%	21%	21%	8%	8%	8%	8%
18	83	MKOAWA SHINYANGA	189,100,940	151,579,000	221,446,000	(37,521,940)	69,867,000	(37,521,940)	(37,521,940)	(37,521,940)	(37,521,940)	(37,521,940)	(37,521,940)	-20%	-20%	46%	46%	
19	84	MKOAWA SINGIDA	23,312,000	30,250,000	143,183,000	6,938,000	112,933,000	6,938,000	6,938,000	6,938,000	6,938,000	6,938,000	6,938,000	30%	30%	373%	373%	
20	85	MKOAWA TABORA	310,799,460	226,640,000	241,621,000	(84,159,460)	14,981,000	(84,159,460)	(84,159,460)	(84,159,460)	(84,159,460)	(84,159,460)	(84,159,460)	-27%	-27%	7%	7%	
21	86	MKOAWA TANGA	238,013,000	119,621,000	217,394,000	(118,392,000)	97,773,000	(118,392,000)	(118,392,000)	(118,392,000)	(118,392,000)	(118,392,000)	(118,392,000)	-50%	-50%	82%	82%	
22	87	MKOAWA KAGERA	243,985,100	115,062,000	132,494,000	(128,921,100)	17,432,000	(128,921,100)	(128,921,100)	(128,921,100)	(128,921,100)	(128,921,100)	(128,921,100)	-53%	-53%	15%	15%	
23	88	MKOAWA DAR ES SALAAM	-	21,314,000	153,320,000	21,314,000	132,006,000	N/A	N/A	132,006,000	132,006,000	132,006,000	132,006,000	619%	619%			
24	89	MKOAWA RUKWA	134,460,000	133,804,000	110,220,000	(656,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	(23,584,000)	0%	0%	-18%	-18%	
25	90	MKOAWA SONGWE	-	121,520,000	100,460,000	121,520,000	121,520,000	(21,060,000)	(21,060,000)	(21,060,000)	(21,060,000)	(21,060,000)	(21,060,000)	N/A	N/A	-17%	-17%	
26	95	MKOAWA MANYARA	140,855,000	76,000,000	217,760,000	(64,855,000)	141,760,000	(64,855,000)	(64,855,000)	(64,855,000)	(64,855,000)	(64,855,000)	(64,855,000)	-46%	-46%	187%	187%	
		Jumla ya Sekretarieti za Uongoz i wa Mkoa	4,099,089,225	3,070,547,100	4,318,954,500	(1,028,542,125)	1,248,407,400	1,248,407,400	1,248,407,400	1,248,407,400	1,248,407,400	1,248,407,400	1,248,407,400	-25%	-25%	41%	41%	

5.4 Kiambatisho 2.4: Mafuta, Oili na Vilainishi

S/N	Kasma Na.	Wizar/Idara	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU ARDHI	-	31,021,000	183,953,295	31,021,000	152,932,295	N/A	493%
2	3	TUME YA TAIFA YA MI PANGO YA MATUMIZI YA IDARA YA UTUNZAJI NA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	-	103,484,000	82,118,000	103,484,000	(21,366,000)	N/A	-21%
3	4	TUME YA TAIFA YA UMWAGILAJI ARDJII	10,110,000	33,590,000	65,072,000	23,480,000	31,482,000	232%	94%
4	5	TUME YA TAIFA YA UMWAGILAJI KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	9,324,005	30,704,600	52,950,000	21,380,595	22,245,400	229%	72%
5	6	MSAJILI WA HAZINA	366,070,000	-	(366,070,000)	-	-	-100%	N/A
6	7	BODIYA MISHAHARA NA MASILAHI KATIKA UTUMISHI WA UMMA	79,860,000	251,281,784	322,417,180	171,421,784	71,135,396	215%	28%
7	9	TUME YA PAMOJA YA FEDHA SHIRIKALA MAFUTANA GESI	54,711,700	30,000,000	36,731,000	(24,711,700)	6,731,000	-45%	22%
8	10	TUME YA PAMOJA YA FEDHA SHIRIKALA MAFUTANA GESI	38,775,000	27,530,000	27,625,000	(11,245,000)	95,000	-29%	0%
9	11	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA	-	4,000,000	4,000,000	4,000,000	-	N/A	0%
10	12	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA	72,779,200	15,188,800	35,417,800	(57,590,400)	20,229,000	-79%	133%
11	13	KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU JESHI LA ZIMAMOTON NA UOKOALI	12,500,000	20,150,000	20,030,000	7,650,000	(120,000)	61%	-1%
12	14	JESHI LA ZIMAMOTON NA UOKOALI TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI	1,016,420,000	407,336,000	896,336,000	(609,084,000)	489,000,000	-60%	120%
13	15	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUU	25,897,500	10,425,000	20,075,000	(15,472,500)	9,650,000	-60%	93%
14	16	OFISI YA MWANASHERIA MKUU TUME YA UNESCO IKULU	195,000,000	135,250,000	100,067,000	(59,750,000)	(35,183,000)	-31%	-26%
15	18	TUME YA UNESCO IKULU HAZINA	-	29,000,000	-	-	29,000,000	N/A	N/A
16	20	HAZINA MADENI YA UMMNA NA HUDUMA MBALIMBALI	625,125,000	657,375,000	657,375,000	32,250,000	-	5%	0%
17	21	IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA MAENDELEO YA USHIRIKI TANZANIA	454,250,500	505,642,500	287,458,500	51,392,000	(218,184,000)	11%	-43%
18	22	WAZIRI MKUU MAKAMU WA RAIS MSAJILI WA VYAMA AVYA SIASA	1,428,000,000	1,440,000,000	1,296,000,000	12,000,000	(144,000,000)	1%	-10%
19	23	WAZIRI MKUU MAKAMU WA RAIS OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	656,015,000	371,475,000	334,653,486	(284,540,000)	(36,821,514)	-43%	-10%
20	24	WAZIRI MKUU MAKAMU WA RAIS OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	86,250,000	59,948,000	41,614,000	(26,302,000)	(18,334,000)	-30%	-31%
21	25	WAZIRI MKUU MAKAMU WA RAIS OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	120,653,000	158,585,000	163,275,000	37,932,000	4,690,000	31%	3%
22	26	WAZIRI MKUU MAKAMU WA RAIS OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	184,698,000	308,200,000	240,950,000	123,502,000	(67,250,000)	67%	-22%
23	27	WAZIRI YA MAMBO YA NDANI - JESHI LA POLISI MAGEREZA	145,436,000	20,193,600	46,540,000	(125,242,400)	26,346,400	-86%	130%
24	28	WAZIRI YA MAMBO YA NDANI - JESHI LA POLISI MAGEREZA	7,616,355,600	4,133,200,000	7,496,729,500	(3,483,155,600)	3,363,529,500	-46%	81%
25	29	WAZIRI YA MAMBO YA NDANI - JESHI LA POLISI MAGEREZA	1,289,482,600	1,357,615,000	1,476,200,000	68,132,400	118,585,000	5%	9%
26	30	MAWAZIRI OFISI YA RAIS - MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA	567,065,000	591,815,000	590,470,000	24,750,000	(1,345,000)	4%	0%
27	31	MAWAZIRI OFISI YA RAIS - MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA	1,124,492,000	2,051,452,000	1,639,339,500	(412,112,500)	926,960,000	50%	-12%
28	32	MAWAZIRI OFISI YA RAIS - MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA	118,733,600	300,000,000	135,802,000	181,266,400	(164,198,000)	153%	-55%
29	33	SEKRETARIETI YA MAADILI WIZARAYA MAMBO YA NJE NA USHIRIKIANO WA	73,733,640	70,565,000	205,493,200	(3,168,640)	134,928,200	-4%	191%
30	34	SEKRETARIETI YA MAADILI KIMATAIFA	1,124,492,000	2,051,452,000	1,639,339,500	(412,112,500)	926,960,000	82%	-20%
31	35	SEKRETARIETI YA MAADILI KIMATAIFA	577,582,500	237,584,000	338,679,000	(339,998,500)	101,095,000	-59%	43%
32	37	SEKRETARIETI YA MAADILI ULINZI	347,657,500	361,350,000	432,215,000	13,692,500	70,865,000	4%	20%
33	38	SEKRETARIETI YA MAADILI ULINZI	32,955,074,000	12,876,535,400	6,301,851,930	(20,078,538,600)	(6,574,683,470)	-61%	-51%
34	39	SEKRETARIETI YA MAADILI JESHLI LA KUJENGATAIFA	1,117,317,500	613,516,181	955,372,600	(503,801,319)	341,856,419	-45%	56%
35	40	SEKRETARIETI YA MAADILI MAHAKAMA	-	-	-	-	-	N/A	N/A

36	41	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	150,500,000	165,000,000	110,795,000	14,500,000	(54,205,000)	10%	-33%
37	42	MFUKO WA BUNGE	1,062,650,000	243,000,000	253,000,000	(819,650,000)	10,000,000	-77%	4%
38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULA NA USHIRIKA	803,937,054	505,468,200	661,807,700	(298,468,854)	156,339,500	-37%	31%
39	44	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	193,297,500	155,295,000	201,342,500	(38,002,500)	46,047,500	-20%	30%
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	2,637,545,000	1,046,768,000	1,847,005,990	(1,590,777,000)	800,237,990	-60%	76%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	924,628,200	840,488,000	1,274,661,430	(84,140,200)	434,173,430	-9%	52%
42	48	WIZARA YA ARDHINA MAENDELEO YA MAKAZI	1,125,792,500	912,745,000	1,065,850,000	(213,047,500)	153,105,000	-19%	17%
43	49	WIZARA YA MAJI	358,276,000	171,719,000	211,102,500	(186,257,000)	39,383,500	-52%	23%
44	50	WIZARA YA FEDHA	589,720,000	715,066,000	829,684,500	(125,346,000)	114,618,500	21%	16%
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	250,836,000	106,062,000	177,743,500	(144,774,000)	71,681,500	-58%	68%
46	52	WIZARA YA AFYA NA USTAWI WA JAMI	1,081,978,000	748,902,000	1,015,433,000	(333,076,000)	266,531,000	-31%	36%
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMI, JINSIA NA WATOTO	168,345,000	200,375,000	373,222,500	32,030,000	172,847,500	19%	86%
48	55	TUME YA HAKI ZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	140,091,920	151,818,000	119,604,600	11,726,080	(32,213,400)	8%	-21%
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKO NA SERIKALI ZA MITAA	419,382,500	243,205,600	413,745,100	(176,76,900)	170,539,500	-42%	70%
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHI LA KUJENGGA TAIFA	245,475,000	137,998,000	207,875,000	(107,477,000)	69,877,000	-44%	51%
51	58	WIZARA YA NISHIATI NA MADINI	2,349,519,000	1,036,980,000	1,233,884,600	(1,312,539,000)	196,904,600	-56%	19%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	43,458,800	55,275,000	65,395,000	11,816,200	10,120,000	27%	18%
53	60	BIASHARA NA UWEEKEZAJI	-	-	55,865,000	-	55,865,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA UCHAGUZI	70,909,000	61,493,000	161,418,500	(9,416,000)	99,925,500	-13%	162%
55	62	WIZARA YA USAFRISHAJI	374,095,900	91,536,500	86,012,200	(282,559,400)	(5,224,300)	-76%	-6%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	310,432,500	-	310,432,500	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	206,308,000	125,500,000	130,730,000	(80,808,000)	5,230,000	-39%	4%
58	66	OFISI YA RAIS- TUME YA MIPANGO	226,735,000	218,620,000	136,240,000	(8,115,000)	(82,380,000)	-4%	-38%
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	67,509,000	25,076,000	22,924,000	(42,433,000)	(2,152,000)	-63%	-9%
60	68	WIZARA YA MAWASILANO, SAYANSI NA TEKNOLOGIA	103,226,250	52,364,000	91,002,000	(50,862,250)	38,638,000	-49%	74%
61	69	WIZARA YA MALIASILNA UTALII	759,700,000	624,639,000	632,727,500	(135,061,000)	8,088,500	-18%	1%
62	91	TUME YA KUDHITI MADAWA YA KULEVYA	104,915,000	123,145,000	299,750,000	18,230,000	176,605,000	17%	143%
63	92	TUME YA KUDHITI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	70,739,944	28,286,601	51,234,000	(42,453,343)	22,947,399	-60%	81%
64	93	IDARA YA UHAMIAJI	1,247,500,000	1,159,800,000	533,040,000	(87,700,000)	(626,760,000)	-7%	-54%
65	94	TUME YA UTUMISHI WA UMMMA	65,131,500	33,810,000	73,810,000	(31,321,500)	40,000,000	-48%	118%
66	96	WIZARA YA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	117,975,000	133,000,000	142,277,500	15,025,000	9,277,500	13%	7%
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WAAFRINKA YA MASHARIKI	350,504,000	-	(350,504,000)	-	(350,504,000)	-100%	N/A
68	98	WIZARA YA UJENZI	105,811,000	35,940,000	26,247,100	(69,871,000)	(9,692,900)	-66%	-27%
69	99	WIZARA YA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI	631,680,000	736,130,000	438,084,200	104,450,000	(298,045,800)	17%	-40%
		Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma	68,586,040,413	38,352,569,766	37,990,925,411	(30,233,470,647)	(361,644,355)	-44%	-0.9%

S/N	Kasma Na.	Mikoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na	Tofauti ya Asilimia (%) 2015/16-2016/17	Tofauti ya Asilimia (%) 2016/17-2017/18
1	36	MKOAWAKATAVI	180,102,500	102,250,000	150,905,000	(77,852,500)	48,655,000	-43%	48%
2	47	MKOAWASIMIYU	100,342,200	31,492,000	87,902,000	(68,850,200)	56,410,000	-69%	179%
3	54	MKOAWANJOMBIE	115,729,700	51,078,500	91,267,500	(64,651,200)	40,189,000	-56%	79%
4	63	MKOAWA GEITA	73,264,000	42,293,000	95,078,000	(30,971,000)	52,785,000	-42%	125%
5	70	MKOAWA ARUSHA	226,364,750	134,415,700	152,820,600	(91,949,050)	18,404,900	-41%	14%
6	71	MKOAWAPWANI	121,035,000	72,625,000	93,832,500	(48,410,000)	21,207,500	-40%	29%
7	72	MKOAWADODOMA	80,265,000	79,140,000	118,330,000	(1,125,000)	39,190,000	-1%	50%
8	73	MKOAWAIRINGA	64,730,000	66,662,000	68,498,400	1,932,000	1,836,400	3%	3%
9	74	MKOAWAKIGOMA	312,873,000	93,951,100	108,767,600	(218,921,900)	14,816,500	-70%	16%
10	75	MKOAWAKILIMANJARO	170,012,700	141,162,800	131,658,000	(28,849,900)	(9,504,800)	-17%	-7%
11	76	MKOAWALINDI	128,843,500	67,631,000	98,068,000	(61,212,500)	30,437,000	-48%	45%
12	77	MKOAWAMARA	89,495,000	98,285,000	85,565,000	8,790,000	(12,720,000)	10%	-13%
13	78	MKOAWAMBeya	205,272,500	127,760,000	110,666,000	(77,512,500)	(17,094,000)	-38%	-13%
14	79	MKOAWAMOROGORO	80,770,000	182,834,000	170,591,600	102,064,000	(12,242,400)	126%	-7%
15	80	MKOAWAMTWARA	172,890,500	111,710,000	148,558,000	(61,180,500)	36,848,000	-35%	33%
16	81	MKOAWAMWANZA	122,291,500	78,619,000	90,459,000	(43,672,500)	11,840,000	-36%	15%
17	82	MKOAWARUVUMA	98,424,700	97,254,000	78,244,000	(1,170,700)	(19,010,000)	-1%	-20%
18	83	MKOAWASHINYANGA	85,063,060	77,248,400	118,231,000	(7,814,660)	40,982,600	-9%	53%
19	84	MKOAWASINGIDA	60,694,000	72,905,000	124,541,000	12,211,000	51,636,000	20%	71%
20	85	MKOAWATABORA	231,874,425	145,642,000	136,112,000	(86,232,425)	(9,530,000)	-37%	-7%
21	86	MKOAWATANGA	192,359,256	185,045,000	133,579,000	(7,314,256)	(51,466,000)	-4%	-28%
22	87	MKOAWAKAGERA	218,410,000	78,615,000	139,169,100	(139,795,000)	60,554,100	-64%	77%
23	88	MKOAWADARESALAAM	129,500,000	33,374,000	97,814,000	(96,126,000)	64,440,000	-74%	193%
24	89	MKOAWARUKWA	84,266,000	81,862,000	123,544,000	(2,404,000)	41,682,000	-3%	51%
25	90	MKOAWASONGWE	-	144,220,000	103,218,000	144,220,000	(41,002,000)	N/A	-28%
26	95	MKOAWAMANYARA	126,952,000	120,721,000	139,245,800	(6,231,000)	18,524,800	-5%	15%
		Jumla ya Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa	3,471,825,291	2,518,795,500	2,996,665,100	(953,029,791)	477,869,600	-27%	19%

5.5 Kiambatisho 2.5: Ukarimu

S/N	Kasma Na.	Wizara/Ildara	2015/2016 Makadario ya Bajeti Yaliyoidhinihwa-TZS	2017/2018 Makadario ya Bajeti Yaliyoidhinihwa-TZS	Tofauti ya Kiwango kati ya 2016/17-2015/16	Tofauti ya Kiwango kati ya 2017/18-2016/17	Tofauti ya Asilimia (%) 2015/16-2016/17	Tofauti ya Asilimia (%) 2016/17-2017/18
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU ARDHI	-	87,628,000	15,830,000	87,628,000	(71,798,000)	N/A -82%
2	3	TUME YA TAIFA YA MIPANGO YA MATUMIZI YA IDARA YA UTUNZAAINA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	-	59,464,104	32,250,000	59,464,104	(27,214,104)	N/A -46%
3	4	TUME YA TAIFA YA UNWAGILIAJ KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	13,800,000	20,685,000	38,490,000	6,885,000	17,805,000	50% 88%
4	5	TUME YA TAIFA YA UNWAGILIAJ MSAMILI WA HAZINA BODI YA MISHAHARA NA MASILAHII KATIKU UTUMISHI WA UMMMA	2,600,000	4,004,800	1,700,000	1,404,800	(2,304,800)	54% -58%
5	6	TUME YA TAIFA YA UNWAGILIAJ SHIRIKALA MAFUTA NA GESI	30,000,000	-	-	(30,000,000)	-	N/A N/A
6	7	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA BODI YA MISHAHARA NA MASILAHII KATIKU	84,190,000	134,766,000	109,302,000	50,576,000	(25,464,000)	60% -19%
7	9	TUME YA TAIFA YA UNWAGILIAJ KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU JESHI LAZIMAMOTO NA UOKOAJI	48,860,000	-	5,941,000	(48,860,000)	5,941,000	-100% N/A
8	10	TUME YA TAPAMOJA YA FEDHA SHIRIKALA MAFUTA NA GESI	27,700,000	17,840,000	18,490,000	(9,860,000)	650,000	-36% 4%
9	11	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU JESHI LAZIMAMOTO NA UOKOAJI	98,176,600	23,468,200	49,940,000	(74,708,400)	6,670,000	N/A 222%
10	12	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU JESHI LAZIMAMOTO NA UOKOAJI	9,980,000	20,200,000	34,400,000	10,220,000	26,471,800	-76% 113%
11	13	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA OFISI YA MWANASHERIA MKUU TUME YA YUNESCO	296,712,000	-	-	(296,712,000)	-	N/A N/A
12	14	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUU TUME YA YUNESCO	67,000,000	3,875,000	15,640,000	(63,125,000)	11,765,000	-94% 304%
13	15	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI OFISI YA MWANASHERIA MKUU TUME YA YUNESCO	101,449,000	89,315,000	80,476,000	(12,134,000)	(8,839,000)	-12% -10%
14	16	TUME YA YUNESCO TUME YA YUNESCO	-	-	10,450,000	-	10,450,000	N/A N/A
15	18	TUME YA YUNESCO IKULLU HAZINA MADENI YA UMMANA HUDUMA MBALIMBALI	1,052,180,000	708,000,000	703,700,000	(344,180,000)	(4,300,000)	-33% -1%
16	20	IKULLU HAZINA MADENI YA UMMANA HUDUMA MBALIMBALI IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA YAMAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA	359,430,000	463,520,000	262,360,000	104,090,000	(201,160,000)	29% -43%
17	21	HAZINA MADENI YA UMMANA HUDUMA MBALIMBALI IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA YAMAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA WAZIRI MKUU	-	-	-	-	-	N/A N/A
18	22	MADENI YA UMMANA HUDUMA MBALIMBALI IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA YAMAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA WAZIRI MKUU	276,910,000	206,739,000	149,050,000	(70,171,000)	(57,689,000)	-25% -28%
19	23	IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA YAMAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA WAZIRI MKUU	50,583,000	400,000	13,580,000	(50,183,000)	13,180,000	-90% 3295%
20	24	IDARA YA MHASIBU MKUU TUME YA YAMAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA WAZIRI MKUU	332,367,000	330,400,000	440,500,000	(1,967,000)	110,100,000	-1% 33%
21	25	MAKAMI WA RAIS WAZIRI MKUU	114,943,000	117,000,000	97,410,000	2,057,000	(19,590,000)	2% -17%
22	26	MAKAMI WA RAIS WAZIRI MKUU	30,050,000	802,004	21,360,000	(29,247,996)	20,557,996	-97% 2563%
23	27	MSAMILI WA VYAMA VYASIASA WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHI LA POLISI WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMAZA MAGERIZA	68,550,000	37,20,000	72,320,000	(30,930,000)	34,700,000	-45% 92%
24	28	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHI LA POLISI WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMAZA MAGERIZA	168,276,000	58,400,000	-	(109,876,000)	(58,400,000)	-65% N/A
25	29	WIZARA YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	959,540,000	708,400,000	1,346,900,000	(251,140,000)	638,500,000	-26% 90%
26	30	MAWAZIRI OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA	117,810,000	95,640,000	183,339,000	(22,170,000)	87,699,000	-19% 92%
27	31	OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA OFISI YA RAIS – MENGEIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA	121,025,800	-	56,799,800	(121,025,800)	56,799,800	N/A N/A
28	32	OFISI YA RAIS – MENGEIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA	40,047,000	510,000	9,600,000	(39,537,000)	9,090,000	-99% 1782%
29	33	SEKRETARIETI YA MAAIDILI WIZARA YA MAMBO YA NDNE NA USHIRIKANO WA KIMATAIFA	4,345,213,300	3,225,904,182	1,675,271,278	(1,119,309,118)	(1,550,632,904)	-28% -48%
30	34	WIZARA YA MAMBO YA NDNE NA USHIRIKANO WA KIMATAIFA	314,368,000	14,500,000	15,000,000	(299,868,000)	500,000	-95% 3%
31	35	KITENGO CHA MASHTAKA	264,320,000	169,550,000	137,972,090	(94,770,000)	(31,577,910)	-36% -19%
32	37	OFISI YA WAZIRI MKUU ULINZI	263,014,000	102,767,400	42,648,450	(160,246,600)	(60,118,950)	-61% -59%
33	38	JESHI LA KUJENGATAIFA	26,480,000	26,931,951	42,880,000	451,951	15,948,049	2% 59%
34	39	MAHAKAMA	-	-	-	-	N/A	N/A
35	40	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	81,534,000	32,240,000	54,894,000	(49,294,000)	22,654,000	-60% 70%

37	42	MFUKO WA BUNGE	2,290,100,000	287,800,000	942,876,500	(2,002,300,000)	655,076,500	-87%	228%
38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKUJINA USHIRIKIKA	348,902,881	199,476,000	239,350,500	(149,426,881)	39,874,500	-43%	29%
39	44	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	135,027,000	157,143,000	109,712,154	22,116,000	(47,430,846)	16%	-30%
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	722,250,000	213,660,000	163,700,000	(508,590,000)	(49,960,000)	-70%	-23%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	629,226,000	264,592,268	256,040,316	(364,633,732)	(8,551,952)	-58%	-3%
42	48	WIZARA YA ARDHI NA MAENDELEO YA MAKAZI	741,970,000	386,799,000	214,000,000	(355,171,000)	(172,799,000)	-48%	-45%
43	49	WIZARA YA MAJII	149,011,700	131,500,000	79,420,000	(17,511,700)	(52,080,000)	-12%	-40%
44	50	WIZARA YA FEDHA	257,090,000	286,851,000	276,312,700	29,761,000	(10,538,300)	12%	+4%
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	196,445,000	88,933,000	149,610,000	(107,512,000)	60,677,000	-55%	68%
46	52	WIZARA YA AFYA NA USTAWI WA JAMII	408,115,000	431,937,000	203,158,000	23,822,000	(228,779,000)	6%	-53%
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMI, JINSIA NA WATOTO	55,155,000	44,055,000	121,400,000	(11,100,000)	77,345,000	-20%	176%
48	55	TUME YA HAKIZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	77,700,000	-	29,260,000	(77,700,000)	29,260,000	N/A	N/A
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOANA SERIKALI ZA MITAA	806,635,600	54,032,189	79,168,311	(752,603,411)	25,136,122	-93%	47%
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHI LA KUJENGIA TAIFA	103,350,800	426,650,000	43,420,000	(60,700,800)	770,000	-5%	2%
51	58	WIZARA YA NISHATINA MADINI	1,384,218,200	399,800,000	439,095,000	(984,418,200)	39,295,000	-71%	10%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	86,100,000	37,520,000	37,140,000	(48,580,000)	(380,000)	-56%	-1%
53	60	BIASHARA NA UWEKEZAJI	-	-	17,627,000	-	17,627,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA UACHAGUZI	46,300,000	37,780,500	46,143,100	(8,519,500)	8,362,600	-18%	22%
55	62	WIZARA YA USAFIRISHAJI	231,700,000	53,801,000	38,119,700	(177,899,000)	(15,681,300)	-77%	-29%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	29,500,000	-	29,500,000	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	105,524,260	59,855,000	83,850,000	(45,669,260)	23,995,000	-43%	40%
58	66	OFISI YA RAIS- TUME YA MIPANGO	60,136,898	30,200,000	141,030,000	(29,936,898)	110,830,000	-50%	367%
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	94,250,000	38,279,000	19,602,629	(55,971,000)	(18,676,371)	-5%	-49%
60	68	WIZARA YA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOGIA	60,892,000	14,788,000	24,358,000	(46,104,000)	9,570,000	-76%	65%
61	69	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	201,320,000	224,002,000	314,122,002	22,682,000	90,120,002	11%	40%
62	91	TUME YA KUDHITI MADAWA YA KULEVYA	163,175,000	77,630,000	540,920,000	(85,545,000)	463,290,000	-52%	59%
63	92	TUME YA KUDHITI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	20,500,000	8,010,000	33,757,500	(12,490,000)	25,147,500	-61%	321%
64	93	IDARA YA UHAMIAJI	455,950,000	-	24,400,000	(455,950,000)	24,400,000	N/A	N/A
65	94	TUME YA UTUMISHI WA UMMA	151,540,000	23,900,000	35,059,109	(127,640,000)	11,159,109	-8%	47%
66	96	WIZARA YA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	56,923,000	34,000,000	62,650,000	(22,923,000)	28,650,000	-40%	84%
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKA YA MASHARIKI	88,819,000	-	-	(88,819,000)	-	N/A	N/A
68	98	WIZARA YA UJENZI	114,918,301	84,893,200	74,490,000	(30,025,101)	(10,403,200)	-26%	-12%
69	99	WIZARA YA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI	79,350,000	95,237,699	117,907,772	15,887,699	22,670,073	20%	24%
		Jumla ya Wizara, Idara na Mashirikaya Umma	20,089,704,340	10,572,695,497	10,735,363,911	(9,517,008,843)	162,668,414	-47%	2%

Na	Kasma Na	Mikoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kasi Tofauti Katia Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kasi Tofauti Katia Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18
			2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.					
1	36	MKOA WA KATAVI	39,676,000	-	16,960,000	(39,676,000)	16,960,000	-100%	N/A
2	47	MKOA WA SIMIYU	30,277,000	4,684,000	20,812,000	(25,593,000)	16,128,000	-8.5%	344%
3	54	MKOA WA NIOMBE	40,582,000	21,748,464	11,908,000	(18,535,536)	(9,840,464)	-46%	45%
4	63	MKOA WA GEITA	36,209,000	8,330,200	7,800,000	(27,878,500)	(530,500)	-77%	-6%
5	70	MKOA WA ARUSHA	44,515,000	21,232,000	28,735,000	(23,283,000)	7,503,000	-52%	35%
6	71	MKOA WA PWANI	32,866,000	5,680,000	15,700,000	(27,186,000)	10,020,000	-83%	176%
7	72	MKOA WA DODOMA	12,260,000	15,065,000	15,830,000	2,805,000	765,000	23%	5%
8	73	MKOA WA IRINGA	50,364,000	37,145,000	40,030,000	(13,219,000)	2,885,000	-26%	8%
9	74	MKOA WA KIGOMA	96,010,000	16,467,500	25,556,000	(79,542,500)	9,088,500	-83%	55%
10	75	MKOA WA KILIMANJARO	62,200,000	9,080,000	66,338,000	(53,120,000)	57,258,000	-85%	631%
11	76	MKOA WA LINDI	4,950,000	11,550,000	13,400,000	6,600,000	1,850,000	13.3%	16%
12	77	MKOA WA MARA	24,145,000	21,530,000	14,065,000	(2,615,000)	(7,465,000)	-11%	-35%
13	78	MKOA WA MBEIYA	37,642,400	10,021,000	27,089,000	(27,621,400)	17,068,000	-73%	170%
14	79	MKOA WA MOROGORO	24,020,000	55,950,000	37,698,000	31,930,000	(18,252,000)	13.3%	-33%
15	80	MKOA WA MTOWARA	18,352,000	32,440,000	35,340,000	14,088,000	2,900,000	77%	9%
16	81	MKOA WA MWANZA	58,227,000	52,672,000	41,606,000	(5,555,000)	(11,066,000)	-10%	-21%
17	82	MKOA WA RUYUMA	29,800,002	25,485,000	43,795,000	(4,315,002)	18,310,000	-14%	72%
18	83	MKOA WA SHINYANGA	31,526,000	5,800,000	6,000,000	(25,726,000)	200,000	-82%	3%
19	84	MKOA WA SINGIDA	12,171,000	1,335,000	12,011,000	(10,836,000)	10,676,000	-89%	800%
20	85	MKOA WA TABORA	54,321,487	37,025,000	42,621,295	(17,296,487)	5,596,295	32%	15%
21	86	MKOA WA TANGA	72,065,818	-	27,830,000	(72,065,818)	27,830,000	N/A	N/A
22	87	MKOA WA KAGEREA	52,145,400	51,949,500	35,646,000	(195,900)	(16,303,500)	0%	-31%
23	88	MKOA WA DAR ES SALAAM	3,120,000	3,907,000	31,989,000	787,000	28,082,000	25%	719%
24	89	MKOA WA RUKWA	26,472,000	35,755,500	30,430,000	9,283,500	(5,325,500)	35%	15%
25	90	MKOA WA SONGWE	-	16,950,000	14,820,000	16,950,000	(2,130,000)	N/A	-13%
26	95	MKOA WA MANYARA	31,750,000	5,000,000	34,200,000	(26,750,000)	29,200,000	-84%	584%
		Jumla ya Sekretarieti za Uongozi wa Mikoa	925,667,107	506,802,464	698,209,295	(418,864,643)	191,406,831	-45%	38%

5.6 Kiambatisho 2.6: Ununuzi wa Vyombo vya Moto

S/N	Kasma Na.	Wizara/Idara	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Katili ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Katili ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU	-	-	450,000,000	-	450,000,000	N/A	N/A
2	3	TUME YA TAIFA YA MIPANGO YA MATUMIZI YA ARDHI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
3	4	IDARAYA UTUNZAJI NA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	-	-	-	-	-	N/A	N/A
4	5	TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
5	6	KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
6	7	MSAJILI WA HA ZINA	-	920,000,000	400,000,000	920,000,000	(520,000,000)	N/A	-57%
7	9	BODIYA MISHAHARA NA MASILAHII KATIKA UTUMISHI WA UMMIA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
8	10	TUME YA PAMOJA YA FEDHA SHIRIKALA MAFUTANA GESI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
9	11	TUME YA HUDUMAZA MAHAKAMA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
10	12	KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU	-	224,000,000	(100,000,000)	224,000,000	(100,000,000)	N/A	N/A
11	13	JESHI LA ZIMAMOTO NA UOKOAJI	100,000,000	-	-	-	-	N/A	N/A
12	14	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
13	15	OFISIYA MWANASHERIA MKUU	-	-	-	-	-	N/A	N/A
14	16	TUME YA UNESCO IKULU	860,000,000	440,000,000	660,000,000	(420,000,000)	220,000,000	-49%	50%
15	18	HAZINA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
16	20	MADENI YA UMMA NA HUDUMA MBALIMBALI	-	-	-	-	-	N/A	N/A
17	21	MAKAMU WA RAIS	675,000,000	400,000,000	1,095,000,000	(275,000,000)	695,000,000	-41%	174%
18	22	WAZIRI MIKUU	-	-	-	-	-	N/A	N/A
19	23	WAZARA YA VYAMA VYA SIASA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
20	24	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – JESHI LA POLISI	-	3,998,000	-	3,998,000	(3,998,000)	N/A	N/A
21	25	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMAZA MAGEREZA	190,140,000	-	-	(190,140,000)	-	N/A	N/A
22	26	OFISIYA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	691,000,000	500,000,000	700,000,000	(191,000,000)	200,000,000	-28%	40%
23	27	OFISIYA MAKAMU WARAS	-	-	-	-	-	N/A	N/A
24	28	OFISIYA RAIS – MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
25	29	SEKRETARIETI YA MAADILI WIZARA YA MAMBO YA NJE NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA	-	150,000,000	1,008,000,000	-	150,000,000	N/A	N/A
26	30	KITENGO CHA MASHIHAKA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
27	31	OFISIYA WAZIRI MKUU	360,000,000	170,000,000	6,000,000	(190,000,000)	(164,000,000)	-53%	-56%
28	32	ULINZI	1,591,250,000	621,749,100	186,524,730	(969,500,900)	(435,224,570)	-61%	-70%
29	33	JESHI LA KUJENGWA TAIFA	102,400,000	168,500,000	180,000,000	66,100,000	11,500,000	65%	7%

35	40	MAHAKAMA	-	-	-	-	-	N/A
36	41	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	-	-	1,000,000	-	1,000,000	N/A
37	42	MEUKO WA BUNGE	2,200,000,000	-	(2,200,000,000)	-	-	N/A
38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULA NA USHIRIKA	85,000,000	-	(85,000,000)	-	-	N/A
39	44	WIZARA YA VIWANDA NA BIASHARA	94,162,000	-	(94,162,000)	-	-	N/A
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	1,440,000,000	-	2,060,000,000	(1,440,000,000)	2,060,000,000	N/A
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	-	130,000,000	130,000,465	130,000,000	465	N/A
42	48	WIZARA YA ARDHI NA MAENDELEO YA MAKAZI	960,000,000	-	(960,000,000)	-	-	N/A
43	49	WIZARA YA MAJII	40,000,000	20,000,000	(20,000,000)	(5,000,000)	-50%	-25%
44	50	WIZARA YA FEDHA	305,100,000	1,000,000	210,000,000	(304,100,000)	209,000,000	N/A
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	10,000,000	-	50,000,000	(10,000,000)	50,000,000	N/A
46	52	WIZARA YA AFYA NA USTAWI WA JAMII	390,000,000	-	80,000,000	(390,000,000)	80,000,000	N/A
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMILI, JINSIA NA WATOTO	-	180,000,000	-	180,000,000	N/A	N/A
48	55	TUME YA HAKI ZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	-	-	-	-	-	N/A
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOZA NA SERIKALI ZA MITAA	155,633,000	-	8,002,000	(155,633,000)	8,002,000	N/A
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHE LIKAJENGIA TAIFA	-	-	-	-	-	N/A
51	58	WIZARA YA NISHATI NA MADINI	-	-	-	-	-	N/A
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	-	-	-	-	-	N/A
53	60	BIASHARA NA UWEEKEZAJI	-	-	-	-	-	N/A
54	61	TUME YA UCHAGUZI	-	-	-	-	-	N/A
55	62	WIZARA YA USAFIRISHAJI	9,100	-	3,000	(9,100)	3,000	N/A
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	16,000,000	-	16,000,000	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	-	-	-	-	-	N/A
58	66	OFISI YA RAIS- TUME YA MIPANGO SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	-	-	-	-	-	N/A
59	67	WIZARA YA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOGIA	-	-	-	-	-	N/A
60	68	WIZARA YA MALIASILINA UTALII	155,911,000	-	1,274,989,837	(155,911,000)	1,274,989,837	N/A
61	69	TUME YA KUDHITI MADAWA YA KULEVYA	-	-	-	-	-	N/A
62	91	TUME YA KUDHITI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	-	-	-	-	-	N/A
63	92	IDARA YA UHAMIJA II	2,021,000,000	-	(2,021,000,000)	-	-	N/A
64	93	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKA YA MASHARIKI	-	-	282,700,000	-	282,700,000	N/A
65	94	WIZARA YA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	-	-	-	-	-	N/A
66	96	WIZARA YA USHIRIKIANO WA UMMA	100,000,000	-	(100,000,000)	-	-	N/A
67	97	WIZARA YA UJENZI	1,000	-	2,000	(1,000)	2,000	N/A
68	98	WIZARA YA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI	4,000,000	23,519,000	213,000,000	19,519,000	189,481,000	488%
69	99	Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma	12,530,606,100	3,398,766,100	9,580,222,032	(9,131,840,000)	6,181,455,932	-73%
								182%

Na	Kasna Na	Mkoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Katia ya Mwaka 2016/17 na 2015/16	Kiasi Tofauti Katia ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16- 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17- 2017/18
1	36	MKOA WA KATAVI	-	-	-	(92,000,000)	-	-	N/A
2	47	MKOA WA SIMIYU	92,000,000	7,000,000	3,000,000	(4,000,000)	(3,000,000)	-57%	N/A
3	54	MKOA WA NIJOMBE	-	-	5,000	-	5,000	N/A	N/A
4	63	MKOA WA GEITA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
5	70	MKOA WA ARUSHA	-	-	1,000	(48,000)	1,000	N/A	N/A
6	71	MKOA WA PWANI	48,000	-	-	-	-	N/A	N/A
7	72	MKOA WA DODOMA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
8	73	MKOA WA IRINGA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
9	74	MKOA WA KIGOMA	131,062,000	-	-	(131,062,000)	-	N/A	N/A
10	75	MKOA WA KILIMANJARO	-	120,000,000	2,000,000	120,000,000	(118,000,000)	N/A	-98%
11	76	MKOA WA LINDI	200,000,000	-	-	(200,000,000)	-	N/A	N/A
12	77	MKOA WA MARA	-	4,500,000	-	4,500,000	(4,500,000)	N/A	N/A
13	78	MKOA WA MBEYA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
14	79	MKOA WA MOROGORO	-	-	100,000,000	-	100,000,000	N/A	N/A
15	80	MKOA WA MTWARA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
16	81	MKOA WA MWANZA	-	-	100,000	-	100,000	N/A	N/A
17	82	MKOA WA RUVUMA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
18	83	MKOA WA SHINYANGA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
19	84	MKOA WA SINGIDA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
20	85	MKOA WA TABORA	230,000,000	-	78,067,000	(230,000,000)	78,067,000	N/A	N/A
21	86	MKOA WA TANGA	10,000,000	-	-	(10,000,000)	-	N/A	N/A
22	87	MKOA WA KAGERA	7,000,000	-	-	(7,000,000)	-	N/A	N/A
23	88	MKOA WA DAR ES SALAAM	-	-	204,000	-	204,000	N/A	N/A
24	89	MKOA WA RUKWA	-	-	1,004,000	-	1,004,000	N/A	N/A
25	90	MKOA WA SONGWE	-	-	-	-	-	N/A	N/A
26	95	MKOA WA MANYARA	-	-	-	-	-	N/A	N/A
		Jumla ya Sekretarieti za Uongozi wa Mkoa	677,110,000	127,500,000	181,381,000	(549,610,000)	53,881,000	-81%	42%

6. KIAMBATISHO 3: Jumla ya Vipengele Lengwa vya Bajeti

S/N	Kasma Na.	Wizara/Idara	2015/2016 Makadario Yaliyopitishwa Sh.	2016/2017 Makadario Yaliyopitishwa Sh.	2017/2018 Makadario Yaliyopitishwa Sh.	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17	Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17- 2017/18
1	2	TUME YA UTUMISHI YA WALIMU	-	641,509,000	1,511,813,295	641,509,000	870,304,295	N/A 136%
2	3	TUME YA TAIFA YA MIPANGO YA MATUMIZI YA ARDHI	-	271,608,104	293,368,000	271,608,104	21,759,896	N/A 8%
3	4	IDARA YA UTUNZAJI NA USIMAMIZI WA KUMBUKUMBU	65,670,000	103,335,000	278,672,000	37,665,000	175,337,000	57% 170%
4	5	TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI	82,424,005	120,358,400	180,280,000	37,934,395	59,921,600	46% 50%
5	6	KITENGO CHA RAIS-MATOKEO MAKUBWA SASA	490,420,000	-	-	(490,420,000)	-	-100% N/A
6	7	MSAJILI WA HAZINA	1,258,630,000	2,865,217,284	3,139,613,859	1,606,587,284	274,396,575	128% 10%
7	9	BODI YA MISHAHARA NA MASILAH KATIKA UTUMISHI WA UMMA	432,931,700	30,000,000	119,113,000	(402,931,700)	89,113,000	-93% 297%
8	10	TUME YA PAMOJA YA FEDHA	265,255,000	228,555,000	218,555,000	(36,700,000)	(10,000,000)	-14% -4%
9	11	SHIRIKALA MAFUTA NA GESI	-	92,039,000	254,208,900	92,039,000	162,169,900	N/A 176%
10	12	TUME YA HUDUMA ZA MAHAKAMA	546,835,000	67,677,000	200,557,800	(479,158,000)	132,880,800	-88% 196%
11	13	KITENGO CHA KUDHIBITI FEDHA HARAMU	209,610,000	675,410,000	639,110,000	465,800,000	(36,300,000)	222% -5%
12	14	JESHI LA ZIMAMOTO NA UOKOAJI	5,027,015,000	407,336,000	1,204,336,000	(4,619,679,000)	79,700,000	-92% 196%
13	15	TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI	490,390,566	75,950,000	177,165,000	(414,440,566)	101,215,000	-85% 133%
14	16	OFISI YA MWANASHERIA MKUU	1,291,098,000	883,315,000	597,353,000	(407,783,000)	(28,962,000)	-32% -32%
15	18	TUME YA UNESCO	-	-	178,445,000	-	178,445,000	N/A N/A
16	20	IKULLU	4,823,405,000	3,315,635,000	3,490,995,000	(1,507,770,000)	175,360,000	-31% 5%
17	21	HAZINA	8,350,642,500	7,390,930,000	6,635,459,500	(959,712,500)	(755,470,500)	-11% -10%
18	22	MADENI YA UMMA NA HUDUMA MBALIMBALI	1,428,000,000	1,440,000,000	1,296,000,000	12,000,000	(144,000,000)	1% -10%
19	23	IDARA YA MHASIBU MKUU	13,729,079,000	3,915,504,000	4,367,122,641	(9,813,575,000)	45,1,618,641	-71% 12%
20	24	TUME YA MAENDELEO YA USHIRIKATANZANIA	834,090,000	245,648,000	283,234,000	(588,442,000)	37,586,000	-71% 15%
21	25	WAZIRI MKUU	945,098,000	1,036,005,000	1,151,705,000	90,907,000	115,700,000	10% 11%
22	26	MAKAMU WA RAIS	603,575,000	609,420,000	708,080,000	5,845,000	98,660,000	1% 16%
23	27	MSAJILI WA VYAMA VYA SIASA	407,341,000	41,865,603	396,002,000	(365,475,397)	354,136,397	-90% 846%
24	28	WIZARA YA MAMBO YANDANI – JESHI LA POLISI	25,457,270,600	6,846,505,000	9,353,382,000	(18,610,765,600)	2,506,877,000	-73% 37%
25	29	WIZARA YA MAMBO YA NDANI – HUDUMAZA MAGEREZA	3,065,116,000	2,184,395,000	1,962,250,000	(880,721,000)	(222,145,000)	-29% -10%
26	30	OFISI YA RAIS SEKRETARIETI YA BARAZA LA MAWAZIRI	3,635,705,000	2,991,145,000	3,874,260,000	(644,560,000)	883,115,000	-18% 30%
27	31	OFISI YA MAKAMU WA RAIS	943,931,500	1,317,272,000	1,206,122,000	373,340,500	(111,150,000)	40% -8%
28	32	UMMA OFISI YA RAIS – MENJIMENTI YA UTUMISHI WA	1,009,396,600	313,200,000	689,153,800	(696,196,600)	375,953,800	-69% 120%
29	33	SEKRETARIETI YA MAADILI	176,362,640	76,995,000	753,273,200	(99,367,640)	676,278,200	-56% 878%
30	34	WIZARA YA MAMBO YA NJE NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA	30,271,864,964	21,579,798,712	19,225,278,763	(8,692,066,252)	(2,354,519,949)	-29% -11%
31	35	KITENGO CHA MASHITAKA	1,938,756,900	252,284,000	695,379,000	(1,686,472,900)	443,095,000	-87% 176%
32	37	OFISI YA WAZIRI MKUU	2,436,884,116	2,222,752,688	1,369,802,114	(214,131,428)	(852,950,574)	-9% -38%
33	38	ULINZI	49,522,041,000	19,349,746,100	11,323,951,435	(30,172,294,900)	(8,025,794,665)	-61% -41%
34	39	JESHI LA KUJENGATAIIFA	3,089,813,100	2,646,778,112	5,040,270,401	(443,034,988)	2,393,492,289	-14% 90%
35	40	MAHAKAMA	-	-	-	-	N/A	N/A
36	41	WIZARA YA KATIBA NA SHERIA	754,697,000	229,035,000	390,472,000	(525,662,000)	161,437,000	-70% 70%

37	42	MFUKO WA BUNGE	34,124,930,000	11,350,500,000	15,498,386,500	(22,774,430,000)	4,147,886,500	-67%	37%
38	43	WIZARA YA KILIMO, USALAMA WA CHAKULANA USHIRIKI A	7,648,099,337	5,794,279,210	3,507,696,722	(1,853,820,127)	(2,286,582,488)	-24%	-39%
39	44	WIZARA YA VIWANDANA BIASHARA	1,739,522,300	1,645,771,500	1,204,516,172	(93,750,800)	(441,255,328)	-5%	-27%
40	45	OFISI YA UKAGUZI YA TAIFA	30,440,228,450	7,363,033,131	16,172,289,976	(23,077,175,319)	8,809,236,845	-76%	120%
41	46	WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	7,164,105,870	8,707,423,668	6,811,728,333	1,543,317,798	(1,895,695,335)	22%	-22%
42	48	WIZARA YA AARDHI NA MAENDELEO YA MAKAZI	6,975,787,500	3,008,534,000	3,662,440,000	(3,967,253,500)	653,906,000	-57%	22%
43	49	WIZARA YA AMALI	1,862,169,950	947,649,000	880,891,500	(914,520,950)	(667,757,500)	-49%	-7%
44	50	WIZARA YA AFIDHA	6,517,431,000	4,838,372,000	5,334,566,200	(1,679,059,000)	696,194,200	-26%	14%
45	51	WIZARA YA MAMBO YA NDANI	837,168,760	327,928,000	983,901,362	(509,240,760)	655,973,362	-61%	200%
46	52	WIZARA YA AFYIA NA USTAWI WA JAMII	7,950,932,200	4,871,708,600	5,275,764,000	(3,079,223,600)	404,055,400	-39%	8%
47	53	WIZARA YA MAENDELEO YA JAMII, JINSIA NA WAJOTO	588,370,780	837,937,417	1,908,344,500	249,566,637	1,070,407,083	42%	128%
48	55	TUME YA HAKI ZA BINADAMU NA UTAWALA BORA	326,733,440	151,818,000	281,029,400	(174,915,440)	129,211,400	-54%	85%
49	56	OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOZA NA SERIKALI ZA MITAA	2,749,291,700	767,937,789	1,355,196,611	(1,981,353,911)	587,258,822	-72%	76%
50	57	WIZARA YA ULINZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFA	699,564,108	372,667,640	543,736,300	(326,896,468)	171,068,660	-47%	46%
51	58	WIZARA YA NISHATI NA MADINI	22,934,455,660	5,172,138,300	5,639,356,400	(17,762,317,360)	467,218,100	-77%	99%
52	59	TUME YA KUREKEBISHA SHERIA	452,646,800	199,605,026	275,055,000	(253,041,774)	75,449,974	-56%	38%
53	60	BIASHARA NA UWEEKEZAJI	-	-	590,692,000	-	590,692,000	N/A	N/A
54	61	TUME YA UCHAGUZI	285,494,400	201,944,500	674,565,676	(83,549,900)	472,621,176	-29%	234%
55	62	WIZARA YA USAFRISHAII	2,175,115,360	268,597,500	371,517,900	(1,906,517,860)	102,978,400	-88%	38%
56	64	SEKTA YA UVUVI	-	-	862,002,500	-	862,002,500	N/A	N/A
57	65	WIZARA YA KAZI NA AJIRA	1,202,724,600	467,975,000	568,109,572	(734,749,600)	100,134,572	-61%	21%
58	66	OFISI YA RAIS-TUME YA MIPANGO	887,611,840	451,430,000	772,302,000	(436,181,840)	320,872,000	-49%	71%
59	67	SEKRETARIETI YA AJIRA KATIKA UTUMISHI WA UMMA	415,575,000	125,681,000	126,801,105	(289,894,000)	1,120,105	-70%	1%
60	68	WIZARA YA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNO- LOJIA	783,541,559	227,320,000	279,873,000	(556,221,559)	52,553,000	-71%	23%
61	69	WIZARA YA MALIASILI NA UTALII	4,127,685,556	3,641,965,000	4,470,083,793	(485,720,556)	828,118,793	-12%	23%
62	91	TUME YA KUDHITHI MADAWYA KULEVYA	841,115,000	766,616,200	1,849,470,000	(74,498,800)	1,082,853,800	-9%	141%
63	92	TUME YA KUDHITHI NA KUPAMBANA NA UKIMWI TANZANIA	304,068,370	93,236,190	224,531,500	(210,832,180)	131,295,310	-69%	141%
64	93	IDARA YA UHAMIAJI	9,854,626,000	1,514,800,000	815,412,000	(8,339,826,000)	(699,388,000)	-85%	-46%
65	94	TUME YA UTUMISHI WA UMMA	709,123,500	325,169,000	783,603,419	(383,954,500)	458,134,419	-54%	141%
66	96	WIZARA YA HABARI, VIANA, UTAMADUNI NA MICHEZO	721,538,000	535,940,000	541,360,109	(185,598,000)	5,420,109	-26%	1%
67	97	WIZARA YA USHIRIKIANO WA AFRIKA YA MASHARIKI	2,757,154,000	-	(2,757,154,000)	-	-100%	N/A	N/A
68	98	WIZARA YA UIENZI	595,204,826	267,102,000	246,778,660	(328,102,826)	(20,323,340)	-55%	-8%
69	99	Jumla ya Wizara, Idara na Mashirika ya Umma	324,467,403,273	151,909,894,673	167,833,645,890	(172,557,508,600)	15,923,751,217	-53%	10%

№	Kasma Na	Mikoa	2015/2016 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		2016/2017 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		2017/2018 Makadirio Yaliyopitishwa Sh.		Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2016/17 na 2015/16		Kiasi Tofauti Kati ya Mwaka 2017/18 na 2016/17		Asilimia ya Badiliko (%) 2015/16-2016/17		Asilimia ya Badiliko (%) 2016/17-2017/18		
1	36	MKOAWA KATAVI	363,140,500	162,010,000	272,142,000	(201,130,500)	110,132,000	-55%		68%							
2	47	MKOAWA SIMIYU	419,865,900	117,764,000	310,919,000	(302,101,900)	193,155,500	-72%	164%								
3	54	MKOAWA NJOMBÉ	320,771,700	185,811,948	202,255,500	(134,059,752)	16,443,552	-42%	9%								
4	63	MKOAWA GEITA	398,232,500	104,370,500	190,483,000	(293,862,000)	86,112,500	-74%	83%								
5	70	MKOAWA ARUSHA	580,359,900	376,840,300	462,847,600	(203,519,600)	86,007,300	-35%	23%								
6	71	MKOAWA PWANI	250,766,500	112,055,000	235,541,000	(138,711,500)	123,486,000	-25%	110%								
7	72	MKOAWA DODOMA	217,005,000	418,785,000	339,673,000	(201,784,000)	79,112,000	93%	-19%								
8	73	MKOAWA IRINGA	293,281,000	235,094,000	242,733,400	(58,187,000)	7,639,400	-20%	3%								
9	74	MKOAWA KIGOMA	829,488,000	267,475,600	365,803,600	(562,012,400)	98,328,000	-68%	37%								
10	75	MKOAWA KILIMANJARO	393,345,900	423,483,900	377,981,000	30,138,000	(45,502,900)	8%	-11%								
11	76	MKOAWA LINDI	533,041,500	224,057,000	360,340,000	(308,984,500)	136,283,000	-58%	61%								
12	77	MKOAWA MARA	285,073,000	205,315,000	257,270,000	(79,758,000)	51,955,000	-28%	25%								
13	78	MKOAWA MBEYA	451,530,200	224,181,000	277,075,000	(227,349,200)	52,894,000	-50%	24%								
14	79	MKOAWA MOROGORO	225,841,000	398,134,000	535,124,600	172,293,000	136,990,600	76%	34%								
15	80	MKOAWA MTWARA	344,375,500	277,513,000	368,658,000	(66,862,500)	91,145,000	-19%	33%								
16	81	MKOAWA MWANZA	410,147,500	303,353,000	291,312,000	(106,794,500)	(12,041,000)	-26%	-4%								
17	82	MKOAWA RUVUMA	358,136,691	363,306,800	378,168,000	5,170,109	14,861,200	1%	4%								
18	83	MKOAWA SHINYANGA	371,880,000	262,048,000	372,855,000	(109,832,000)	110,807,000	-30%	42%								
19	84	MKOAWA SINGIDA	100,882,000	109,490,000	283,835,000	8,608,000	174,345,000	9%	15%								
20	85	MKOAWA TABORA	847,737,372	577,849,000	551,317,795	(269,888,372)	(26,531,205)	-32%	-3%								
21	86	MKOAWA TANGA	538,052,128	310,075,000	384,603,000	(227,971,128)	74,528,000	-42%	24%								
22	87	MKOAWA KAGERA	587,178,000	334,451,300	345,186,100	(252,726,700)	10,734,800	-43%	3%								
23	88	MKOAWA DAR ES SALAAM	132,620,000	58,600,000	284,833,200	(74,020,000)	226,233,200	-56%	386%								
24	89	MKOAWA RUKWA	279,248,000	264,111,500	270,138,000	(15,136,500)	6,026,500	-5%	2%								
25	90	MKOAWA SONGWE	-	283,690,000	223,388,000	(283,690,000)	(60,302,000)	N/A	-21%								
26	95	MKOAWA MANYARA	334,974,000	206,081,000	395,705,800	(128,893,000)	189,624,800	-38%	92%								
		JUMLA	334,334,377,064	158,715,840,521	176,413,834,485	(175,618,536,543)	17,697,993,964	-53%	11%								

**Sikika inafanya kazi ya kuhimiza
uboreshaji wa mifumo ya afya na
usimamizi wa fedha kupitia
ujwajibikaji jamii na uraghibishi
katika ngazi zote za Serikali.**

Nyumba Na.69
Ada Estate, Kinondoni
Barabara ya Tunisia
Mtaa wa Waverley
S.L.P 12183
Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 22 26 663 55/57

SMS: 0688 493 882
Baruapepe: info@sikika.or.tz
Tovuti: www.sikika.or.tz
Twitter: @sikika1
Facebook: Sikika1
Instagram: sikikatanzania

Nyumba Na. 340
Mtaa wa Kilimani
S.L.P 1970
Dodoma, Tanzania
Simu: 026 23 21307

